

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Komunikace seniorů s novými technologiemi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Zdeněk Šigut, Ph.D., MPH

Vypracovala:

Mgr. Andrea Růžičková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Komunikace seniorů s novými technologiemi zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.
Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 22. dubna 2012

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Mgr. Zdeňkovi Šigutovi, Ph.D., MPH za přínosné konzultace, ochotu a užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat svému manželovi Petrovi za morální podporu a trpělivost, kterou mi projevil při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	2
1 Pojetí seniorů v dnešní době	4
1.1 Základní pojmy	4
1.2 Senioři z hlediska kvality a způsobu života.....	9
1.3 Kvalita života z pohledu sociální pedagogiky a její využití ...	18
2 Nové technologie	19
2.1 Stárnutí a využívání flexibilních podpůrných technologií.....	19
2.2 Počítač a jeho aplikace	21
2.3 Funkce telefonu využívané seniory.....	30
2.4 Nejnovější technologie – GPS, tablety	33
3 Vzdělávání a zkvalitňování života seniorů	38
3.1 Rodina aneb mezigenerační spolupráce.....	39
3.2 Celoživotní vzdělávání seniorů.....	40
3.3 Možnosti vzdělávání v České republice	44
3.4 Zajímavé organizace a fondy pořádající semináře a kurzy..	47
4 Průzkum.....	49
4.1 Metodologický postup.....	49
4.2 Formulace hypotéz	49
4.3 Výběr respondentů a realizace dotazníkového šetření	50
4.4 Analýza a interpretace použitých dat.....	50
4.5 Vyhodnocení a možnosti použití v sociální pedagogice	65
Závěr.....	68
Resumé	70
Anotace	71
Klíčová slova	71
Annotation	72
Key words	72
Literatura a prameny.....	73
Seznam příloh.....	82

Úvod

Rok 2012 je vyhlášen Evropským rokem aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity. Evropská unie tak učinila, neboť v celé Evropě se zvyšuje procentní podíl seniorů ve struktuře obyvatelstva. Je důležité této skupině věnovat velkou pozornost. Uvědomit si, že nárůst počtu seniorů ovlivňuje nejen ekonomiku celé Evropy, ale zároveň ovlivňuje každého z nás. Je důležité, aby se změnil pohled všech generací na seniory. Měli bychom jim umožnit lepší příležitost pro zdravé a aktivní stárnutí. I v naší republice se toto téma stále častěji objevuje. Politici se snaží připravit důchodovou a zdravotnickou reformu. Obě tyto reformy úzce souvisí s rostoucí střední délkou života.

S rozvojem nových poznatků, jež nás ovlivňují na každém kroku, se mění i aktivity seniorů. Tyto poznatky pomáhají udržet seniory delší dobu fyzicky odolné a nezávislé na ostatních lidech. Někteří senioři by rádi trávili svůj čas aktivněji. Menší skupina mladých seniorů jej využívá i k další ekonomické činnosti. V dnešní době není problém cestovat, vzdělávat se a více se účastnit společenského života. Existuje dostatek příležitostí, jak mohou senioři trávit svůj volný čas. Otázkou zůstává, zda senioři mají dostatek informací a možností se k těmto informacím dostat. Ve 21. století je většina informací dostupná na internetu, lidé komunikují pomocí e-mailů, v autech používají GPS (a myslím, že není daleko doba, kdy řidiče v autě nahradí počítač). Zvládá většina seniorů porozumět těmto novým technologiím a nezaostávat za mladou generací? Pomáhá jim mladší generace lépe se zorientovat v tomto světě a přizpůsobit se mu?

Cílem této práce bude zjistit, zda je dnešní společnost v naší republice nějakým způsobem nápomocná seniorům při poznávání nových technologií. Více méně právě tyto nové technologie a přístroje jim umožňují větší možnosti v rámci dalších aktivit. Otázkou zejména zůstává ten prvotní impuls. Existují instituce, které v dnešní době seniory vzdělávají. Má většina seniorů dostatek informací o tom, kde se mohou přihlásit, aby rozšířili své všeobecné znalosti o novodobé poznatky? Seznámení se s novými technologiemi i jejich využití může zaujmout nejednoho seniora.

Další oblastí, které bych se chtěla dotknout, je oblast bezplatného přístupu k novým informacím a technologiím. Disponuje město Brno institucemi, které pomáhají

seniorům, nebo je tato generace spíše odkázána na mladší rodinné příslušníky? Mohou senioři pracovat na počítači nebo zajít na internet v rámci nějakých programů bez poplatku?

Pozornost bude věnována také nejnovějším technologickým novinkám. V práci se zmíním o postoji seniorů k tabletům i GPS přístrojům.

V závěru budou zmíněny možnosti dalšího zaměření, případně nápravy současné situace z hlediska sociální pedagogiky v rámci této oblasti.

1 Pojetí seniorů v dnešní době

„Nikdy nepřipusťte, aby váš duch odešel „do důchodu“. Buďte stále přístupní novým myšlenkám a nápadům.“ (Murphy, 1993, s. 229)

Naše společnost se počátkem tohoto století začala více zabývat stárnutím populace. Příčiny můžeme spatřit ve zvyšujícím se počtu seniorů, který bude muset přinést změny nejenom v ekonomické a zdravotnické oblasti. Důležitým tématem, které je propojeno i se studiem sociální pedagogiky, je využití aktivního potenciálu seniorů. Můžeme ho najít v možnostech pracujících seniorů nebo ve volnočasových aktivitách. Zejména volnočasové aktivity, pokud jsou vhodně zvoleny, mohou pomoci v prevenci sociálního vyloučení, pocitů samoty a potřeby péče ze strany státu. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

1.1 Základní pojmy

Seniorskou populaci můžeme charakterizovat jako velmi heterogenní skupinu, a to i v rámci jemnějšího chronologického členění a určitého regionu. Mezi hlavní činitele ovlivňující tuto skutečnost patří především:

- obecně platná jedinečnost vloh a osobnostních rysů,
- různá míra rozvoje těchto vloh během mládí a středního věku,
- interindividuální variabilita involučních biologických dějů,
- různá míra chorobných změn,
- důležité události dlouhého života, zkušenosti a návyky zahrnující i vzdělání a profesní kariéru,
- hodnotový systém, životní názory, aspirace, expektace,
- sociálně ekonomické zázemí včetně majetku, bytových podmínek a bytové situace (osamělost, ovdovění, počet dětí a vztahy s nimi).

Senioři mají některé rysy společné, ale i tak můžeme vidět velké rozdíly v jejich zdatnosti a životních podmínkách, potřebách a nárocích. Pro seniorskou populaci je typická převaha žen. (Mühlpachr, 2005)

Stáří je v literatuře charakterizováno z různých pohledů. Komplexnější vyjádření pojmu stáří můžeme vidět v následující definici.

„Stáří je označení pozdních fází ontogeneze, přirozeného průběhu života. Jde o projev a důsledek involučních změn funkčních i morfologických, probíhajících druhově specifickou rychlostí s výraznou interindividuální variabilitou a vedoucí k typickému obrazu označovanému jako stařecký fenotyp. Ten je modifikován vlivy prostředí, zdravotním stavem, životním stylem, vlivy sociálně ekonomickými a psychickými včetně aspirace, sebehodnocení, adaptace a přijetí určité role. Mnohočetnost i individuálnost příčin a projevů, jejich heterochronie (nástup v různém věku), vzájemná podmíněnost i rozpornost jsou příčinou obtížného vymezení a členění stáří.“ (Kalvach, 2004, s. 47)

Podíváme-li se na pojem stárnutí více do hloubky, zjistíme, že každý z nás ve své podstatě stárne již od narození individuálním tempem. Tento proces je diskontinuitní, jinými slovy tempo stárnutí člověka je v různých fázích života rozdílné. V běžném životě považujeme za starého člověka toho, kdo dosáhl důchodový věk. (Haškovcová, 2010)

Biologické stáří

Počátek biologického stáří nemůžeme exaktně určit. V praxi se velmi nevyužívá. Biologickým stářím označujeme konkrétní míry involučních změn, které obvykle úzce souvisí se změnami v organismu, způsobenými chorobami typickými převážně pro vyšší věk.

Sociální stáří

Charakterizujeme je jako kombinaci několika sociálních změn, často spjatých se splněním nějakého kritéria (nejčastěji dosažení věku odchodu do důchodu). Sociální stáří můžeme lépe vyjádřit jako sociální událost, při které dochází ke změnám sociálních rolí jedince, jeho ekonomického zajištění i životních způsobů.

V rámci tohoto pohledu na stáří můžeme lidský život rozdělit na 4 období. V praxi se objevují označení vycházející z tohoto členění (při vzdělávání seniorů – *Univerzita třetího věku*). Periodizace:

- první věk – předproduktivní – období dětství a mládí (růst, vývoj, vzdělávání, profesní příprava),

- druhý věk – produktivní – období dospělosti (biologická, sociální a pracovní produktivita),
- třetí věk – postproduktivní – období stáří (často navozuje představu poklesu zdatnosti a odpočinku, což může nesprávně vyvolat představu fáze za zenitem, bez produktivní přínosnosti – v dnešní době potřeba dbát na „zdravé stárnutí“),
- čtvrtý věk – fáze závislosti – nevhodné označení (odporuje konceptu úspěšného stárnutí, zdravé stáří může zůstat až do nejpokročilejšího věku).

Kalendářní (chronologické) stáří

Můžeme jej vymezit dosažením určitého věku. V minulém století se Světová zdravotnická organizace držela periodizace lidského života v patnáctiletých cyklech. Pro stáří byl hraniční bod věk 60 let. Ve vyspělých zemích dochází z důvodu stárnutí populace, prodlužování života ve stáří, poklesu kardiovaskulární morbiditativy ve středním věku a zlepšení funkční zdatnosti seniorů k posunutí této hranice. V současné době se v těchto zemích uplatňuje převážně následující členění:

- 65–74 let – **mladí senioři** (vyrovnávají se zejména s problematikou adaptace na penzionování, související s trávením volného času, aktivitami a vlastní seberealizací),
- 75–84 let – **staří senioři** (čelí změnám funkční zdatnosti a atypickým průběhům chorob, spadají pod specifickou medicínskou problematiku),
- 85 a více let – **velmi staří senioři** (sledování soběstačnosti a zabezpečení).

Z tohoto pohledu vidíme jako **uzlový ontogenetický bod** věk okolo 75 let. Jak již ovšem bylo řečeno, není to u všech seniorů stejné, neboť u seniorů velmi záleží na podmínkách a způsobu trávení celého předchozího života.

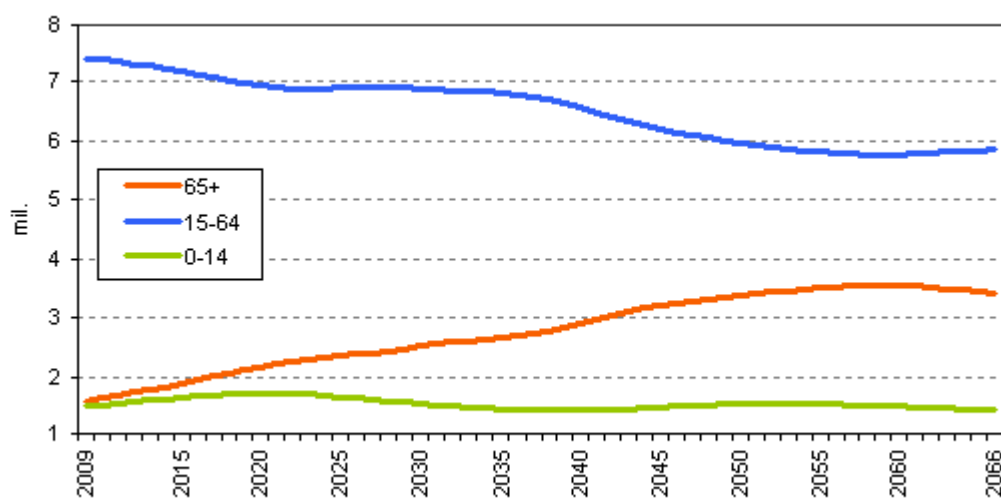
Dlouhověkostí označujeme většinou věk nad 90 let. V současné době stoupá počet lidí, kteří dosáhli dlouhověkosti. Zatímco v roce 2003 žilo v naší republice celkem 20 451 lidí nad 90 let, v roce 2010 věku 90 let dosáhlo 30 683 lidí (Příloha 1).

S dlouhověkostí souvisí i maximální délka života. Změkčováním životních podmínek i medicínský pokrok posouvají hranici dožití. V současné době se předpokládá okolo 125 let. Již v 70 letech 20. století zakladatel gerontologie a držitel Nobelovy ceny I. I. Mečnikov předpokládal, že v budoucnu bude možnost dosáhnout

věku okolo 150 let. Současné výzkumy nepotvrdily, že bychom v blízké budoucnosti pokořili tuto hranici. (Mühlpachr, 2004)

Český statistický úřad zaktualizoval v tomto roce (2012) na svých webových stránkách očekávaný vývoj počtu obyvatel do roku 2065 rozdělených do základních věkových skupin.

Graf 1 Očekávaný vývoj počtu obyvatel podle hlavních věkových skupin do roku 2066 (střední varianta projekce; 1. 1.)

Zdroj: <http://www.czso.cz>, 19. 3. 2012, 18:35

Světová zdravotnická organizace pro zdravotnickou statistiku doporučuje jiné členění seniorů. Je založeno na rozdělení celého života do 15letých cyklů. Tato terminologie se užívá celosvětově.

Sénium – tímto termínem označujeme etapu života člověka, která následuje po překročení hranice 60 let.

Členění využitelné i při edukaci seniorů:

- **starší věk** – 60–74 let – řadíme sem mladé seniory (starší člověk),
- **stáří** – 75–89 let – skupinu tvoří staří seniorové (starý člověk),
- **dlohověkost** – od 90 let – skupina velmi starých seniorů (dlohověký člověk). (Čornaničová, 2007)

V dnešní době můžeme vidět i dalšího označení 50+, 60+, 70+ atd. Toto označení se začalo užívat z několika důvodů. Jedním z nich je, že člověk stárne postupně a přechody mezi mladým a starým seniorem nejsou tolik zřetelné. Dalším důvodem je, že je vhodnější označit zdravého a aktivního člověka generací 60+ než seniorem. (Haškovcová, 2010)

Další důležité pojmy

Ageismus – je odvozeno od anglického age – věk, stáří. V současnosti nemá český ekvivalent. Poprvé bylo použito v roce 1969 (diskriminace na základě věku). Dnes má širší pojetí. Zahrnuje předsudky a negativní představy o starých lidech nebo projevy diskriminace vůči staršímu člověku nebo skupině. Hovoříme o stereotypech, kdy jsou vynechány příznivé charakteristiky. Jedná se o výroky a postoje bez pravdivého základu, ale se zdáním, že mají v jádru pravdu. Některé projevy jsou zřejmé, jiné v podtextu, nevyslovené. (Tošnerová, 2002)

Aktivní stárnutí – tento pojem byl poprvé použit Světovou zdravotnickou organizací kolem 90. let 20. století. Chápeme jej jako zvyšování příležitostí ke zdraví, participaci a ochraně tak, aby v průběhu stárnutí byla podpořena kvalita života. Aktivní stárnutí umožňuje člověku rozvíjet svůj fyzický, sociální a duševní potenciál během života. Koncept aktivního stárnutí předpokládá v současné době i zvýšenou účast seniorů na formálním trhu práce. Hlavním záměrem je prodloužit naději na zdravý život i jeho kvalitu pro všechny. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

Úspěšné stárnutí a zdravé stáří – na konci minulého století vznikl koncept, který měl primárně čelit očekávané expanzi nemocnosti u starších a starých lidí. V rámci konceptu je důležité život těchto lidí zkvalitňovat. Postupně vznikla potřeba vytvoření podmínek pro smysluplnost a seberealizaci života ve stáří. (Haškovcová, 2010)

1.2 Senioři z hlediska kvality a způsobu života

Přístup společnosti ke stáří má dva základní aspekty. Ty jsou v současné době z velké míry ovlivněny zvyšujícím se počtem seniorů. Prvním z nich jsou potřeby a zájmy seniorů, otázky smysluplnosti, kvality a zabezpečení jejich života. Druhý aspekt spočívá v sociálně ekonomických důsledcích stárnutí populace, ovlivnění hospodářského rozvoje a sociálního smíru.

Z mezinárodního hlediska patří k prioritám týkajících se seniorů:

- důsledná integrace seniorů do společnosti, prevence segregace,
- tolerance mezi generacemi s vyloučením ageismu, věkové diskriminace,
- důraz na kvalitu života,
- účelnost všech forem péče, služeb a čerpání nákladů, včetně restrukturalizace a geriatrické modifikace služeb,
- pomoc rozvojovým zemím v rámci očekávaného rychlého přibývání seniorů (v současnosti tvoří okolo 3 % místní populace). (Mühlpachr, 2005)

Trochu z historie kvality života

Koncepci subjektivní kvality života můžeme objevit již v římské a řecké mytologii. Budeme-li se na tuto problematiku dívat trochu z novodobějšího pohledu, najdeme zmínky z 30. let 20. století. Tento pojem poprvé použil Pigou v roce 1920 ve své práci. Výzkum se zabýval ekonomikou a sociálním zabezpečením, přesněji dopadem státní podpory pro sociálně slabší společenské vrstvy. Znovu byl tento pojem použit až po druhé světové válce zejména v rámci politického působení amerických presidentů. Ve svých programech zdůrazňovali pomoc rozvojovým zemím a úctu k menšinám. Další použití můžeme najít v lékařství a v 21. století i ve spojení se seniory.

V 70. letech minulého století dochází k definování kvality života (QOL, quality of life) v mnoha publikacích. Společným problémem bylo stanovení indikátorů skutečné QOL. Forrester vymezil první faktory, které ovlivňují kvalitu života. Mezi ně řadíme zabezpečení potravinami, finance, zabezpečující životní standard, stav znečištění životního prostředí a hodnotu růstu počtu obyvatel.

V roce 1961 označila OSN 12 faktorů jako „podmínky života“: stav ochrany zdraví, životní prostředky, vzdělání, pracovní podmínky, stav zaměstnanosti,

uspokojování potřeb a zásoby, doprava a komunikace, byty a jejich výstavba, odpočinek a zábava, oblékání, sociální jistoty a osobní svoboda.

V roce 1974 Evropská komise OSN systematizovala sociální indikátory do osmi skupin: zdraví, kvalita pracovního prostředí, nákup zboží a služeb, možnosti trávení volného času, pocit sociální jistoty, možnosti rozvoje osobnosti, fyzikální kvalita životního prostředí a možnost účasti na společenském životě.

Kvalita života je interdisciplinární pojem. Z tohoto důvodu najdeme větší množství vymezení tohoto pojmu. Volba měřicího nástroje závisí na účelu měření QOL. (Vařurová, Mühlpachr, 2005)

„WHO definuje kvalitu života jako jedincovu percepci jeho pozice v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému a ve vztahu k jeho cílům, očekáváním, normám a obavám. Jedná se o velice široký koncept, multifaktoriálně ovlivněný jedincovým fyzickým zdravím, psychickým stavem osobním vyznáním, sociálními vztahy a vztahem ke klíčovým oblastem jeho životního prostředí.“ (Vařurová, Mühlpachr, 2005, s. 11)

Kvalita života seniorů

Pokud se budeme zabývat otázkou kvality života seniorů, jedná se o hodnocení individuální kvality života (ukazatele – fyzická pohoda, materiální pohoda a kvalita mezilidských vztahů, sociální a občanské aktivity, osobnostní rozvoj, seberealizace a rekreace). Mezi hlavní složky patří pohoda, spokojenost, očekávání a životní štěstí.

Valné shromáždění OSN vyhlásilo dne 16. října 1992 usnesení č. 47/5, jejíž příloha obsahuje *Vyhlášení o stárnutí* – rok 1999 byl vyhlášen za Mezinárodní rok starších lidí. OSN tímto vyzvala své členské státy, aby se v tomto roce více zapojily na národní i místní úrovni do programů, zajišťujících uspokojení zvyšující se potřeby starostlivosti a podpory starších lidí. Cílem bylo prosazovat koncept úspěšného stárnutí a zdravé staroby (posilňování zodpovědnosti a soběstačnosti seniorů, integrace v rámci společnosti). (Balogová In Mühlpachr, 2005)

V naší republice byl zahájen rok seniorů již na podzim roku 1998 odborným seminářem s tiskovou konferencí subjektu Iniciativa 90. V něm je sdruženo několik společností a občanských sdružení, které se věnují problematice stárnutí a stáří. Této akce se zúčastnili i ministr práce a sociálních věcí Vladimír Špidla a ministr zdravotnictví Ivan David. V následujícím období byla ustanovena Národní koordinační

rada. Ta později vybrala 20 programů, které byly podpořeny finančními prostředky. Z dalších důležitých akcí v roce 1999, které se vážou k seniorům, jmenuji Konferenci Klubu UNESCO v Kroměříži a Pražské gerontologické dny. (<http://osz.cmkos.cz>, 20.2.2012, 17:48)

Letošní rok 2012 je vyhlášen Evropským rokem aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity.

V rámci zlepšení individuální kvality seniorů je zapotřebí se více zabývat behaviorální a sociální oblastí života seniorů. Změny by měly nastat zejména v rámci rodinných a společenských struktur a procesů. V roce 1999 se ve Vídni konala mezinárodní konference, kde byly formulovány tři základní oblasti – vliv stárnutí na QOL a „zdravé stárnutí“, produktivita a integrace, materiální bezpečí po celý život, podpůrné sítě, systematická péče a podpora. Tyto oblasti byly zkoumány ze 4 obsáhlých perspektiv – situace starších osob, průběh života, mezigenerační vztahy a stárnutí populace a vývoj.

V rámci zákonodárství je důležité vytvořit podmínky vedoucí k obnovení a rozšíření participace starších osob na fungování společnosti v opozici ke zvyšování potřeb seniorů (vede k izolaci a závislosti). V rámci vzdělávání nabídnout programy celoživotního vzdělávání, v sociální oblasti poskytovat naslouchátka nebo jiné pomůcky. (Vaňurová, Mühlpachr, 2005)

V roce 2002 se konalo v Madridu druhé světové shromáždění OSN k problematice stárnutí. Demografická revoluce v následujících letech bude nejvýraznější v rozvojových zemích (rychleji bude přibývat seniorů než ve vyspělých státech). Tento zlom přinese významné změny, které budou mít dopad v různých oblastech. Zvládnutí této skutečnosti vyžaduje vypracování programů vedoucích ke zvýšené angažovanosti a začlenění starších lidí do společnosti. Mezinárodní akční plán podle všech 189 členů OSN by měl podpořit seniory. Měl by se stát praktickým programem pro politiky. (<http://www.osn.cz>, 19.3.2012, 18:58)

Naše republika se začala díky výše zmíněnému zasedání více věnovat problematice stárnutí. Připravila nejdříve Národní program přípravy na stárnutí na období 2003–2007.

V současné době běží další program na období 2008–2012. Mezi hlavní cíle řadí vláda kvalitní aktivní život seniorů. Jedním z bodů je zvýšení ekonomické aktivity a zaměstnanosti starších lidí (rozšiřování celoživotního vzdělávání, podpora zaměstnanců investujících do zvyšování znalostí a dovedností starších občanů a jejich zaměstnávání, speciální rekvalifikace pro starší osoby, zvýšení informovanosti důchodců o možnostech pracovního uplatnění a připravení změn v důchodovém systému umožňující souběh pobírání důchodové dávky a pracovního poměru po dosažení důchodového věku), vyloučení věkové diskriminace (pozitivní pohled veřejnosti na stáří, navržení programů k udržení nezávislého života starších osob a ke zvýšení kvality života seniorů ve venkovských oblastech, přístup k veřejným službám, větší začlenění seniorů do života obce) a zlepšení zdraví, péče o seniory, podpora rodiny a pečovatelů (vyhodnocování reforem – jaký mají dopad na seniory, vypracování koncepce rozvoje systému zdravotních a sociálních služeb pro starší osoby, projekty zaměřené na setkávání žáků a seniorů, podpora vzdělávacích programů pro pečovatele, podpora zaměstnanců pečujících o starší osoby – flexibilní pracovní doba, zkrácený úvazek).

Vláda je zodpovědná za plnění tohoto programu, každoročně je předložena zpráva o plnění. Vláda spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi, církví, odbornou veřejností, výzkumnými a vzdělávacími institucemi a jinými partnery. Vláda si klade za cíl zapojení občanů každého věku. (<http://www.mpsv.cz>, 19.3.2012, 19:25)

Projekt města Brna zaměřený na seniory

Brno, jako první v České republice, se rozhodlo systematicky řešit problematiku seniorů a stárnutí. V současné době se dokončuje dokument Plán aktivního stárnutí v městě Brně, který je součástí projektu Rozvojové dokumenty Strategie pro Brno (financováno z Evropského sociálního fondu).

Senioři v Brně dnes tvoří přibližně čtvrtinu populace města (jedna z nejvyšších hodnot ve srovnání s jinými velkými městy v naší republice). Nejvíce seniorů žije v městských částech Žabovřesky, Komín, Řečkovice, Mokrý Hora a Jundrov (Příloha 2). V roce 2050 se předpokládá, že to bude již jedna třetina. Z tohoto důvodu chce Brno věnovat tomuto tématu více pozornosti. (<http://www.novinky.cz>, 1.3.2012, 12:15)

*„Cílem Plánu aktivního stárnutí je nastavit proces systematických kroků vedoucích k vytvoření, resp. zlepšení podmínek pro zdravé a aktivní stárnutí ve městě Brně. Jde přitom o **rámec a podmínky** pro činnost relevantních organizací, nikoliv o podrobnou specifikaci aktivit či projektů, které mají být realizovány. Důležitým úkolem Plánu je také vnášení problematiky stárnutí do centra pozornosti veřejnosti i politické reprezentace města. Účelem Plánu není zmapovat a řešit nabídku zdravotních či sociálních služeb – problematiku sociálních služeb řeší Komunitní plán sociálních služeb, přehled zdravotních služeb je v Informačním průvodci Odboru zdraví MMB. Smyslem Plánu je vytvořit podmínky pro to, aby senioři mohli žít aktivní a nezávislý život. (<http://www.regionalnirozvoj.cz>, 22.3.2012, 8:20)*

Senioři a setrvání v zaměstnání

V roce 2010 došlo ke změně v rámci zákoníku práce, která je výhodná pro pracující důchodce. Tito důchodci již nemusí mít smlouvu určitou na jeden rok, ale mohou mít uzavřen pracovní poměr na dobu neurčitou. V minulém roce došlo pouze ke změně v danění důchodu, pokud příjmy přesáhnou 840 tisíc korun ročně (jinak se nedaní).

Senioři přející si zachovat určitou výši příjmu tuto změnu přivítali. Existují dokonce profese, kde je činnost seniorů vítána z důvodu zkušeností. Jedná se zejména o oblast lektorství, vědy a uměleckých profesí. Výhodnou formou jsou zejména zkrácené úvazky. Mezi důležité motivace práce v důchodu patří pocit potřebnosti a užitečnosti, udržení si sociálních kontaktů, každodenní rytmus aktivit, hodnota člověka v rámci společnosti. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

Dle mého názoru, pokud senior má dost fyzických i psychických sil, je pro něj lepší přejít z pracovního úvazku osmihodinového na zkrácený. Částečně je ještě aktivní, a tím se snaží držet krok s dnešní dobou, má lepší přehled o současných možnostech, díky lepším ekonomickým podmínkám si můžeme dopřát více věcí, ale zároveň si začíná i hledat různé nové záliby a koníčky v rámci volného času. Změna v rámci sociálních rolí je pozvolnější.

Senioři a ústavní péče

Podíváme-li se na seniory, kteří ve stáří využívají služeb ústavní péče, musíme podotknout, že i zde došlo k určitému zlepšení podmínek z pohledu kvality života. V západní společnosti již před padesáti lety F. Kennedy upozornil, že je důležité, aby společnost pečovala o nejslabší občany (spadají sem i starší občané).

V naší zemi byla úroveň ústavní sociální péče před rokem 1989 velmi nízká. V některých případech docházelo i k nedodržování některých lidských práv. V současné době je úroveň zabezpečení služeb daleko lepší, ale stále můžeme vidět stopy systému před listopadem 1989. Zmíním zde alespoň některé, kde by náprava mohla pomoci seniorům v jejich dalším rozvoji a zvýšení kvality života:

- ztráta společenských vazeb – ústav spíše žije svým životem – snaha otevřít instituci obci pro oboustranné výměny služeb, zapojení do života obce,
- ztráta vazeb s rodinou – větší vzdálenosti ústavu od rodiny – zřídit hostinské pokoje za menší poplatek, kde by mohla návštěva strávit krátkodobý pobyt,
- omezení soukromí – méně klientů na pokoji, aby každý měl určité soukromí (v této věci se, dle mého názoru, udělal velký krok dopředu),
- ztráta motivace a vůle k zachování nezávislosti – smíření s pasivní rolí – zvýšení spoluzodpovědnosti klienta na kvalitě poskytované péče,
- neodpovídající aktuální stav klienta – zdravotní stav a potřeby se během čekací doby často mění,
- nevyváženost zdravotnického a sociálního modelu péče – důležitá nejen zdravotnická péče, ale i sociální potřeby klienta,
- práce ve stresu při zajištění péče – nedostatek personálu,
- absence kontinuálního sociálního vzdělávání – potřeba interního vzdělávání,
- pracovní náplně nereflktují specifika klientely – potřeby dle cílových skupin klientů,
- malá spolupráce mezi zařízeními – rozvoj zajistí lepší podmínky pro klienty,
- nedostatečné vybavení pro aktivity – stoupá zájem o volnočasové aktivity, vyhovět z hlediska větší různosti,
- absence komplexního přístupu ke klientovi – multidisciplinární přístup.

Velký podíl na nedostatcích nebo obráceně vynikající kvalitě má financování ústavů pro seniory. Instituce, které jsou převážně financovány ze státního rozpočtu, čelí

často rostoucí finanční krizi. V rámci Evropy spočívá řešení v nalezení alternativního financování a vlastnictví sociálních a zdravotních služeb. Privatizace umožnila větší volnost v rozhodování ředitelů, kteří i díky zvýšenému počtu zdrojů (větší efektivnost) se více zaměřují na klienty. Ti jsou chápáni jako občané, kterým díky vynaložené pomoci je zajištěna maximální kvalita života. (Friedmann In Mühlpachr, 2005)

Inovace a nové trendy v domovech sociálních služeb

Ve všech strategických dokumentech týkajících se rozvoje sociálních služeb nalezneme požadavek na kvalitu sociálních služeb. V zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 99 se dozvíme, jak postupuje inspekce při ověřování kvality.

(1) Kvalita sociálních služeb se při výkonu inspekce ověřuje pomocí standardů kvality sociálních služeb. Standardy kvality sociálních služeb jsou souborem kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a osobami.

(2) Plnění standardů kvality se hodnotí systémem bodů.

(3) Obsah jednotlivých standardů kvality a bodové hodnocení stanoví provádějící právní předpis.

Znění kritérií standardů je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění (Příloha 3).

V odborné literatuře najdeme tři přístupy k hodnocení kvality.

- Procesuální metoda hodnocení kvality – spočívá v definování a porovnávání objektivně formulovaných kritérií, standardů a indikátorů kvality s reálným stavem v konkrétním sociálním prostředí (zařízení). Při vyhodnocování se využívá evalvace a metoda škálování.
- Hodnocení kvality metodou supervize – je založeno na kvalifikovaném dohledu při interakci sociální pracovník – klient. Zahrnuje profesionální poradenství pro zabezpečování a zvyšování kvality na pracovišti. Cílem je poskytnout sociálnímu pracovníkovi podněty ke zkvalitnění své práce, k redukci emocionálního napětí, pomoc při řešení profesionálních problémů, hledání cest a perspektiv jejich řešení.

- Metoda identifikace subjektivní spokojenosti odběratelů sociálních služeb – kvalita zde představuje míru, kterou se plní požadavky, potřeby nebo očekávání, které se určí, všeobecně předpokládají nebo jsou povinné. Zde je důležité si hned na začátku vymezit základní pojmy – klienta, požadavky, potřeby z hlediska subjektivního i objektivního. V praxi se většinou soustředujeme na čtyři hlavní oblasti z hlediska spokojenosti. Mezi ně patří spokojenost s bydlením v zařízení, se starostlivostí personálu, s podávanou stravou a s ochotou personálu při pomoci s realizací zálib a osobních povinností.

Inovace v rámci sociálních služeb nemají být jen náhradou starých přístupů za nové, ale mají přinést novou kvalitní úroveň řešení problémů. Důležitým pramenem je využití znalostního potenciálu pracovníků. K novým inovacím v prostředí sociálních služeb přibyl i nový způsob řízení – posun od klasického řízení k vedení (širší pojem obsahuje navíc působení, ovlivňování a vytváření podmínek). Zaměstnanec je potřeba informovat, motivovat, regulovat, aktivovat i hodnotit. Poskytovat mu možnost dále se vzdělávat a tím i profesionálně růst. Pokud se z pasivního subjektu stane aktivní, přispěje to k lepší kvalitě služeb. (Cisariková, 2010)

Dle mého názoru se od revoluce udělal velký pokrok. Měla jsem možnost navštívit některá zařízení a myslím si, že ochota personálu se v naší společnosti zlepšila. Musím samozřejmě podotknout, že se můžeme potkat i s neochotou. Závisí to na lidech, které potkáme.

Výzkumný projekt

V závěru této kapitoly bych se zmínila o výzkumném projektu, který proběhl v rámci Moravskoslezského kraje v roce 2002–2004 za podpory Grantové agentury České republiky. Tento projekt byl zaměřen na to, jak sociální pracovníci v tomto kraji nahlíží na seniory, jejich postavení ve společnosti, potřeby, zdroje pomoci a očekávání k nim vztažená, na strategie zachování osobní nezávislosti. Autoři v rámci tohoto projektu provedli také komplexní zmapování sítě sociálních služeb v tomto kraji (do té doby nic podobného neexistovalo).

Z projektu vybírám pouze zajímavé a neočekávané výsledky, které souvisí s novými trendy a kvalitou služeb. Na otázky odpovídalo celkem 60 sociálních pracovníků.

„Co se Vám, prosím, vybaví, řekne-li se „nezávislost“ starých lidí?“

Většina ze zúčastněných zmínila jen dva pohledy – schopnost zajistit si své potřeby (vázané na zdraví jedince) a finanční zajištění. Pouze 2 pracovnice uvedly v odpovědi i možnost rozhodovat o svém životě a budoucnosti.

„Jak si sami sociální pracovníci představují vhodnou pomoc seniorům?“

Nejčastěji (24 odpovědí) by pracovníci rozšířili nabídku služeb – osobní asistence, pečovatelská služba, více míst v domovech a zároveň by zavedli lepší časovou dostupnost.

13 pracovníků by poskytovalo bezplatně pouze uspokojení základních potřeb seniorů. Vhodná pomoc by neměla být velkou zátěží pro stát.

Přibližně třetina by zapojila při pomoci zejména rodinu.

Pozitivně bych po první otázce hodnotila, že třetina zdůraznila důležitost uspokojování potřeby sociálních kontaktů a čtvrtina i potřebnost dodržování autonomie seniorů.

„Jaké služby sociální pracovníci seniorům nabízejí?“

Pouze 11 % odpovědí uvádělo i službu, která není základní pracovní náplní sociálních pracovníků (vyslechnutí, pochopení, podpora, společenská centra a akce, hájení zájmů a práv klientů, pomoc s vypisováním žádostí). Výsledky z této otázky jsou hodně znepokojující. Podotknu pouze, že od této doby (2004) došlo k některým změnám i v rámci legislativy a doufám, že dnes by odpovědi vypadaly trochu jinak. (Gojová, 2004)

1.3 Kvalita života z pohledu sociální pedagogiky a její využití

Již z definice sociální pedagogiky můžeme vidět, že kvalita života (tedy i kvalita života seniorů) určitě zasahuje do oblasti tohoto studia.

„Sociální pedagogika jako životní pomoc je pozitivní pedagogika, která má za cíl v systému komplexní starostlivosti poskytnout pomoc dětem, mládeži a dospělým v různých typech prostředí hledáním optimálních forem pomoci a kompenzováním nedostatků. Cílem je proměna lidí a společnosti prostřednictvím výchovy. Jde o proces výchovné starostlivosti, opatrovnictví, ochrany směřující k integraci a stabilizaci osobnosti. Jde o integraci všech aspektů, které tvoří osobnost a stabilizaci člověka ve společnosti.“ (Bakošová, 2008, s. 58)

V dnešní době dochází ke spolupráci odborníků na jedné straně z oblasti edukačních věd, sociální pedagogiky a geragogiky, a na straně druhé odborníků zaměřených na oblast medicíny, gerontologie a geriatrie. V rámci všech těchto oborů můžeme najít specializaci na skupinu seniorů. Základním cílem je spolupráce těchto odborníků k hledání možností, jak zlepšit kvalitu života seniorů (i v Národním programu přípravy na stárnutí na období 2008–2012). Základem je zabezpečení celoživotní trvalé přiměřené péče, podpory a rozvíjení mezigeneračních vztahů a soudržnosti, ve zvyšování soustavné pozornosti znevýhodněným a zranitelným skupinám obyvatel. Zdůrazňuje se možnost zdravého stárnutí s přihlédnutím k biologickým změnám a věku přidružených nemocí.

Sociální pedagogika kromě pomoci upozorňuje na význam výchovy k plnohodnotnému prožívání života. V roce 2050 se předpokládá, že v naší republice bude téměř třetina obyvatel starších 65 let. Tím více se budou postupně dostávat dopředu profese, které této skupině obyvatel budou pomáhat nebo ji podporovat ve svém rozvíjení. Je důležité, aby se v současnosti spojili nejen odborníci, ale i senioři se svými rodinnými příslušníky a pomohli tím díky svým poznatkům ke zkvalitňování života budoucích seniorů. (Vážanský, 2009)

2 Nové technologie

„Pěstujte v sobě i vy nadšení pro nové, tvůrčí ideje, snažte se vzdělávat ducha a rozum, nepodléhejte únavě, když máte možnost učit se a získat novou moudrost. Tak zůstane vaše srdce stále mladé, neboť dychtíte po novém vědění a vaše tělo je zrcadlem vašeho myšlení.“ (Murphy, 1993, s. 230-231)

Technika jako šance pro budoucnost stárnutí – nečekaná představa, která v sobě skrývá zajímavé možnosti. Mezi lidmi převládá názor, že starší lidé si s novými technologiemi nedokážou poradit, mají z nich strach a nechtějí je využívat. Pojďme se podívat, jaký skrývají význam pro budoucnost stárnutí. (Lindenberger In Gruss, 2009)

2.1 Stárnutí a využívání flexibilních podpůrných technologií

Výzkum kognitivního vývoje ve stáří

Hlavním úkolem výzkumu mechanismů kognitivních procesů stárnutí včetně jejich vzájemné souhry s tělesnými funkcemi je co nejvíce lidem zprostředkovat zdravý, samostatný a tedy „úspěšný“ kognitivní vývoj ve stáří.

Pět hlavních zásad na cestě k dosažení tohoto cíle.

1. Těžiště v plasticitě (proměnlivosti) lidského chování – kognitivní potenciál lidí je ovlivnitelný příznivým, nebo nepříznivým kontextem nebo vlastním chováním, důležitou složkou jsou biologické a sociální podmínky. Různé studie ukazují, že starší lidé mohou tréninkem výrazně zvýšit výkon prostřednictvím paměťových úloh.
2. Úzká spolupráce mezi neurovýzkumem a výzkumem chování – různé části mozku různě stárnou, určité mozkové transportní systémy (dopaminergní systém) jsou důležité během kognitivního stárnutí. Výzkumy dále ukázaly, že při řešení stejné úlohy je u staršího člověka zapotřebí aktivovat více mozkových oblastí. Existují teorie, které vzájemně propojují změny chování a změny v mozku. Jejich znalost nám může pomoci při zkoumání kognitivních procesů.
3. Integrované posouzení celého spektra duševní výkonnosti ve stáří – od Alzheimerovy choroby až ke špičkovým výkonům ve stáří – musíme posuzovat výsledky zkoumající normální i patologické kognitivní

stárnutí integrovaně. Existují studie, kdy aktivní sociální život může oddálit i nástup demence. Měli bychom se soustředit i na vyhledávání pozitivně působících mechanismů ve stáří.

4. Sledování společného působení různých funkčních oblastí – tělesné, emoční a sociální aspekty ovlivňují kognitivní stárnutí. Změny vyvolané věkem v těchto oblastech zkoumáme jako celek. (Dochází například ke změně poměru mezi kognicí a senzomotorikou.)
5. Posouzení poznatků starších lidí – respektování osobních znalostí zahrnující i implicitní (nevědomé) zvyklosti a záliby, které mohou otevřít nové možnosti při využívání technologií ve stáří.

„Čtvrtý věk“ je období, kterého se postupně dožívá více lidí. Lidé v tomto věku často trpí kognitivními, senzorickými a motorickými deficity. Z tohoto pohledu existuje velký prostor pro další výzkum a inovace. Flexibilní podpůrné technologie (označujeme jimi přístroje a prostředí, které rozeznají, osvojí a aktivně podpoří způsob chování, jednání a zvyklosti uživatelů) mohou pomoci v každodenním životě starších lidí. (Lindenberger In Gruss, 2009)

Dle mého názoru právě pozitivní pohled na tyto nové technologie a jejich využití mohou starším lidem umožnit samostatnost a nezávislost na ostatních. Čím dříve se lidé naučí používat nové technologie, tím lépe je přizpůsobí ke svým potřebám.

Při vývoji nových flexibilních podpůrných technologií, které mají usnadnit život zejména starším a nemocným lidem, bychom měli brát zřetel na využití selekce, optimalizace a kompenzace. Měli bychom se zabývat složitostí použití a z ní plynoucím užitekem. Například pokud použití kalendáře v mobilním přístroji pro seniory vyžaduje složité nastudování návodu, jeho užitek se velmi snižuje a pravděpodobně nebude využíván.

Dalším kritériem je vysoký stupeň individualizace. Možnost navázat tyto přístroje na každodenní prostředí a činnost uživatele vysoce podpoří volbu při výběru. Pomůcky by měly respektovat zvláštnosti a výkonnostní spektrum každého jednotlivého člověka.

Třetí důležité kritérium při vývoji podpůrných pomůcek souvisí se zachováním kognitivní výkonnosti v každodenním životě a podpoře vývojového potenciálu. Pro vysvětlení dnešní mladý člověk bude v budoucnu jako osmdesátiletý zacházet s multifunkčním mobilním zařízením jinak než dnešní osmdesátník. Chceme-li podporovat plasticitu a zabránit úbytku schopností v důsledku nepoužívání určitých funkcí, musíme věnovat čas zkoumání změn, které nastávají v krátkodobém i dlouhodobém horizontu v souvislosti s používáním podpůrných technologií. (Lindenberger In Gruss, 2009)

2.2 Počítač a jeho aplikace

Informační gramotnost

Současná společnost bývá nejčastěji označována jako společnost informační, znalostní nebo učící se. Míra gramotnosti je jedním ze znaků, podle něhož určujeme úroveň společnosti. V klasické definici se za gramotného považoval ten, kdo uměl číst a psát, případně počítat. Z této definice zobecněním vznikla **funkční gramotnost**, která zahrnuje gramotnost literární, dokumentovou a numerickou, v poslední době doplněná o jazykovou gramotnost (dorozumět se v cizím jazyce – především angličtině).

Díky novým technologiím, zejména práci s počítačem a internetem, získáváme informace a znalosti více způsoby. Objevuje se nový pojem **počítačová gramotnost** (computer literacy) a jeho specifickou součástí je **internetová gramotnost** (internet literacy). Počítačově gramotný je ten, kdo umí pracovat s nejčastěji využívaným technickým (hardware) a programovým (software) vybavením počítače. Současně musí tato osoba zvládnout pomocí internetu komunikovat, vyhledávat informace a zpracovávat je.

informační gramotnost = funkční gramotnost + počítačová gramotnost

Nejpoužívanější definice informační gramotnosti byla zveřejněna v roce 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (vytvořená v rámci Asociace amerických knihoven – ALA). (Vrabec, 2007)

„Jedinec, který chce být informačně gramotný, musí být schopen rozeznat, kdy potřebuje informaci, a dále musí umět informace vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít.“

Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti uspořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit i ostatní. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“ (Vrabec, 2007, s. 10)

ECDL (European Computer Driving Licence) mezinárodně definuje pojem počítačová (digitální) gramotnost a určuje mezinárodně uznávanou, objektivní, standardizovanou a nezávislou metodu, jakou je počítačová gramotnost ověřována, a to formou převážně praktických testů dle programu ECDL Core. Ten, kdo chce získat mezinárodně uznávaný certifikát, musí úspěšně složit testy ze všech sedmi modulů ECDL Sylabu (základní pojmy informačních a komunikačních technologií, používání počítače a správa souborů, zpracování textu, tabulkový procesor, použití databází, prezentace, práce s Internetem a komunikace). (<http://www.ecdl.cz>, 5.3.2012, 11:00)

V roce 2005 zadalo Ministerstvo informatiky firmě STEM/MARK výzkum zaměřený na informační gramotnost. Tento výzkum byl uskutečněn na vzorku více než 16 000 respondentů a jeho hlavním cílem bylo zjistit úroveň využívání informačních a komunikačních technologií.

V tomto výzkumu se za počítačově gramotného považoval ten, kdo:

- umí vyhledat a všestranně zpracovat informace za použití obvyklého počítačového vybavení,
- je schopen se orientovat v různých oblastech práce s počítačem a efektivně ho používat (oblast HW, terminologie, textový editor, tabulkový editor, grafika, internet a e-mail).

Z provedeného výzkumu vyplývá, že informačně gramotných je dle věkových skupin:

15–17 let	55 % populace
18–60 let	27 % populace
60 let a více	2 % populace

Nejvíce uživatelů využívá počítač ke vzdělání (63 %), k hraní her (46 %) a k nakupování (31 %). Pouze 1 % jsou počítačová profesionálové. Dvěma pětina respondentů, kteří nemají vlastní počítač, chybí jeho smysluplné využití (39 %), v generaci nad 60 let dosahuje podíl 47 %. (<http://aplikace.mvcr.cz>, 5.3.2012, 11:40)

Informační gramotnost ve veřejných knihovnách zaměřená na seniory

V zahraničí se usiluje o zvyšování informační gramotnosti uživatelů ve veřejných knihovnách. Knihovny spolupracují se školami v rámci aktivit celoživotního vzdělávání. Ve vyspělých zemích se specializují na vytváření nových možností v rámci e-learningu a prolínání se tradičního způsobu učení s elektronickým.

UNESCO se podílí na zvyšování informační gramotnosti a začleňuje knihovny do různých vzdělávacích programů. IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) spolupracuje s dalšími organizacemi při rozvoji programů, zpracování projektů a pořádání seminářů vztahující se k dovednostem v informační vzdělanosti na mezinárodní úrovni. EU vyhlašuje i Rámcové programy, ve kterých je pozornost zaměřena na informační gramotnost ve veřejných knihovnách. Cílovou skupinou projektu **DERAL** byli senioři, sociálně znevýhodnění lidé a nezaměstnaní. Záměrem projektu bylo poskytnout portál ke zdrojům distančního vzdělávání na *www* a také směrnici (doporučení) pro knihovníky i uživatele k využívání takových věcí jako jsou videokonference.

V USA i Kanadě organizují veřejné knihovny kurzy zaměřené na specifická témata podle požadavků různých skupin uživatelů, např. seniorů. V knihovně McMinwille Public Library umožňují každému jednotlivci navštívit jednorázový kurz trvající 30 minut. Každý se zde může v tomto čase naučit používat e-mail nebo se seznámit s internetem.

V irském hrabství Wexford vznikl projekt, kde veřejné knihovny organizují Klub pro starší občany. Ti se tam každý týden neformálně schází. Jednou za měsíc se účastní strukturovaných aktivit zaměřených na používání počítačů a e-mailu a na elektronické informační vzdělávání. V další fázi programu se snaží najít uvnitř skupiny nové instruktory. (Marvanová, Ressler In Ressler, 2006)

V naší republice vznikl **Projekt internetizace knihoven**, jehož cílem bylo do konce roku 2006 připojit k internetu všechny knihovny evidované dle knihovního zákona. Některé knihovny se zároveň zapojily do **Národního programu počítačové gramotnosti**. Ten v sobě skrýval možnost umožnit široké veřejnosti naučit se pracovat s počítačem a internetem díky státním dotacím.

Ve druhém pololetí roku 2005 byl proveden **Průzkum informační gramotnosti ve vybraných knihovnách**. Bylo obesláno 158 knihoven a zpět došlo 113 vyplněných

dotazníků. Většina knihoven uvedla, že se zavedením internetu do knihoven došlo k nárůstu počtu uživatelů. 80 % knihoven pořádá kurzy podporující informační gramotnost. Senioři jsou nejčastější cílovou skupinou. Některé knihovny se zaměřily i na kurzy pro různé instituce (především neziskové organizace, někdy i domovy důchodců). Polovina knihoven při hodnocení informační gramotnosti seniorů uvedla, že jsou nesamostatní. Ještě hůře jsou na tom senioři při práci s elektronickým katalogem nebo orientaci v databázích. (Ressler, Vrzáček In Ressler, 2006)

Koncem února 2012 vyšel článek, že Ministerstvo kultury z důvodu nenavýšení finančního rozpočtu ukončí v dubnu projekt internetizace knihoven. Toto rozhodnutí je v rozporu s usnesením vlády z ledna tohoto roku. Může se stát, že některé obce nebudou chtít internet zajistit. Tím dojde k porušení zákona a knihovna může být vyloučena z evidence – ztratí možnost ucházet se o dotace z veřejných zdrojů. (<http://www.novinky.cz>, 21.3.2012, 15:10)

Při využívání počítače, notebooku, telefonu a dalších moderních přístrojů staršími lidmi je potřeba, abychom podnět mohli vnímat déle, kontrastněji a blíže zornému poli. Velikost písmen a obrázků by měla být taktéž volitelná (možnost zvětšení oproti normálu).

Většina uživatelů na počítači nejvíce využívá internet, píše různé texty, popřípadě vytváří tabulky nebo vkládá obrázky, pracuje s fotografiemi nebo si pouští různé filmy nebo písničky, které si někde stáhla. Ti odvážnější na internetu nakupují, používají internetové bankovníctví, platí pomocí platebních karet, píšou přes ICQ nebo podobné aplikace, telefonují přes Skype a v nedávné době se rozšířil přístup na sociální síť, jako je Facebook.

Existuje daleko více možností, jak využít počítač – člověk si může nakreslit obrázek, spočítat různé příklady nebo se dále vzdělávat. V empirické části se budu podrobněji věnovat tomu, co v rámci internetu senioři využívají a co by se chtěli naučit používat.

Existují na trhu knihy, které pomůžou seniorovi s počítačem?

V rámci této práce jsem zjišťovala, zda existuje nějaká literatura, která by pomohla seniorům při práci s počítačem. Mezi knihami jsem objevila zejména knihy

od Lapáčka – Počítač pro seniory. První kniha byla z roku 2005. Senior se v ní mohl dozvědět, co všechno k počítači patří, základy o operačním systému Windows, jak pracovat se soubory, dokumenty, složkami, jakým způsobem napsat text ve Wordu nebo jak vytvořit tabulku v Excelu. Velká kapitola byla věnována Internetu a posílání elektronické pošty. Trochu mě překvapila rozsáhlá kapitola o Outlooku. Myslím si, že většina seniorů spíše uvítá e-mailovou schránku na webových stránkách jako Seznam, Centrum nebo Gmail než Outlook poštu, která je spíše pro firemní účely. Krátké povídání bylo o obrázcích, zvuku a fotografiích. Nechyběla kapitola o spamech a virech. V knize jsem uvítala obrázky obrazovek, které mají napomáhat seniorovi zorientovat se ve vlastním počítači. Co mi naopak v této knize chybělo? Větší písmo a víc přehlednosti – jsou zde dlouhé texty a vše je v jedné barvě. (Lapáček, 2005)

Druhá kniha od tohoto autora byla vydána ve slovenském jazyce v jiném nakladatelství v roce 2010. Kniha má již větší písmeno, je více přehledná a práce s počítačem je popisována v bodech, což pomáhá lépe se zorientovat v textu. Tlačítka, hesla, zkratky a podobně jsou v textu odlišena hnědou barvou, což čtenáři ulehčí práci s tím, co přesně hledat na své obrazovce. Tato kniha je již věnována Windows Vista a Office 2007. Líbí se mi, že je tentokrát více prostoru věnováno fotografiím, zvukovým a vizuálním nahrávkám (video). (Lapáček, 2010)

V minulém roce (2011) vyšla zatím poslední kniha od tohoto autora. Tentokrát byla v českém jazyce a pro Windows 7 a Office 2010. Dá se říci, že jakmile vyjde nová verze Windows a Office, autor knihu přepracuje. Z hlediska obsahu dochází jen k drobným změnám. (Lapáček, 2011)

V roce 2010 Pacinovský vydal knihu o notebooku pro seniory. Kniha byla vydána u stejného vydavatele jako obě předchozí knihy. Tato kniha má s předchozími i stejnou úpravu. Autor se více zaměřuje na obecnou práci s notebookem a jeho přípravu pro pohodlnou práci. Co se týká textových editorů, je zde uvedena práce s Poznámkovým blokem a WordPadem. Dozvíme se, jak se připojit k internetu pomocí kabelu i bez něj (při využití wi-fi). Zjistíme, že si můžeme naskenovat staré fotografie, stahovat z digitálního fotoaparátu nové a všechny potom na připojené tiskárně vytisknout. Nejvíce jsem asi přivítala poslední kapitulu – Často kladené otázky. Je zde i zmínka o internetovém nakupování nebo internetbankingu. Čtenář se dozví různé základní informace, které si pak může rozšířit pomocí vyhledávání na internetu. (Pacinovský, 2010)

Co mi připadá zvláštní na těchto publikacích? Nikde jsem nenašla, jak zvětšit texty v obrazovkách na internetu nebo odkazy na nějaké zajímavé webové stránky pro seniory. Člověk by si to mohl vyhledat, ale i tak by některým seniorům pomohlo najít v knize vypsané důležité adresy. Poslední věcí, která by se mi určitě líbila, by bylo něco jako tahák – na jedné až dvou stranách (karta vložená do knihy) základní zkratky a nejdůležitější informace. Připadá mi, že by knihy napsané pro ostatní uživatele (ne seniory) byly podobné.

O internetu jsem našla další knihu, která se mi líbila. Je to Internet v kostce. Najdeme zde základní věci, ale i informace pro zkušenější uživatele, jako jsou obchodování s akciemi, vytvoření webových stránek nebo odpovědi ohledně bezpečnosti na internetu (je dobré znát). Každý uživatel si zde může přečíst zásady nakupování na internetu včetně toho, zda má obchod udělen certifikát *Nákup bez obav*. Další kapitola je věnována internetovému bankovníctví. Toto téma spadá do oblasti internetu, ale myslím si, že větší zájem by měly mít banky na tom, aby se jejich klient naučil pracovat s jeho bankovníctvím. V knize jsou podle mne obsažena všechna základní témata, jen text je pro seniora psaný menším písmem a pro lepší orientaci by mohl být důležitý text psán barevně nebo výrazněji. (Kras, 2001)

Po delší době se mi do rukou dostala kniha autora Šance, která mi zatím připadala nejvíce zdařilá. Vyšla ve stejném nakladatelství jako pozdější Lapáčkovy knihy a má podobnou úpravu – písmena jsou dostatečně velká a názvy nabídek, panelů, dialogových oken, příkazů i odkazů jsou vyobrazena hnědým tučným písmem. Pro internetové stránky i e-mailové adresy bylo využito bezpatkového písma. Hned v úvodu knihy autor upozorňuje na své poznámky, tipy a řešení problémů, které jsou proloženy celou knihou. Instrukce jsou zadány v postupných očíslovaných krocích a v rámci kapitol jsou vytvořena cvičení, aby čtenář zjistil, jak danou kapitolu zvládl. Na straně 33 jsem konečně našla to, co u jiných knih postrádám – kapitolu Zvětšení stránek pro jejich lepší čitelnost (dá se hezky najít již v obsahu). V knize jsem našla dostatečné množství názorných obrázků a i uspořádání knihy mi přišlo velmi zdařilé. Kniha je určena lidem, kteří už s počítačem trochu pracují a chtějí se naučit pohybovat v prostředí internetu. V první kapitole čtenář najde to nejdůležitější (jak stránky vypadají, jak se v nich pohybovat), pak se naučí vyhledávat na internetu a založí si svůj e-mail. Větší kapitola je věnována nákupům na internetu (moc pěkně popsáno i kde najít srovnání cen v obchodech). Jediná věc, na kterou bych ještě seniory trochu

upozornila, je bezpečnost (ověření certifikace, případně raději placení při převzetí zboží). V menších kapitolách najdeme zmínku o komunikaci zdarma pomocí internetu a možnostech internetového rádia, televize nebo novin. Nejdelší kapitola je věnována vyhledávání nejdůležitějších informací na síti. Magazíny, mapy, počasí, filmy, restaurace, jízdní řády, ale i zábava, inzertní noviny, nákup letenek nebo univerzita třetího věku a stránky pro seniory, to vše tam najdeme. Tuto knihu bych možná jen doplnila o malou informaci ohledně internetového bankovníctví. (Šanc, 2009)

Sít' a vznik různých komunit

Každý z nás si rozhoduje o tom, zda a jakým způsobem bude síť využívat. Můj pohled se zaměřuje na aktivní účast, v rámci pasivní jsme již všichni její součástí. Všechny formality, které dnes vyřizujeme na úradech nebo v různých institucích, jsou zaznamenávány do počítačů. Lidé zde pracují s počítačovými databázemi, které jsou napojeny na konkrétní síť.

V rámci internetu se již několik let dostává do popředí slovo *komunita*. Lidé pracující s internetem často patří do několika on-line komunit (tak jako ve fyzickém světě – kluby, zájmové skupiny, pracovní kolektivy...). Výhodou je, že nejsou závislé geograficky (můžeme se připojit odkudkoliv). Částečně se využívá i času – je rychlejší poslat zprávu než poslat dopis (zejména pokud je zpráva určena více adresátům). (Dyson, 2001).

V dnešní době již i televize využívá internetu k širšímu úhlu pohledu na různé otázky. Do některých pořadů lidé piší prostřednictvím sítě otázky nebo se vyjadřují k aktuálním tématům. V pořadu Počasí jsou zobrazovány fotografie z různých částí naší republiky, aby lépe vykreslily současné hydrometeorologické podmínky.

Rozvoj komunit můžeme vidět i v rámci registrace na sociálních sítích, jako jsou Facebook, Twitter, z českých jmenujme Spoluzaci.cz, Lide.cz, u mladších ročníků Libimseti.cz. Otázkou zůstává, zda i senioři mají zájem o takovéto sítě, nebo spíše navštěvují jiné stránky.

Pocházím z města Hodonína a zajímalo mě, který nejstarší maturitní ročník je zaregistrován na stránkách (www.spoluzaci.cz) v rámci gymnázia, kde jsem studovala (založen již v roce 1892 jako střední reálná škola). Našla jsem zde ročník 1952 (rok zakončení), tudíž předpokládám, že současní uživatelé mají něco okolo 77 let.

Komunity seniorů na internetu, aneb portály pro seniory a jejich možnosti

V této části zmíním některé webové stránky, které jsou zřízeny primárně pro seniory. Každý takový web nabízí mnoho různých informací a témat, které seniorům pomohou nebo je aktivují (například se mohou zúčastnit různých seminářů, výletů nebo jiných aktivit pro seniory). Zaměřím se zejména na zajímavá témata, která se dotýkají nových technologií nebo přístupů k nim.

Zajímavým a pro seniory přínosným je portál (www.helpnet.cz). Tento portál není vytvořen jen pro seniory, ale pro všechny osoby se specifickými potřebami. Senioři zde najdou odkazy na weby pro seniory (těch je velmi mnoho, proto se i já zmíním jen o některých), seznam U3V (jsou zde i obory, které jsou otevřeny), dokumenty týkající se seniorů nebo služby pro seniory. Spíše je to takový komplexní server, díky němuž se dostaneme k dalším důležitým informacím.

Prvním internetovým portálem, který se v naší republice věnoval přímo seniorům, byl (www.senio.cz). Vznikl v roce 2002. Hlavním cílem projektu Internet seniorů 2002-2010 bylo postupné prolomení komunikačních bariér seniorů v prostředí nových technologií a zlepšení komunikace mezi generacemi. Senioři se díky školení práce na počítači přestali bát a začali internet aktivně používat. Někteří z nich sami přispívají články na tento portál, jiní si díky tomuto projektu našli nový způsob komunikace se vzdálenými příbuznými nebo přáteli.

„Nejdůležitějším dopadem série pilotních projektů byla sociální integrace seniorů s většinovou internetovou populací prostřednictvím jejich aktivizace a seberealizace v prostředí nových technologií.“ (<http://www.senio.cz>, 21.3.2012, 17:23)

Portál (www.e-senior.cz) využijí zejména senioři studenti, kteří se nemohou zúčastňovat prezenční formy studia na U3V z různých důvodů. Senior si vybere nejbližší Konzultační středisko a kontaktuje lektora. Poté absolvuje Virtuální Univerzitu třetího věku. Tyto služby jsou poskytovány i pro invalidní důchodce bez rozdílu věku a generaci 50+ (nezaměstnaní nebo čekající na statut důchodce).

Dalším z portálů, který mě zaujal, je (www.isenior.cz). Tento portál je velmi přehledný. Na portálu najdeme převážně různé články, nadpisy těchto článků jsou pro seniory psány většími písmeny, než je obvyklé. Na stránkách se můžeme formou článku dozvědět o různých kurzech.

Mou pozornost upoutal článek Studium pro seniory, bez přijímaček i bez palcátu. Je zde uveřejněn rozhovor s vedoucí studijního oddělení Univerzity Karlovy Husitské teologické fakulty v Praze. Je zde popsán specifický druh učení Dialog generací zavedený již před 13 lety profesorkou Helenou Haškovcovou. (<http://www.isenior.cz>, 21.3.2012, 17:55)

Senioři by také mohli navštívit portál (www.seniortip.cz). Můžeme zde najít kluby pro seniory rozdělené podle kraje. Další portál (cz.q4work.com) je věnován práci pro seniory. Velmi rozmanitou paletu placených kurzů najdeme na stránkách (www.vstupujte.cz), klub Remedium zve všechny seniory. Velmi pěkně jsou provedeny i stránky (www.seniorum.cz). Hlavními tématy jsou aktuality, volný čas, diskusní fórum, virtuální výstavy, naše vzpomínky, EU seniorům, produkty a služby, radí nám odborníci, inzerce, vzdělávání, časté otázky a doporučené odkazy. Na stránkách (www.tretivek.cz) je mnoho odkazů. Každý senior si zde určitě najde, co potřebuje a co ho zajímá. Existuje dostatečný počet webů, které se zabývají otázkami seniorů. Vybrala jsem opravdu jen některé podporující aktivní život seniorů. Je na každém, aby si našel ty portály, které mu nejvíce vyhovují.

Brněnští studenti a jejich webový operační systém Celebrio

Petr Kunc spolu se svými spolužáky z fakulty informatiky Masarykovy univerzity vytvořil webový operační systém pro seniory s názvem Celebrio. Nejdříve vyhráli v celostátním soutěže Imagine Cup pořádané firmou Microsoft. S tímto softwarem uspěli i v dalších soutěžích Nápad roku i Student podnikatel. Porota pochválila i to, že se věnovali právě skupině seniorů.

Pro tuto skupinu vytvořili robustní aplikaci s velkými ikonami. Všechna práce se průběžně ukládá na server, takže by nemělo docházet ke ztrátě dat. Tento systém byl otestován na studentech U3V Masarykovy univerzity. Jedna paní byla tak nadšená, že si tam chtěla tablet s aplikací hned koupit. Z tohoto je patrné, jak může mladá generace

pomoci seniorům získat kladný vztah k novým technologiím. Stačí je trochu přizpůsobit. (<http://www.online.muni.cz>, 21.3.2012, 21:20)

Tento projekt je velmi úspěšný. Ještě v minulém roce se podařilo vývojářům obsadit 7. místo v celosvětovém finále soutěže firmy Microsoft Imagine Cup v kategorii softwarového návrhu (vybíralo se z 67 návrhů). Jednoho profesora z Hardwardu, který seděl v porotě, nadchli natolik, že k nim potom přišel a dal jim návrhy na další vylepšení. (<http://www.online.muni.cz>, 21.3.2012, 21:42)

Každý si od 1. března 2012 může stáhnout zdarma pilotní verzi. Každý, kdo si ji stáhne, nemusí nic nastavovat, ale hned začne pracovat. Studenti na stránkách mají i možnost on-line asistence, kdyby někdo přece jen potřeboval poradit. (<http://www.celebriosoftware.com>, 21.3.2012, 22:05)

2.3 Funkce telefonu využívané seniory

U telefonních přístrojů je nejdůležitější a nejpoužívanější funkcí hovor. Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, tady taktéž záleží na velikosti a kontrastu textu, který si můžeme na displeji přečíst (pro několik málo lidí můžeme mít nastavenou zkrácenou volbu hovoru, nepotřebujeme vždy číst text displeje). Na rozdíl od počítače, pokud zrovna na něm nesledujeme film nebo neposloucháme hudbu, je ještě důležitá hlasitost, abychom danému hovoru porozuměli.

Fiktivní příklad, jak by mohl v budoucnu senior využívat nový typ mobilního telefonu pro seniory (využití přístroje nejen pro telefonování).

Mobilní telefon má řadu nových funkcí oproti klasickému mobilu. Jedná se zejména o funkce, které se využijí v pozdějším věku. Přístroj má nezvykle velký a dobře podsvícený displej. Je vybaven GPS funkcí (pro auta i pro pěší) a hlavně v případě nutnosti může být dobře a rychle zaměřen. Obsahuje pohybový senzor, rádiový interface a schopnost strojového učení.

V průběhu času si přístroj osvojí opakující se vzorce chování osoby během určitého intervalu – kdy se osoba začne ráno pohybovat, pravidelné hovory pomocí tohoto přístroje, pravidelné návštěvy (lékař, nákup, knihovna). Určitá osoba může postupem času přidávat různé funkce. Pokud je tento přístroj používán delší dobu a pak se nám stane, že na něco zapomeneme (zajít do knihovny vrátit knihy), tak nám to

přístroj v tento pravidelný čas oznámí. Dodává nám vnější podmínky. Samozřejmostí je i zaznamenávání změn v každodenním životě (změna frekvence).

Tento přístroj je vhodné použít i k ekonomičtějším nákupům. Dříve než člověk odejde na nákup, nadiktuje přístroji nákupní seznam. Obchody jsou již propojeny na síť a přístroj porovná ceny položek ze seznamu v obchodech, kam chodí člověk pravidelněji nakupovat (nebo dříve navolené). Vybere obchod a nastaví navigaci sem. Případně může nabídnout nejefektivnější trasu po více obchodech. V každém obchodě nám odříká jen ty položky, které jsou nejvýhodnější zde koupit. Po zaplacení vymaže koupené položky ze seznamu (může se stát, že něco nekoupíme, neboť se nám nelíbila například kvalita zeleniny, nebo naopak něco koupíme dříve).

Může se stát, že člověk se necítí dobře a není schopen vstát z postele dle denního rytmu. Pokud se tak podle naprogramování nestane do 15 minut, přístroj začne vyzvánět. Pokud do dalších několika minut nevstaneme (nezpůsobíme dostatečnou aktivitu), přístroj sám zavolá pohotovost. (Lindenberger In Gruss, 2009)

Takový přístroj dnes ještě není, ale dle mého názoru je to pouze otázka času. Využívání takových nových technologií by starším lidem usnadnilo život. Při vývoji podobných nových přístrojů by měl být kladen důraz na velkou variabilitu a jednoduchost nejen v použití, ale i možnost nastavení jiným člověkem (např. syn, sociální pracovník, doktor nastaví potřebné funkce).

Jaký mobil pořídít babičce a dědečkovi, mají operátoři speciální nabídky pro seniory?

Tuto podkapitulu bych chtěla rozšířit o svou vlastní zkušenost. Dne 20. března 2012 jsem se vydala do centra Brna na pobočky telefonních operátorů. Chtěla jsem zjistit, zda mají nějaký zajímavý produkt pro seniory. Jaké bylo mé přání a požadavky?

Chtěla jsem 2 mobilní telefony. První pro babičku, která letos oslaví 70. narozeniny a nikdy mobil neměla a nepracovala s ním. Bude jej používat pouze k volání (příchozí a odchozí hovory). Druhý mobil měl být pro dědečka (od jiné babičky) k 80. narozeninám. Dědeček je technicky zdatný, mobil již měl, ale má oproti babičce horší zrak. Bude využívat více funkcí než jen SMS a volání. Během hovoru jsem se vždy zeptala, jestli mají nějaký zajímavý tarif pro důchodce a jestli nenabízí něco, co ulehčí práci seniorovi s mobilem (např. zjednodušený návod).

Musím podotknout, že jsem po bližším prostudování zjistila, že každá společnost nabízí jiné druhy mobilů. Důležitý je i způsob, jakým mi obchodníci daný mobil popsali.

V první společnosti čekalo na obsluhu více lidí. Pán po mém dotazu přinesl krabici s mobilem Aligator A400. Řekl, že tento mobil je vyroben přímo pro seniory a babičce bude stačit. Pro dědečka by zvolil vyšší řadu Aligator A850, ale ten bohužel teď nemají. Nezmínil žádná pozitiva ani negativa. Poté jsem se ho zeptala na možný tarif a „pomůcky“ pro seniory. Tato společnost nabízí speciální seniorský tarif. Myslím si, že obchodník se dobře orientoval v mobilech a službách pro seniory, ale z důvodu čekajících dalších klientů se tento rozhovor odehrál rychle. Žádné letáčky ani nic podobného jsem k prostudování nedostala. Nebyla jsem moc spokojená, neboť jsem očekávala podrobnější informace.

V další společnosti jsem strávila asi nejdelší dobu. Pán se mi opravdu hodně věnoval (nikdo jiný už tam nečekal). Jen se mi zdálo, že tu práci nedělá dlouho. Zrovna měli akci na chytré telefony. V podstatě se mě snažil přesvědčit, že nejlepší bude babičce i dědovi koupit chytrý telefon. Ovládání dotykem na obrazovku je nejjednodušší, mají jen 3 tlačítka. Já o tom rozhodně přesvědčena nejsem. Dvakrát jsem mu zopakovala, že babička bude z telefonu jen volat, než mi nabídl mobil pro seniory (tady jiná značka) – to měl dle mého názoru udělat dříve, nabídnout něco jednoduššího. Pro dědu z tohoto druhu mobilu neustoupil. Namítla jsem, že ikony i písmena jsou malé (něco se mu podařilo zvětšit, něco ne). Z chytrých telefonů ukázal i pevnější, ale nedala se zde nastavit čeština. Nabídl mi, že můžu s dědečkem přijít a vše mu ukáže. V rámci společnosti nenabízí speciální tarif pro seniory ani žádné speciální pomůcky. Nabízel mi zbytečně drahé tarify, které by babička nevyužila. Na některé otázky neuměl odpovědět a působil chaoticky. Pozitivní bylo, že mi vytiskl nějaké informace a dal mi katalog. Myslím, že po nějakém proškolení by to mohlo být lepší a určitě by byl pro firmu velkým přínosem (hodně lidí si vybírá nákupy tam, kde se jim dostatečně věnují).

V poslední společnosti byl obchodník, který na mě zapůsobil nejprofesionálněji. Pro babičku i dědu nabídl vždy dva telefony s tím, že mi vysvětlil pozitiva a negativa. Jen u prvního mobilu se mi zdála menší tlačítka pro dědu. Na to hned dodal, že nejlepší by bylo, aby přišel a vše vyzkoušel. Zeptala jsem se na chytrý mobil pro dědu. Spíše to zamítl kvůli ovládání a hlavně velikosti písmen. Tato společnost také nemá speciální

tarif ani pomůcky. Zeptal se mě, kolik přibližně babička protelefonuje, a pak zvolil, že levnější bude asi koupit bez tarifu. S sebou mi dal katalog k prostudování.

A jak bych to zhodnotila? Zvláštní zkušenost, kdy každý obchodník nabízí jiné možnosti a hlavně jiným způsobem. Příště by bylo lepší u dědečka více specifikovat funkce, které využije. Tady je vidět, jak každý jinak uvažuje, a je proto vhodné vzít takového dědečka sebou. U babičky, která by měla mobil k telefonování, by to bylo zbytečné. Každopádně je dobré díky omezené nabídce operátorů podívat se po celém trhu a případně mobil koupit jinde než sim kartu (tarif). Který mobil bych po prostudování materiálů vybrala já? Pro babičku Motorola Gleam+ a pro dědu Aligator A850.

Minulý rok jsme shodou okolností koupili mobil Aligator A330 (já jsem nevybírala). Já bych po tomto prostudování koupila asi Aligatora A400 pro naše v té době potřebné účely. Co se mi na tom telefonu nelíbí? Přiznám se, že hned jsme deaktivovali SOS tlačítko, aby se omylem nestalo, že si člověk zavolá pomoc. Ve vyšších verzích vylepšení (tlačítko se posouvá) – určitě dobrá volba. Ze základních funkcí mi přišlo složité nastavení budíku. Chtěla jsem to rodičům vysvětlit a musela jsem na to použít návod. S manželem jsme se shodli, že mobil pro seniory by měl mít jednoduché ovládání, při kterém by mohl člověk využít logicky-intuitivního myšlení. Další nevýhodou jsou boční tlačítka. Senioři si pak můžou omylem změnit přednastavení. Největší výhodou vidím ve velkých tlačítkách a podsvícení displeje. Líbí se mi, že vznikají nové verze – vždy se v nich poučí z předchozích chyb. Důležitá je při tomto vývoji spolupráce se seniory.

2.4 Nejnovější technologie – GPS, tablety

GPS

V roce 2000 došlo k vypnutí záměrného ovlivňování civilistům dostupných signálů. Otevřela se možnost využití GPS mimo vojenské operace.

Pro starší lidi může být užitečné využití mobilních navigačních systémů v silničním provozu. Používání mobilní navigace v osobní automobilové přepravě by

mělo být pro lidi co nejefektivnější (tzn. dostat se k cíli rychleji s menší kognitivní námahou). Využijí zbylých kognitivních zdrojů jiným způsobem. Důležité je udržet rovnováhu mezi nevytížeností a přetížeností. (Lindenberger In Gruss, 2009)

Co se dá dozvědět o GPS

Nejdříve jsem navštívila knihkupectví a chtěla jsem vědět, jestli je nějaká zajímavá kniha o GPS. O tom, že by již bylo něco vydáno přímo pro seniory, jsem ani neuvažovala.

V knihovně jsem o různých navigacích našla většinou hodně složité knihy, byly napsány moc odborně. Představovala jsem si nějakou menší příručku, která mě naučí používat buď klasickou navigaci do auta, nebo v rámci mobilu (využití silničních map, map pro pěší a možnosti geocachingu).

Nejdříve jsem našla katalog GPS vydaný v létě v roce 2008. V redakci měsíčníku Extra PC vyšlo speciální číslo, v kterém jsem našla zajímavé informace. Nebylo věnováno seniorům, ale je možné z něj získat základní informace. V tomto časopise byly zmíněny všechny navigace, mobily, kapesní počítače a GPS modely, které se v té době na našem území prodávaly (celkem 145 modelů). Každý se zde může dozvědět, k čemu navigace slouží, jaké existují druhy, co zvážit, než si člověk půjde navigaci koupit, ale i jak používat navigaci, jak zadat trasu k cíli nebo hrát geocaching. Na prvotní informace a zacházení mi připadala nejlepší z toho, co jsem našla. (Kompletní průvodce světa GPS navigací, 6.6.2008)

Další publikace vyšla již v roce 2007. Tato kniha je daleko obsáhlejší a moc mi nepřipadá, že by mohla oslovit začínajícího seniora, ale třeba se mýlím. Autoři píší, že je vhodná pro začátečníky, ale i pro ty, kteří chtějí navigaci plně porozumět (pro seniora bych spíše volila nejdříve knihu se základy, takovou jsem nenašla). Nemůžu říci, že by zde bylo něco špatně vysvětlené, jen toho textu je díky rozsahu (co vše chce kniha pojmut) hodně. Opět se zde dozvíme o typech přijímačů GPS, o automobilové navigaci, o využití při turistice, o geocachingu, ale také poznáme další druhy navigací, dozvíme se o sledování vozidel pomocí GPS, o dalším využití nebo o zdrojích na internetu věnovaných mapám. Knihu bych doporučila seniorovi, který již umí základy a chce si je rozšířit. (Hojgr, Sankovič, 2007)

V Ostravě na Vysoké škole báňské, Hornicko-geologické fakultě otevřeli kurz pro seniory věnující se právě práci s GPS. Samotnou mě to překvapilo, nemyslela jsem si, že něco takového najdu. (<http://www.hgf.vsb.cz>, 21.3.2012, 10:22)

Na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě byl v akademickém roce 2011/12 otevřen obor s názvem GPS – využití pro turistiku a geocaching. (<http://www.helpnet.cz>, 21.3.2012, 10:50).

Tento kurz je pro seniory vhodný ze dvou důvodů. Senioři si při učení práce s GPS procvičují různé kognitivní funkce a své znalosti potom využijí v přírodě – udělají něco pro své zdraví a fyzickou kondici.

Další kurz pořádala v březnu 2011 Alpina. Tato cestovní společnost se přímo nespecializovala na seniory, ale turisty obecně. Je otázkou, zda by třídní kurz pojatý jako zájezd do Žďárských vrchů uspokojil seniora. V rámci programu se měl každý seznámit s historií navigace, s teorií satelitní a GPS navigace. Z praktických cvičení bylo cílem kurzu zvládnout přípravu a zpracování podkladů na PC a nácvik práce s mapou, buzolou a GPS v terénu. (<http://www.alpina.cz>, 21.3.2012, 11:08)

Tablet a jeho použití

Ohledně této nové technologie jsem nic, co by souviselo se seniory, nenašla. Nová generace tabletů byla představena začátkem roku 2010 (v naší republice byl prodej zahájen až koncem listopadu). Z tohoto důvodů je i zřejmé, proč není zatím k dispozici dostatek literatury. (<http://cs.wikipedia.org>, 21.3.2012, 12:55)

Přispěju tedy názory různých lidí na internetu ohledně toho, jestli je lepší pro seniora koupit stolní počítač, notebook nebo tablet.

Zadání zveřejněné na internetu.

„Co koupit dědovi k 70. narozeninám, počítač, notebook, nebo tablet? S ničím nemá žádnou zkušenost a bude převážně používat na hledání na internetu a vyřizování e-mailů.“

Jiný vnuk přispěl svými zkušenostmi. Dědečkovi, který měl již 72 let, koupil notebook. Ačkoliv se dědeček s internetem nikdy nesetkal, již po půl roce uměl zapsat, co chce, psát e-maily, stahovat i vypalovat. Horší je to s ovládním myši, ale dědeček se

s tím snaží „poprati“. Zvláštní je, že vnuk doporučil notebook – já bych spíše kvůli problému s obratností u myši volila v tomto případě tablet.

Většina „poradců“ doporučovala stolní počítač s nastavením monitoru na větší rozlišení, aby se dědečkovi lépe četlo. Tablet dle jejich názorů je moc malý a senior na něj nemusí vidět. Dalším důležitým prvkem byla klávesnice s výrazným popisem.

Notebook by volili ti, co upozornili na možnost použít ho kdekoliv – pokud je dědeček akčnější a rád cestuje (třeba i jen na chalupu), tak by to vzali v úvahu.

Zadavatel později napsal, že dědeček je velmi moderní, líbil se mu i jeho iPod, takže přemýšlí o notebooku nebo tabletu.

U tabletu někteří poukazovali na problém se zvětšením znaků a zhoršení hybnosti. Myš je možné koupit větší a nastavit nižší citlivost.

Čím byla doporučení aktuálnější, tím více lidí doporučovalo tablet, neboť 70letý senior je ještě mladý a tablet zvládne. Klasické stolní PC by koupili pro člověka, který přesáhl 80 let. (www.zive.cz, 19.3.2012, 13:40)

Jeden z názorů byl, že senior se s počítačem (tabletem) vůbec nechce seznámit. Jsem ráda, že se takto vyjádřil pouze jeden člověk (většina považuje seniory za schopné). Musím taky podotknout, že dotyčný dostal ke svému vzkazu 20 záporných bodů. Domnívám se, že tomu napomáhá i současná situace v naší republice, kde se snažíme seniory podporovat. Vidíme, že je důležité věřit jim a věnovat péči.

Co bych k těm názorům napsala já? Každý musí uvažovat podle individuálních kritérií a při výběru je důležité zvážit všechny podstatné skutečnosti, které mohou ovlivnit náš výběr. Předpokládám, že dědeček nemá odpor k novým technologiím. V první řadě bych se asi dívala na to, jak je děda na tom se zrakem a jemnou motorikou ruky (tu kterou více používá). Dále bych vzala v úvahu, jestli mu bude vyhovovat používat internet v jednom místě. To jsou asi nejdůležitější věci, na které bych se u seniora zaměřila (pak už bych asi pokračovala prioritami jako u ostatních uživatelů).

Z těchto názorů, ale i vlastní zkušenosti můžu říci, že nové tablety jsou oproti notebookům (stolnímu PC) menší, lehčí, ovládají se převážně dotykem obrazovky, ale člověk si na nich nepustí klasické DVD (nemá DVD-ROM) ani nemůže použít klasickou flash (musí si koupit redukci). Vhodné mohou být pro uživatele se zdravotním

postižením, kteří nejsou schopni používat klávesnici, ale ovládání perem zvládnou. Pokud rádi cestujete, prohlížíte fotky, čtete knížky, studujete poznatky z komplexních PDF nebo jen běžně surfujete po internetu, pak o koupi uvažujte. Pokud budete potřebovat psát delší texty, tak bych variantu tabletu určitě nevolila (pokud ještě nemáte k dispozici stolní PC nebo notebook).

3 Vzdělávání a zkvalitňování života seniorů

„Můj otec se začal v pětadesáti letech učit francouzsky. V sedmdesáti platil v tomto oboru za uznávanou kapacitu. Když mu byl už přes sedmdesát, rozhodl se studovat keltštinu, a i v tomto oboru to dotáhl na uznávaného a slavného učitele. S přibývajícím věkem měl stále krásnější rukopis a jasnějšího ducha.“ (Murphy, 1993, s. 233)

Nabídka vzdělávání pro dospělé může být nespecifická (např. stejný jazykový kurz navštěvuje vysokoškolák zároveň s pánem, který má více než 50 let a pracuje jako skladník). Při vzdělávání dospělých se ale můžeme zaměřit na skupinu se specifickými vzdělávacími zájmy nebo potřebami. Tyto skupiny označujeme jako cílové. Andragogika se snažila vypracovat odpovídající vzdělávací programy určené pro znevýhodněné skupiny. Práce s cílovými skupinami může přispět k tomu, že větší část populace bude mít možnost se vzdělávat (specifické požadavky, motivace, konkretizace cílů, určení a překonání vzdělávacích deficitů...). (Beneš, 2008)

„Důležité je uznat, že nestačí cílové skupiny jen zvenčí určit, ale že potenciální účastníci musí sebe sami jako specifickou cílovou skupinu chápat.“ (Beneš, 2008, s. 88)

Homogenizace skupin se v praxi uplatňuje často a má velké uplatnění (např. univerzity třetího věku). Můžeme vymezit určité tradiční cílové skupiny (např. nezaměstnaní, senioři), nebo vytvořit vzdělávací program pro určitou specifickou cílovou skupinu (např. angličtina pro číšníky). Pro seniory už existuje dostatek upravených vzdělávacích programů.

Výsledky z některých výzkumů dokazují, že tvrzení o úbytku intelektuálních schopností po dvacátém roce života není pravdivé. Některé faktory sloužící k měření inteligence rostou dokonce až do padesátého roku (induktivní myšlení, prostorová orientace, chápání slovních významů). Určité deficity, které nalezneme u seniorů (schopnost koncentrace) jsou kompenzovány jinými strategiemi myšlení. Může se tedy stát, že někdo, kdo má 80 let, dosahuje výsledky na úrovni 75 % 25letých. Starší lidé mají více zkušeností a znají více strategií řešení problémů (něco jako moudrost stáří).

Motivace dalšího vzdělávání seniorů závisí na mnoha aspektech (dosaženém vzdělání, dříve rozvinutých zájmech, na kulturním životě, na sociálních aktivitách v rodině, ale i zdraví jedince). Motivem bývá často snaha najít smysl života, zvládnání

tělesných, psychických a sociálních změn, zájem o poznání, udržování vlastních sil nebo touha po sociálních kontaktech.

Vzdělávání seniorů je dobrovolné, oproti ostatním skupinám je zatím malá účast. Senioři často při vzdělávání vyhledávají rodinu, přátele nebo využívají masmédií. Důležité je, aby byla dostatečná adekvátní nabídka a aby se mohl učit každý, kdo chce. (Beneš, 2008)

3.1 Rodina aneb mezigenerační spolupráce

V Německu na konci minulého století vznikl zvláštní projekt, kdy žáci gymnázia vyučovali seniory práci na počítači. Tito docházeli během půl roku dvakrát týdně na dvě hodiny. Hlavním motivem bylo poznat internet a zejména získat znalosti k vlastnímu používání. Někteří pojali práci s počítačem jako formu dalšího vzdělávání a zdokonalování se, jiní tím získali další koníček.

Pro studenty gymnázia to byla zajímavá zkušenost, vyzkoušet si pozici učitele – není to tak jednoduché, jak to na začátku vypadá, a zároveň se změnil jejich pohled na seniory v pozitivním smyslu. Práce s počítačem vedla ke vzájemnému respektu, úctě a vysokému ocenění mezi generacemi.

Jaké jsou pozitivní výsledky tohoto projektu?

- Pro společnost – učíme se jeden od druhého,
- pro seniory – překonání bariér, zlepšení sebehodnocení, duševní trénink, rozšíření komunikace,
- pro studenty – rozvoj osobnosti, posílení vlastní zodpovědnosti, zvýšení trpělivosti a tolerance, týmová práce,
- pro školu – centrum setkávání, kulturní centrum,
- pro ekonomiku – z každého kurzu si několik seniorů koupilo počítač.

U nás jsem o podobném programu neslyšela, spíše probíhá výuka babiček a dědečků doma od vnoučat. Pro ilustraci uvedu několik příkladů v podobě zajímavých příběhů, které vedly seniory k novému učení.

Paní, které je 67 let, stále pracuje na pár hodin v obchodě. Myslela si, že technika pro ni bude nepřekonatelná záležitost. Naštěstí tu byla čtyři vnoučata, která ji postupně naučila pracovat s mobilem i počítačem. Dnes si to paní bez mobilu už

nedokáže představit. Kdykoliv potřebuje, může se spojit s vnoučaty, a pokud je doma na internetu, tak se naučila používat i Skype. Nejvíce přes něj telefonuje kamarádce do Švýcarska. Na internetu si nejčastěji čte zprávy, různé zajímavosti a informace. Paní si sem tam zahraje i hry, které našla přes Seznam.

Další zajímavý příběh je od paní, která do svých 70 let pracovala. Poté prodělala úraz a uvědomila si, že některé záliby jako chata a zahrada budou muset ustoupit, neboť by to bylo moc zatěžující. Aby využila volný čas, přihlásila se do školičky internetu pro seniory. Moc jí to tam nešlo, brzdila celou skupinu, proto se rozhodla pro soukromého učitele. Vždy se něco naučila a za týden to zapoměla. Přes všechny tyto problémy si nakonec koupila vlastní počítač, se kterým jí pomohly vnučka a praneteř. Praneteř jí půjčila knihy pro děti, především učebnici, která se věnuje malování počítačem. Tato činnost paní zaujala. Paní dostala i nabídku dělat výstavu svých prací.

Pán, který má 67 let, využíval počítač převážně na internet. Již od mládí rád fotil, tak se rozhodl koupit si nový digitální fotoaparát. Záhy zjistil, jaké to má výhody – člověk může vyfotit více fotek, promazat, co se nelíbí, zvětšit nebo i poupravit každou fotku. V poslední době pán špatně chodí. Děti mu teď můžou cokoliv vyfotit a on má z toho radost, i když tam nebyl. Myslí si, že počítač ani digitální fotoaparát nás nesmí ovládat, ale rozvíjet – správně zapojit technický pokrok do života. (Tošnerová, 2009)

3.2 Celoživotní vzdělávání seniorů

Gerontopedagogika je novější disciplína. Je součástí andragogiky. V současné době se jeví jako velmi žádoucí, neboť počty seniorů, kteří se budou chtít vzdělávat, nejpravděpodobněji porostou. Úloha seniorů se přehodnocuje. V Chartě práv a svobod starších lidí je zdůrazněno:

„Generace starších není na odpočinku. Spolu s druhými a pro druhé se učí, objevuje, inovuje tak, aby nepředstavovala jenom objekt pro pomoc, ale také zdroje, které lze rozvinout ve službě druhým.“ (Mühlpachr, 2004, s. 179)

Příprava na stáří – edukativní pohled

OSN doporučuje zemím, aby se podílely na opatřeních vedoucích ke zmírnění a zabezpečení přechodu z aktivního života do důchodu. Tato opatření mohou být realizována prostřednictvím kurzů zabývajících se přípravou odchodu do důchodu a ulehčení práce v posledních letech. Tato příprava bývá podceňována. Měla by být součástí andragogiky orientované na osobnostní rozvoj. Každý by si měl vytvořit reálné představy o povaze života ve stáří, jeho délce a ovlivnitelnosti. (Mühlpachr, 2004)

Přípravu na stáří rozdělil Hegyi do čtyř časových horizontů:

- dlouhodobá příprava – celoživotní výchova ke zdravému způsobu života a k pozitivnímu pohledu na stáří,
- přeladovací (střednědobá příprava) – od věku 40 let, zdravotní opatření a psychická příprava na stáří,
- krátkodobá příprava – asi 5 let před důchodem, zaměření na sociální jistoty a bezpečnost při přechodu do důchodu, nejlépe plynulého,
- výchova ve stáří – optimální a smysluplné využití volného času, uplatnění tvořivých schopností seniora a výchova k aktivnímu stáří. (Čornaničová, 2007)

Důležité je vytvořit si pro toto období materiální prostředky pro aktivní život ve stáří a přizpůsobit dopředu bytové prostředí. Lidé by měli také zvážit pracovní možnosti, jejich postupné omezení a ukončení z důvodu penzionování. Důležitou součástí přípravy by mělo být posilování mezilidských vztahů, stejně jako upevnění pozitivního vztahu k sobě i k životu. Každý by měl cílevědomě a aktivně ovlivňovat budoucí pozitivní život. (Mühlpachr, 2004)

Edukace seniorů

Někteří lidé se domnívají, že senior, který již nechodí do práce, se nepotřebuje vzdělávat. Opak je pravdou. Učení se novým dovednostem zahrnuje kromě osvojení nových poznatků i vytvoření určitého mostu mezi staršími a novými poznatky. Fyzické a duševní schopnosti lidí závisí také na cvičení a opakování. Právě vzdělávání procvičuje některé kognitivní funkce.

Musíme přiznat, že vzdělávání v pozdějším věku je ovlivněno možností vzniku různých metod myšlení vytvořených v předcházejícím období. Člověk s „otevřeným“ myšlením se nebojí změn a neočekávaných situací. Aktivita v pozdějším věku člověka „zaměstná“ a zároveň rozvíjí i sebedůvěru. Motivací k dalšímu vzdělávání může být dostatek volného času pro studium věcí, na které nám čas v minulosti nezbýval. V tomto věku se lidé neučí memorovat, ale diskutují spolu, aby jevy (poznatky) lépe pochopili. Některé přednášky a poznatky mohou nastartovat cestu hledání k úplně jinému tématu. (Maróti, 2001)

Některé výzkumy potvrdily, že vzdělávání seniorů přispívá k pocitu důstojnosti a životního uspokojení, k začlenění do společnosti i k fyzickému a duševnímu zdraví. Tato činnost nám usnadňuje přechod a adaptaci v pozdějších stádiích, zlepšuje orientaci v nových životních situacích. Díky novým informacím si člověk lépe zvládne uspořádat vlastní život, je vyrovnanější a spokojenější. Mezi hlavní funkce vzdělávání v postproduktivním věku řadíme dle Livečky preventivní, anticipační, rehabilitační a posilovací. (Mühlpachr, 2004)

Při edukaci seniorů je důležité dodržovat několik zásad. Při osvojování poznatků je důležité zaměřit se na logicko-smyslovou paměť (zhoršená mechanická paměť) a rozdělit informace do několika částí (příliš mnoho informací najednou již mozek nezvládá). Po starším člověku nemůžeme chtít, aby se učil nazpaměť, ale je nutné opakováním uložit informace do dlouhodobé paměti. S tím souvisí naše pomalé a srozumitelné vyjadřování. Při výkladu se častěji zeptáme, zda tomu rozuměli, a nezahlcujeme je mnoha úkoly najednou. Dbáme tempa a způsobu učení seniorů. Je vhodné objevit jejich schopnosti a dovednosti, abychom se o ně mohli opřít, třeba i při osvojení nového způsobu učení. Využíváme různé pomůcky, informace máme vyhotoveny nejlépe ještě v přehledné písemné formě. Při nácviku použití nových pomůcek (telefon) je potřeba zvolit logickou posloupnost, všechno důkladně objasnit a nechat seniorovi odzkoušet nejlépe několikrát po sobě (opakování – matka moudrosti).

Každý člověk potřebuje znát své možnosti (tady platí dvojnásobně), vědět proč něco dělá a k čemu to povede. Ocenění a pochvala za snahu a píli bývá motivujícím prvkem ke zvládnání dalších úkolů. I senior v sobě může objevit nové schopnosti a dokázat, že nikdy není pozdě něčeho dosáhnout. Důležité je zvolit k němu správný přístup. (Kleťová, Dlabalová, 2008)

Základní význam edukace seniorů

Rovina ve vztahu k seniorovi:

- uspokojování vzdělávacích a zájmově kulturně-tvořivých a kulturně-zážitkových potřeb,
- navození, stimulace a udržení vývojového potenciálu člověka v tomto věku,
- prostředek korekce žádoucích změn osobnosti,
- ovlivňování osobnostních charakteristik, vzorců chování a postojů,
- volba v mezích životní cesty, sociálních a ekonomických podmínek života,
- zdroj pocitu životního optimismu,
- obohacení života seniora.

Rovina ve vztahu ke společnosti:

- jedna z podpor života ve starobě,
- pozitivní názor společnosti na stáří,
- mezigenerační pochopení,
- součást programů pro seniory,
- možnost participace na životě společnosti. (Čornaničová, 2007)

Kreativní myšlení a jeho rozvíjení ve stáří

V rámci vzdělávacího procesu není základem naučit člověka fakta a znalosti, ale je důležitější naučit jej tvořivě myslet. Myšlení je složeno z logického a intuitivního přístupu. Při tvořivém myšlení využijeme obě tyto složky. Většinou se člověk snaží složit znalosti dohromady, aby dosáhl výsledku.

Následující myšlenkové operace jsou součástí kreativního myšlení:

- poznávání (příjem informací),
- paměť (vštěpení, uchování a vybavení),
- vytváření nových informací (vlastní tvořivé produktivní myšlení),
- hodnocení (ověření správnosti).

Cílem kreativního myšlení je najít nové, neotřelé a originální nápady. Posluchači U3V reagují na řadu úkolů správně.

Jak dosáhneme kreativního myšlení?

- 1) Udržovat kontakt s tvůrčím člověkem.
- 2) Většina z nás potřebuje mít určitý cíl a časový limit.
- 3) Zhodnocení úsilí a kritika podporují člověka k dalším výkonům.
- 4) Tvůrčí lidé mívají problémy s dodržováním přísných zásad (např. dojdou pozdě do práce. Většina z nás nevidí, že pracují i mimo pracovní dobu, kdy je zrovna něco napadne.
- 5) Člověk potřebuje klid, aby se mohly myšlenky přemístit z podvědomí.
- 6) Podpora jistoty, kreativní lidé potřebují i barevné ladění interiéru.
- 7) Tolerance neúspěchu (pokud není častý).
- 8) Tvůrčí prostředí.
- 9) Myšlenky tvůrce hodnotit rychle.
- 10) Vytrvalost a houževnatost. (Mühlpachr, 2004)

Senioři v Rakousku a Německu

Ve státech, jako je Rakousko a Německo, se zvyšují počty seniorů, kteří se účastní vzdělávání. „Nícnedělání“ – to není to, co si přeje dnešní senior v těchto zemích. Naopak snaží se využít volného času k různým seberealizačním aktivitám. V poslední době zaujímá větší místo i další vzdělávání seniorů. Zatímco v roce 1970 se v Německu vzdělávalo pouze 10 % německých seniorů, o 25 let později to bylo už 17,1 %. Vzdělávání se orientuje především na získání nebo prohloubení poznatků, pomoc v životních situacích a komunikaci. Odborníci nemají pouze identifikovat potřeby a úlohy v rámci adekvátní nabídky vzdělávání seniorů, ale i hledat nejefektivnější metody, prostředky a formy práce se seniory. (Matulčík, 2001)

3.3 Možnosti vzdělávání v České republice

Akademie třetího věku

Vznikly ještě v době Československa. Tento typ má většinou dvousemestrální podobu. Seniorům jsou nabídnuty cykly buď monotematických, nebo naopak velmi pestrých přednášek. Tyto akademie nejsou pro seniory tak náročné jako univerzity. Účastníci vyslechnou přednášky, mohou vznést dotazy a pak krátce s ostatními prodiskutovat dané téma. Každý si sám zhodnotí, co mu to přineslo. Nikdo není povinen

se něco z toho naučit, spíše to slouží jako zpříjemnění a jednoduché obohacení života novými poznatky nenásilným způsobem. Nejsou neplnohodnotné, ale oslovují jinou skupinu seniorů (nebo si senioři studující na U3V zde zvolní tempo) a jsou i tam, kde není vysoká škola.

Univerzita třetího věku

V naší republice se pyšní prvenstvím Olomouc v akademickém roce 1986/7 (v té době přednášeli vysokoškolští učitelé, ale garantem byl Československý červený kříž). Z iniciativy profesora Jana Jeřába se univerzita stala zřizovatelem až v roce 1991. První univerzita třetího věku konající se na akademické půdě a pod její záštitou byla otevřena ve školním roce 1987/8 na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství UK v Praze. Zasloužil se o to geriatr Vladimír Pacovský, tehdejší děkan. Důležitou osobou byla i ekonomka Dana Steinová, která se zasadila o její koncepci. Věděli, že vhodnější by bylo otevřít obor týkající se historie nebo dějin umění. Tyto obory nebyly dostupné, tak se rozhodli pro otevření kurzu Biologie člověka. Původně bylo toto studium rozvrženo na dva semestry a muselo splňovat medicínská, sociokulturní a sociální kritéria. Později se ukázalo, že výhodnější bude čtyřsemestrální koncept, ale každý ročník bude tvořit určitý samostatný celek, aby studenti nemuseli dále pokračovat. O možnosti nastoupení do tohoto studia vyšla pouze jedna zpráva v novinách. I tak byl obrovský zájem (414 přihlášek).

Již v té době se vyžadovala po seniorech aktivita na praktických cvičeních i při zkouškách. Senioři museli psát seminární práce. Stejně tomu je i dnes. Student musí doplnit přednášky i samostudiem, aby uspěl u závěrečných zkoušek (zkoušky většinou koncipovány tak, aby většina uspěla – pozitivní motivace).

Podobné programy se postupně otevřely ve všech městech, kde dnes máme „normální“ univerzitu. Činnost univerzit je dnes koordinována Asociací U3V. (Haškovcová, 2010)

V roce 2011 byla spuštěna novinka v rámci U3V tzv. Virtuální Univerzita třetího věku. Je vhodná především pro studenty z menších měst a venkova. Možnost studovat přes počítač připojený na internet má prvky distančního vzdělávání a e-learningu. Není podmínkou, aby všichni, kdo se účastní tohoto kurzu, už uměli pracovat s počítačem. Studium je organizováno vyškoleným lektorem. Výuku je možné absolvovat kdekoli, kde je možné se připojit na internet. (<http://www.i60.cz>, 21.3.2012, 9:05)

„Nulták“ a Univerzita volného času

Dana Steinová založila v roce 1987 tzv. „nulták“ (Přípravný kurz pro studium na U3V) pro seniory, kteří nebyli z nějakého důvodu přijati na U3V. Rychle se stal oblíbenou formou. Chyběly zde zkoušky, ale senioři mohli navštěvovat zajímavé přednášky. V roce 1993 byl přeměněn na Univerzitu volného času, nyní je už transformován na Centrum zdravého stárnutí, ale stále obsahuje zmíněný „nulták“. Dodnes má mnoho zájemců i díky doprovodným programům, týkajících se trénování paměti nebo cestovatelských aktivit. (Haškovcová, 2010)

Kluby aktivního stáří

Tyto kluby přizpůsobují své přednášky místním potřebám a individuálním zájmům občanů postproduktivního věku. Vyznačují se trvalými neformálními vztahy, uspokojováním potřeby vzájemného kontaktu a rozvíjením převážně osobních zájmů. (Mühlpachr, 2004)

Další možnosti univerzitního vzdělávání

Od roku 1989 může každý, kdo chce a splní vysokoškolská kritéria, získat *úplné vysokoškolské vzdělání*. V zahraničí získávají titul senioři již delší dobu. Je to ovšem složitější a málo jedinců si na tuto formu troufne. Do roku 2010 získalo v naší republice titul bakalář nebo magistr pouze 14 seniorů.

V roce 1993 byl v Praze otevřen zajímavý cyklus nazvaný *Dialog generací*. V rámci 9 přednášek se senioři spolu se studenty medicíny mohli dozvědět něco nového o dějinách lékařství. Zajímavé bylo, jak se postupně generace během semestru k sobě přibližovaly. Někteří studenti senioři přispěli osobními zkušenostmi, a tím látku značně obohatili.

V akademickém roce 2004/2005 vznikl zajímavý projekt Experimentální univerzita pro prarodiče a vnoučata. Každý rok jej organizuje jedna pražská fakulta spolu s Centrem zdravého stárnutí. Dva semestry navštěvují společně babičky a dědečkové spolu se svými vnoučaty ve věku 6 až 11 let. Výuka je vedena tak, aby byla srozumitelná v první řadě dětem, prarodiče jim dělají vhodné zázemí. V létě na toto studium navazují letními tábory se stejnou tematikou. (Haškovcová, 2010)

Mohla bych tady jmenovat i další možnosti. Většinou byly zmíněny v předchozích kapitolách. Každý, kdo se chce vzdělávat, by si měl pro sebe najít nejvhodnější formu. Stačí navštívit nějaké seniorské centrum, klub důchodců nebo knihovnu. Nejjednodušší je to pro ty, co umí pracovat s internetem. Tam najdeme mnoho informací, které nám pomohou s rozhodnutím.

3.4 Zajímavé organizace a fondy pořádající semináře a kurzy

Nadační fond Veselý senior (<http://www.veselysenior.cz/>)

Byl založen v roce 2006 a je určen zdravým i nemocným seniorům. Tento fond se snaží změnit stereotypní pohled na stáří. Fond pravidelně pořádá různé vzdělávací a volnočasové aktivity. Mezi nimi je i kurz základů práce s počítačem – mladí dobrovolníci zde pomáhají se základy i se zdokonalením. Zajímavé je, že v kurzu jsou maximálně 2 účastníci (dostatečně se věnují každému). Každý poslední čtvrtek v měsíci mohou senioři přijít na akci „Čtvrtky s Veselým seniorem“, která je věnována nejrůznějším tématům.

Dalším zajímavým projektem je „Burza vzájemné pomoci“ – senioři ji mohou využít v rámci internetu nebo v reálném prostoru. Lidé zde hledají společenský kontakt, ale i uplatňují své znalosti a dovednosti. Potkávají se zde lidé napříč všemi generacemi, kteří mají zájem o společenský kontakt nebo vzájemnou pomoc. Tato pomoc se realizuje buď za finanční odměnu, nebo výměnou za jinou službu (já opravím troubu, ty mi za to upečeš buchty, nebo já tě naučím matematiku a ty mi vysvětlíš, jak pracovat s tabletem). Služba je bezplatná a funguje na principu inzerátů – nabídka, poptávka. Více informací se lze dozvědět přímo na stránkách nadace. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových

Tento fond vytvořil projekt s názvem Senioři komunikují. Účastníky tohoto kurzu jsou senioři, kteří zatím neměli možnost pracovat s počítačem. Každý rok proběhne výběrové řízení. Díky prostředkům Nadace České spořitelny se vybere několik pořadatelů, kteří zorganizují přibližně 100 kurzů za rok. Důležité je, že tyto kurzy jsou bezplatné a nyní se konají v menších obcích v rámci celé republiky. Každý ze seniorů absolvuje celkem 13 hodin kurzu. Ten obsahuje 1 hodinu věnovanou používáním

platebních karet, aby nedocházelo k jejich zneužití. Větší část kurzu je zaměřena na počítač – základní obsluhu, psaní textů, využití internetu a posílání pošty.

(<http://www.nadacnifondklausovych.cz>, 10.4.2012, 20:45)

Centrum Elpida

Vzdělávací a kulturní centrum v Praze určeno pro všechny, kteří se chtějí v pozdějším věku vzdělávat. V jejich nabídce můžeme objevit počítačové, jazykové a fotografické kurzy, přednášky, poradny, tréninky paměti a pohybové aktivity určené lidem 50+. (<http://www.elpida.cz>, 10.4.2012, 20:10)

Kurzy jsou zpoplatněny. Musím ale podotknout, že nabídka je velmi pestrá a vždy hodně konkrétní, což by mohlo některým seniorům vyhovovat – Facebook, Internet praktik, Komunikace po síti, Instalace programů, Skenování, Inzerce a aukro nebo Příprava fotografií pro Fotolab – to je jen krátká ukázka toho, co se může senior naučit. (<http://www.elpida.cz>, 10.4.2012, 20:20).

Je jen škoda, že tak pestrá nabídka kurzů je zatím pouze v Praze.

Seniorpoint

V Brně vznikl trochu jiný projekt, který se zaměřuje na komplexní poradenství pro seniory. V současné době se rozšiřuje v rámci Jihomoravského kraje (již otevřeno 7 poboček). Tato místa by měla pomoci seniorům v různých životních situacích, měla by usnadnit přístup k důležitým informacím a nabídnout možnosti aktivního trávení volného času.

Proškolená obsluha poradí seniorům, kam se obrátit v případě, že si neví s něčím rady. Zároveň je zde k dispozici počítač s internetem nebo jednou za měsíc je možnost využít bezplatného právního poradenství (zatím pouze v Brně, ale lze vznést dotaz na různých pobočkách, který bude písemně předán). Kontaktní místo pro seniory spolupracuje s různými institucemi, a přináší tak mnoho dalších aktivit a možností. Zbývá jen doporučit, aby si sem v případě zájmu našli senioři cestu. (<http://www.seniorpointy.cz>, 10.4.2012, 21:00)

4 Průzkum

Průzkum mapuje práci seniorů s počítačem a znalost nejnovějších technologií. Dále se zaměřuje na informovanost brněnských seniorů o možnostech absolvování zajímavých kurzů nebo možnostech dalšího vzdělávání.

Cílem průzkumu je zjistit, které aplikace v počítači jsou seniory nejvíce využívány. Větší pozornost je zaměřena zejména na internet. Následující část se specializuje na zájem seniorů o další vzdělávání týkající se nových technologií. Důležitým úkolem je ověřit, zda senioři vědí, kam se obracet o informace a nabídku kurzů. V Brně a okolí vznikají zajímavé projekty jako Seniorpoint. Mají dostatečnou propagaci a dozví se o nich Ti správní lidé?

4.1 Metodologický postup

Při průzkumu jsem použila kvantitativní metodu, a to konkrétně strukturovaný dotazník v tištěné podobě (Příloha 4). Tištěnou podobu jsem zvolila z důvodu zabránění znevýhodnění těch, kteří neumí s počítačem. Domnívám se, že bych elektronickou podobou zkreslila průzkum, neboť se zabývám právě možnostmi využívání počítačů seniory. Výhodou kvantitativní metody je rychlejší získání informací od většího počtu respondentů než u kvalitativního výzkumu. Dotazník byl anonymní. Před samotným vytisknutím všech dotazníků jsem nejdříve vytiskla 5 zkušebních, tzv. pilotních dotazníků. Vyzkoušela jsem si, zda otázky jsou dostatečně srozumitelné, nebo bude potřeba změnit jejich formulaci. První otázky jsem na základě těchto zkušebních dotazníků nepatrně upravila – zejména byly zjednodušeny.

Respondenti zodpovídali 18 otázek, z nichž některé měly dvě části. Ti, kteří nepracují s počítačem, notebookem nebo tabletem, měli dotazník zkrácený o 5 otázek. Nejvíce jsou v něm zastoupeny uzavřené otázky. Některé otázky byly polouzavřené z důvodu ověření odpovědí. Výsledky budou zaneseny do grafů a okomentovány.

4.2 Formulace hypotéz

Předpokládám, že na základě průzkumu budou potvrzeny následující hypotézy.

H1 Senioři z Brna nejčastěji pracují na stolním PC.

H2 Seznam a jiné vyhledávací portály jsou brněnskými seniory z možností Internetu nejvíce využívány (výrazné prvenství).

H3 Většina seniorů neví, že existuje tzv. Seniorpoint.

4.3 Výběr respondentů a realizace dotazníkového šetření

Brno patří v naší republice mezi města s nejvyšším podílem seniorů. V roce 2011 byl v Brně otevřen první Seniorpoint v České republice. V rámci zkvalitňování péče o seniory byl zde dále vypracován projekt, který má podpořit zlepšení životních podmínek seniorů. Je potřeba zabránit ageismu. Plánu aktivního stárnutí se budou nyní věnovat brněnští politikové, aby jej mohli převést do praxe. (<http://www.rozhlas.cz>, 9.4.2012, 21:20).

Tyto skutečnosti mě částečně navedly na myšlenku udělat průzkum ve městě Brně. Brno se dostatečně věnuje seniorům. Chtěla jsem zjistit, zda o tom senioři mají dostatek informací. Dotazník byl určen seniorům z Brna od 60 let. Dvě otázky sloužily k vyřazení dotazníků, které nesplňovaly kritéria. Sběr dat od respondentů probíhal v měsíci březnu a částečně v měsíci dubnu 2012. Výběr byl náhodný. Celkem jsem vytiskla 130 dotazníků. Předpokládala jsem, že některé dotazníky budu muset vyřadit z důvodu nesplnění požadovaných kritérií (věk 60 let a místo bydliště Brno). Dále jsem předpokládala, že návratnost dotazníků nebude 100 %. Dotazníky jsem sbírala do doby, než jsem získala 100 dotazníků dle zadaných kritérií.

Data jsem sbírala několika způsoby. Některé dotazníky byly rozneseny v několika domech, jiné byly dány do umělecké školy a vyplněny náhodnými prarodiči vyzvedávajícími svá vnoučata. Více než polovinu všech dotazníků jsem vyplnila s náhodnými chodci v různých částech Brna.

4.4 Analýza a interpretace použitých dat

Data jsem analyzovala v programu MS Excel. Použity byly kontingenční tabulky. Částečná ukázka je v příloze číslo 5. Využila jsem 2 druhy grafů – sloupcový a výsečový. Hodnoty uvedené v grafech udávají počet respondentů, kteří na zadanou otázku odpověděli kladně.

V grafech a tabulkách používám následující zkratky M (muži), Ž (ženy).

Otázka číslo 1: „*Bydlíte v Brně?*“

Tato otázka sloužila pouze k vyřazení respondentů, kteří nesplňovali podmínku bydlení v Brně. Takže všech 100 dotazníků má odpověď ano.

Otázka číslo 2: „*Pohlaví*“

Dotazník vyplnilo celkem 37 mužů a 63 žen.

Otázka číslo 3: „*Věk*“

V rámci tohoto dotazníku jsem považovala za seniora osobu, která dosáhla 60 let.

První hodnota 59 a méně sloužila k vyřazení dotazníku. Pro účely tohoto dotazníku jsem zvolila dalších 5 věkových skupin.

Tabulka 1 Věkové složení rozděleno podle pohlaví

Věk	Muži	Ženy	Celkem
60–64 let	8	24	32
65–69 let	11	8	19
70–74 let	9	12	21
75–79 let	8	7	15
80+	1	12	13

Zdroj: vlastní

Otázka č. 4: „*Stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání*“

Tuto otázku jsem zařadila, abych zjistila, zda vzdělání respondentů ve větší míře neovlivňuje konkrétní otázky. Po prozkoumání dat jsem zjistila, že ve většině výsledků nejsou odpovědi závislé na stupni vzdělání. Pokud se stane u konkrétní otázky, že výsledek určité skupiny respondentů bude výrazně jiný, tak tuto skutečnost zmíním.

Tabulka 2 Vzdělání dle pohlaví

	ZŠ	SOU	SŠ	VŠ
Muži	1	9	16	11
Ženy	4	13	28	18
Celkem	5	22	44	29

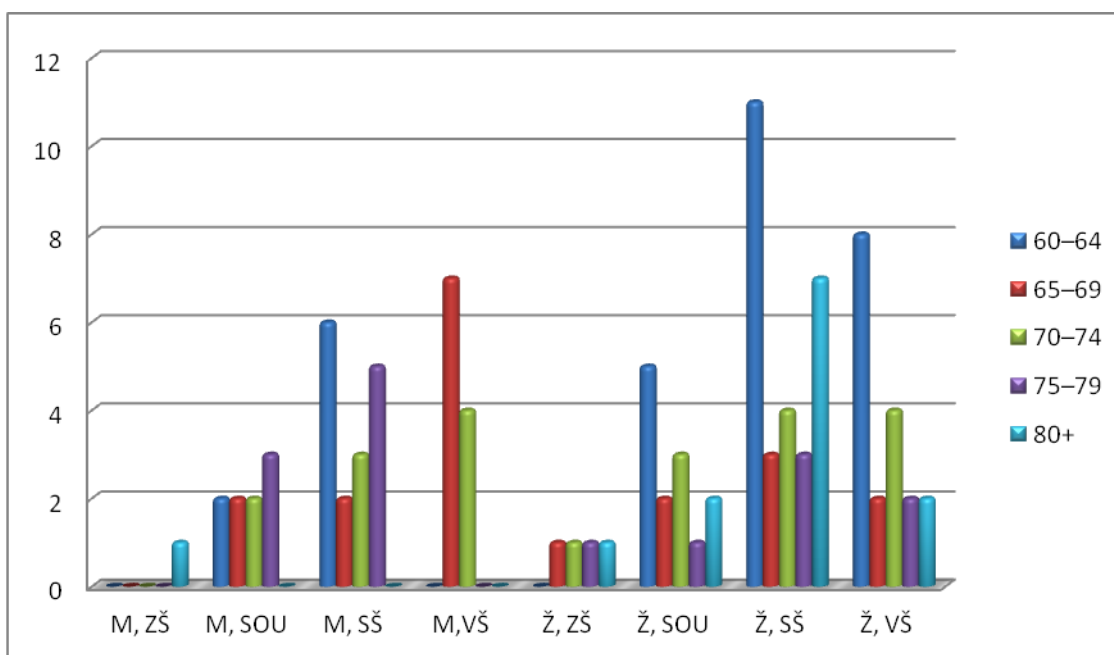
Zdroj: vlastní

Tabulka 3 Vzdělání respondentů dle věku a pohlaví

Vzdělání	Věk	Muži	Ženy	Celkem
ZŠ	60–64 let			0
	65–69 let		1	1
	70–74 let		1	1
	75–79 let		1	1
	80+	1	1	2
SOU	60–64 let	2	5	7
	65–69 let	2	2	4
	70–74 let	2	3	5
	75–79 let	3	1	4
	80+		2	2
SŠ	60–64 let	6	11	17
	65–69 let	2	3	5
	70–74 let	3	4	7
	75–79 let	5	3	8
	80+		7	7
VŠ	60–64 let		8	8
	65–69 let	7	2	9
	70–74 let	4	4	8
	75–79 let		2	2
	80+		2	2

Zdroj: vlastní

Graf 2 Složení respondentů

Zdroj: vlastní

Otázka č. 5: „*Jste v současné době ještě ekonomicky aktivní?*“

Zde jsem opět zkoumala, zda ekonomická aktivita ovlivňuje některé otázky. U žen jsem vliv nezaznamenala. U mužů ve věku 65–69 let a 70–74 let je tento vliv patrný. Všichni muži, kteří nepoužívají v této věkové hranici počítač, jsou již neaktivní. Neplatí to obráceně, tzn. dotazník vyplnili i muži, kteří jsou neaktivní, ale počítač používají.

Dále mi z dat vyplynulo, že všichni ekonomicky aktivní muži od věku 65+ jsou vysokoškolsky vzdělaní.

Tabulka 4 Tabulka znázorňující závislost otázek č. 5 a 8 u mužů ve věku 65–69 let

	5. Aktivní	5. Neaktivní	8. Používají PC	8. Nepoužívají PC
65–69,M, SOU		1		1
65–69,M, SOU		1		1
65–69,M, SŠ		1		1
65–69,M, SŠ		1		1
65–69,M, VŠ		1	1	
65–69,M, VŠ	1		1	
65–69,M, VŠ	1		1	
65–69,M, VŠ		1		1
65–69,M, VŠ	1		1	
65–69,M, VŠ	1		1	
65–69,M, VŠ		1	1	
65–69 let, muži	4	7	6	5

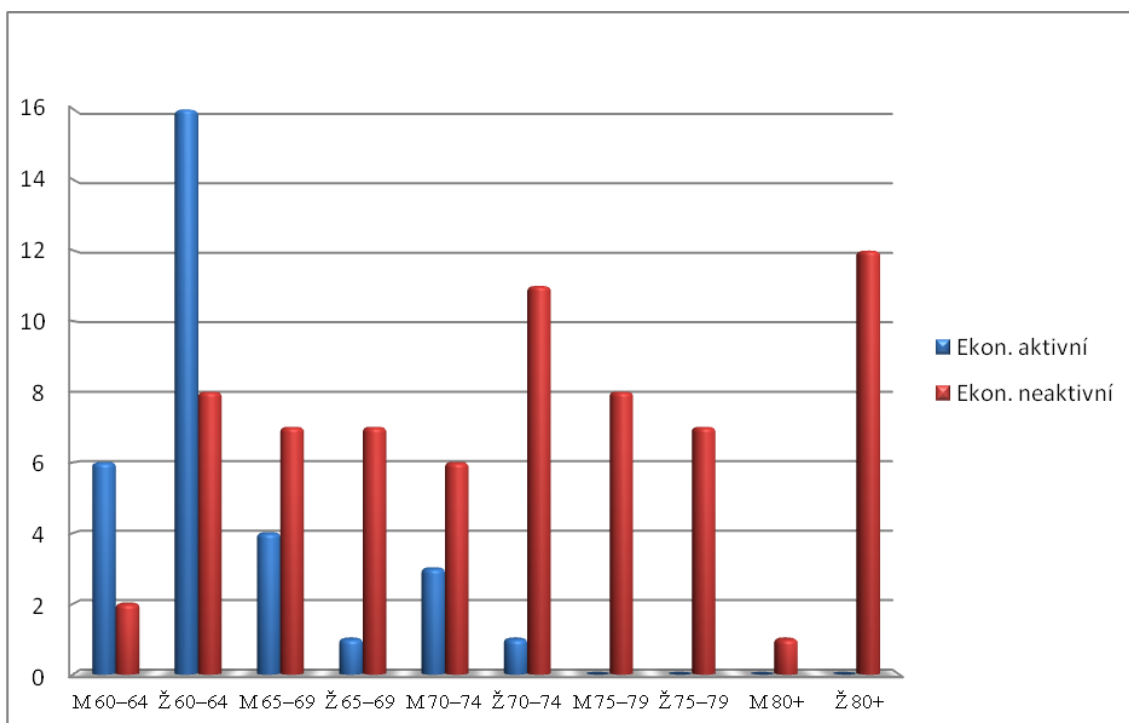
Zdroj: vlastní

Tabulka 5 Tabulka znázorňující závislost otázek č. 5 a 8 u mužů ve věku 70–74 let

	5. Aktivní	5. Neaktivní	8. Používají PC	8. Nepoužívají PC
70–74, M, SOU		1		1
70–74, M, SOU		1		1
70–74, M, SŠ		1		1
70–74, M, SŠ		1		1
70–74, M, SŠ		1		1
70–74, M, VŠ	1		1	
70–74, M, VŠ		1	1	
70–74, M, VŠ	1		1	
70–74, M, VŠ	1		1	
70–74 let, muži	3	6	4	5

Zdroj: vlastní

Graf 3 Složení respondentů z hlediska ekonomické aktivity

Zdroj: vlastní

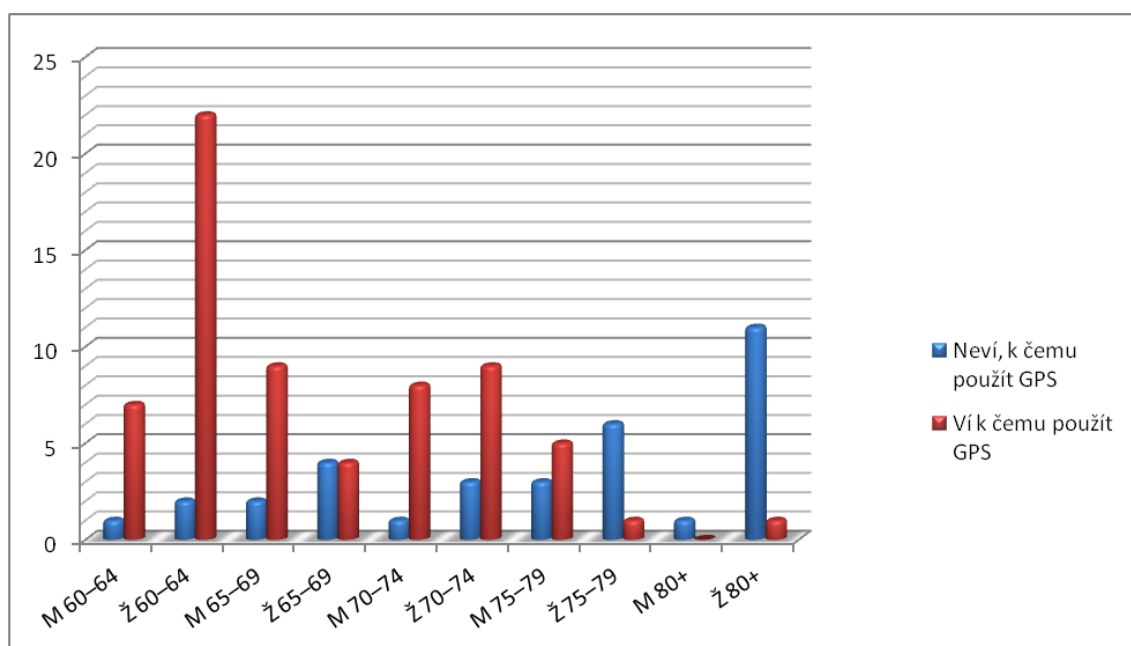
Otázka č. 6: „Víte, k čemu je dobrá GPS?“

Otázka č. 7: „Využili byste darovanou GPS?“

Vyhodnocení těchto otázek provedu současně. 66 % respondentů odpovědělo, že ví, co je to GPS. Respondenti měli za úkol několika slovy popsat, k čemu se využívá. Sloužilo to k ověření znalosti. Většina při popisu zmínila využití v autě. Někteří uvedli i využití v terénu nebo pro letadla. 3 respondenti znají geocaching.

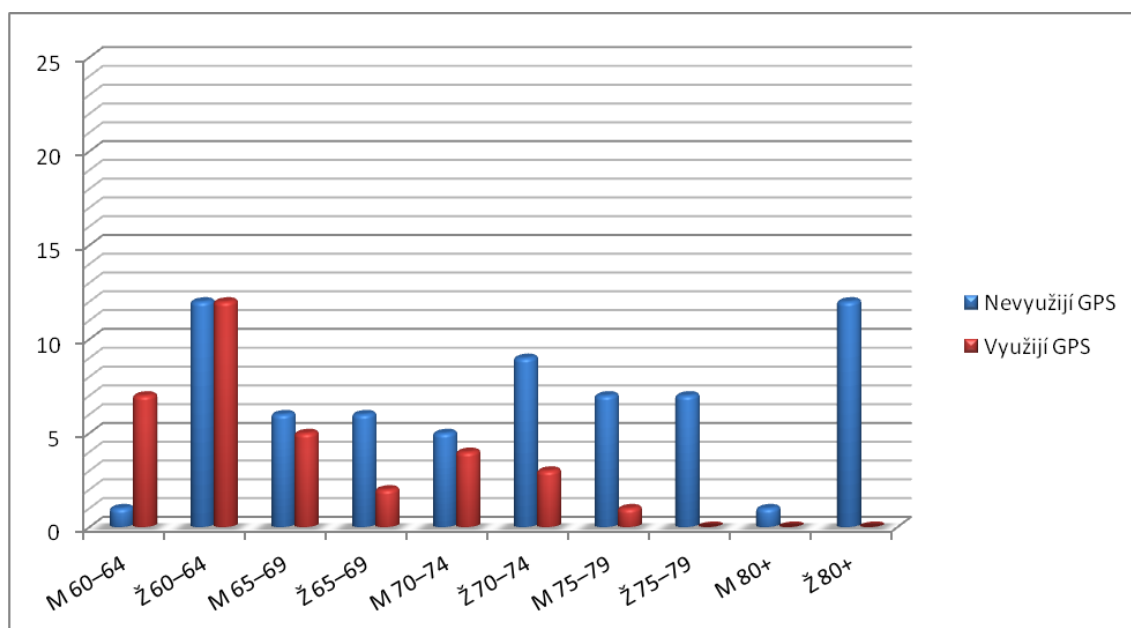
Předpokládala jsem, že mnoho seniorů by si navigaci samo nekoupilo, proto jsem v otázce zvolila darovanou navigaci. I tak z původních 66 respondentů (ti, co věděli, co to je) pouhá polovina by ji využila.

Graf 4 Znalost technologie GPS

Zdroj: vlastní

Graf 5 Využití darované GPS

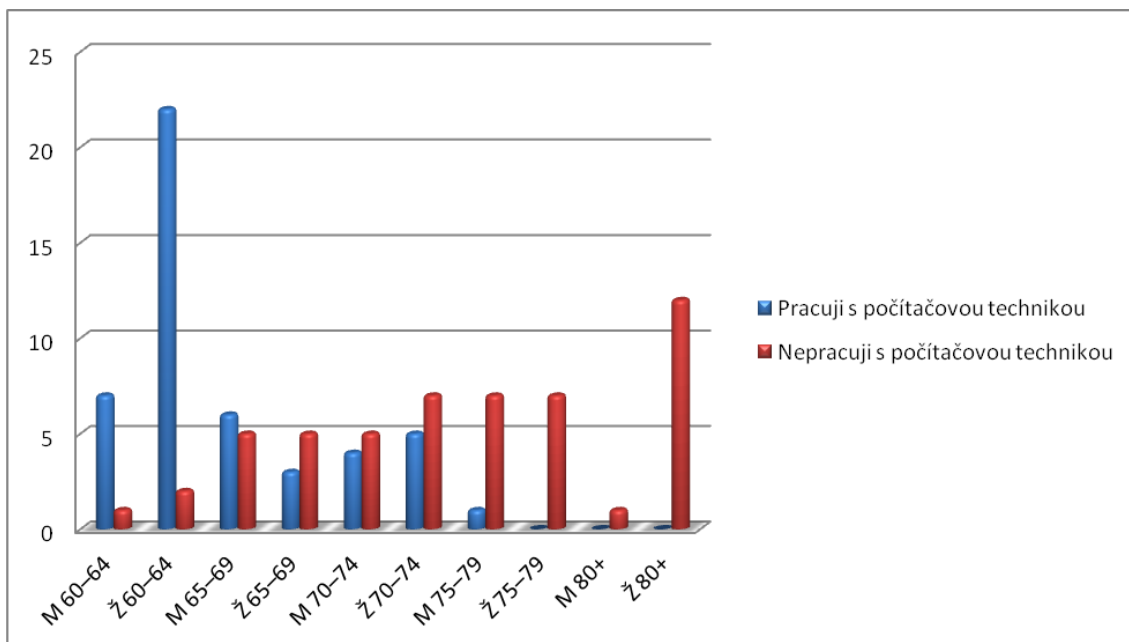
Zdroj: vlastní

Otázka č. 8 A): „Pracujete s počítačem, notebookem nebo tabletem?“

Na tuto otázku odpovědělo kladně 48 % respondentů. Tady se to výrazně liší se vzrůstajícím věkem. Ve věku od 75 let mi pouze jeden muž odpověděl, že používá počítač. Ve věku do 64 let pouze 3 respondenti nepoužívají počítač. Jak uvidíme v následujících otázkách, je to dáno potřebou pracovat v práci na počítači.

Ze 48 respondentů 32 nejčastěji pracuje na stolním PC, 11 nejčastěji upřednostňuje notebook a zaznamenala jsem jednoho seniora, který má tablet. Tímto se mi povrdila hypotéza č. 1 (H1). Při vyplňování dotazníku další respondent, který má notebook, poznamenal, že si bude kupovat tablet. 5 respondentů nemělo počítač nebo notebook doma k dispozici (otázka č. 8. B) a otázka č. 9).

Graf 6 Práce s počítačovou technikou

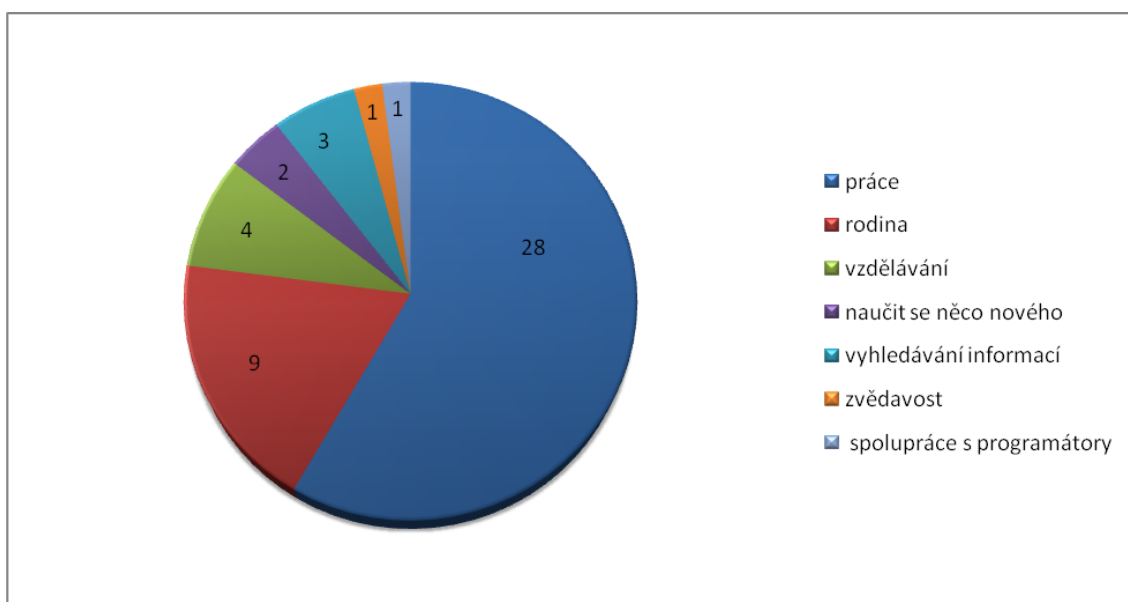

Zdroj: vlastní

Otázka č. 10: „Co Vás vedlo k tomu, abyste počítač začali používat?“

Odpovědi jsou znázorněny v následujícím grafu. První seznámení s počítačem proběhlo v práci u více než 58 % respondentů využívajících počítač. Rodina nás často velmi ovlivňuje. K počítači přivedla skoro 19 % uživatelů.

Graf 7 Co Vás přivedlo k počítači?

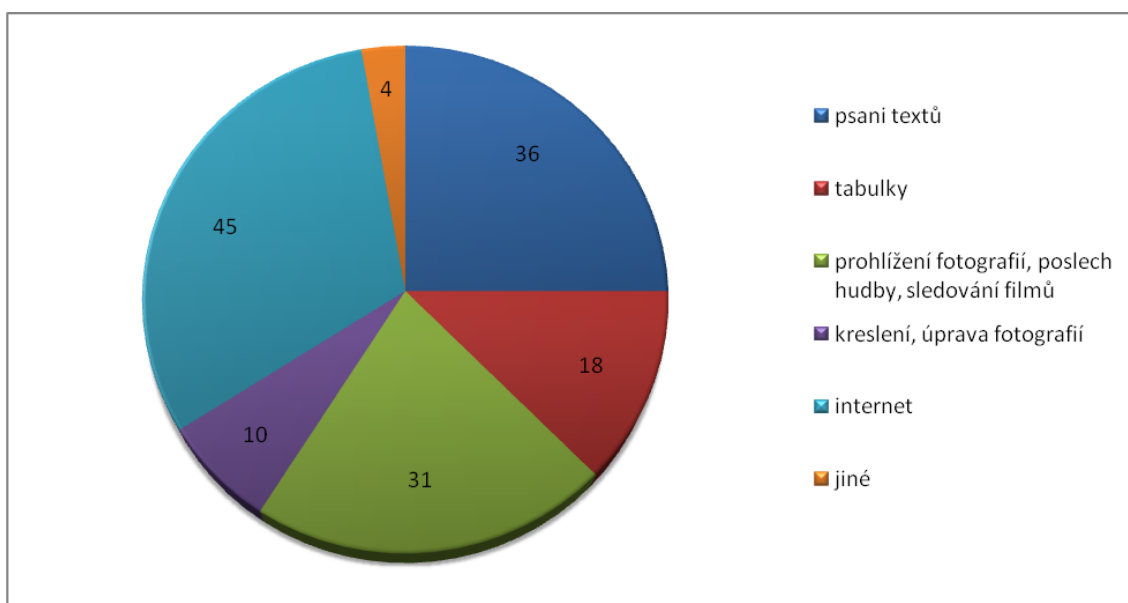

Zdroj: vlastní

Otázka č. 11 A): „Jakou činnost na počítači děláte? (Možnost více odpovědí.)“

Téměř všichni brouzdají po internetu (94 %). K dalším častým činnostem patří psaní textů (75 %) a prohlížení fotografií nebo poslech hudby nebo sledování filmů (65 %).

Graf 8 Jakou činnost na počítači děláte?

Zdroj: vlastní

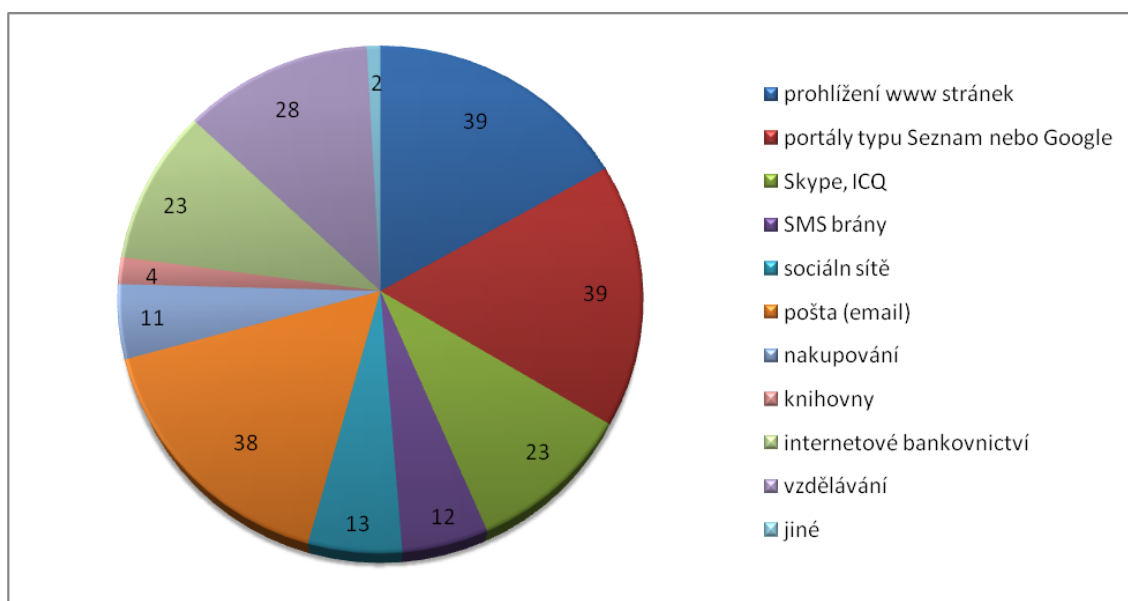
Otázka č. 11 B): „Specifikace u internetu. (Možnost více odpovědí.)“

U této otázky se mi mělo potvrdit, že z daných možností nejvíce respondentů zvolí možnost prohlížení pomocí vyhledávacích portálů jako Google, Seznam nebo Centrum. Stejný počet respondentů, 39, označilo i zadávání konkrétních www stránek.

Zjistila jsem, že přes 86 % uživatelů získává informace přes vyhledávací portály. O své prvenství se tato činnost na internetu dělí s prohlížením konkrétních www stránek. Pouze o jednoho respondenta míň má položka posílání elektronické pošty (téměř 85 % respondentů využívajících internet). Tímto se nepotvrdila původní hypotéza, neboť jsem předpokládala, že vyhledávací webové portály získají výrazné prvenství.

Mezi další hodně preferované činnosti patří vzdělávání na internetu (62 %). Internetové bankovníctví umí obsluhovat téměř 48 % uživatelů. Stejný počet respondentů telefonuje přes Skype nebo si dopisuje přes ICQ (komunikace přes internet zdarma).

Graf 9 Konkrétnější činnost na internetu

Zdroj: vlastní

Otázka č. 12: „Víte, jaký je rozdíl mezi stolním počítačem, notebookem a tabletem?“ (Varianta A i B)

Kromě jednoho respondenta, který má počítač, všichni znají výhody notebooku. Horší už to bylo s novější technologií – tablety. Tam už více než polovina dotázaných, konkrétně 27 (56 %) nevěděla, co to je.

Následující otázka s tím trochu souvisela. Chtěla jsem zjistit, zda by některým vyhovoval tablet. Nejdůležitější změnu jsem vyhodnotila ve způsobu ovládání. Pouze 10 lidí by chtělo dotykové ovládání. Většina uváděla oblíbenost myši.

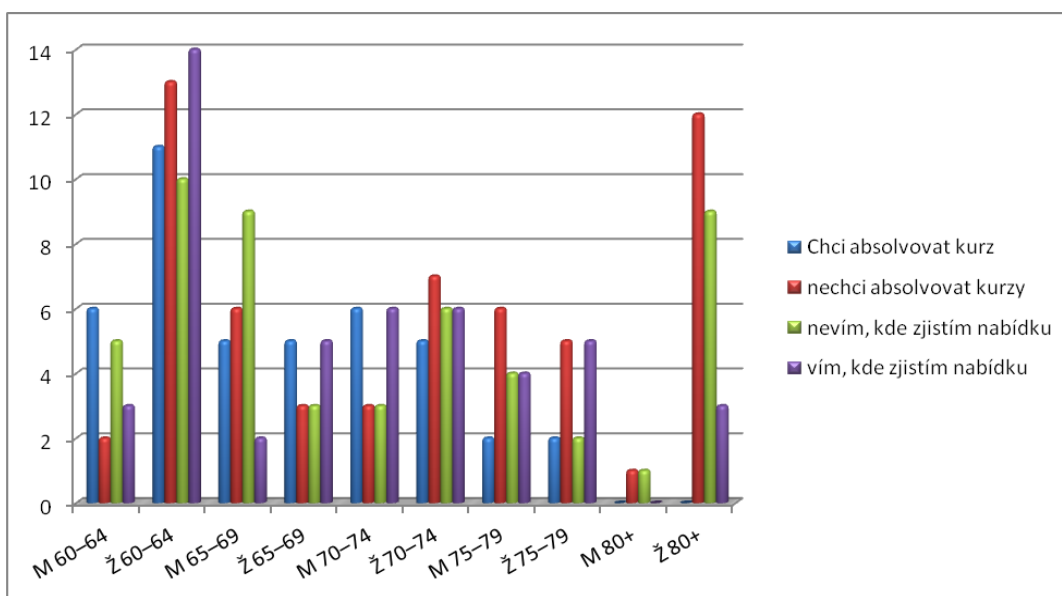
Následující otázky se budou spíše dotýkat oblasti kurzů a dalšího vzdělávání. Zaměřila jsem se spíše na možnost nabídky kurzů pro seniory. Nejdříve z pohledu, kde je uveřejňovat, a posléze co by je zajímalo.

Otázka č. 14: „Chtěli byste absolvovat zajímavý kurz nebo se dále vzdělávat?“

Otázka č. 15: „Víte, kde se dá taková nabídka zjistit?“

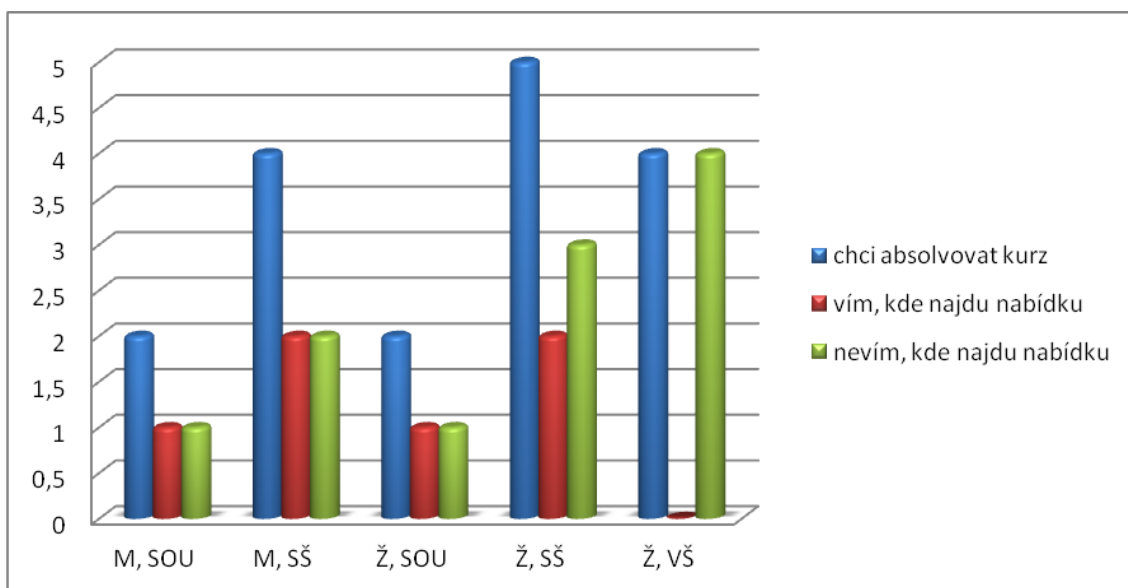
Nejprve znázorním celkový graf. Pak vyberu pouze respondenty, kteří napsali, že by chtěli absolvovat nějaký kurz. Grafy tentokrát budou rozděleny dle věkových skupin, bude zaznamenána i závislost pohlaví a vzdělání. Vidíme, že celkem 42 respondentů by chtělo absolvovat nějaký kurz, ale 26 z nich (62 %) neví, kde se na něj informovat.

Graf 10 Absolvování kurzů nebo dalšího vzdělávání

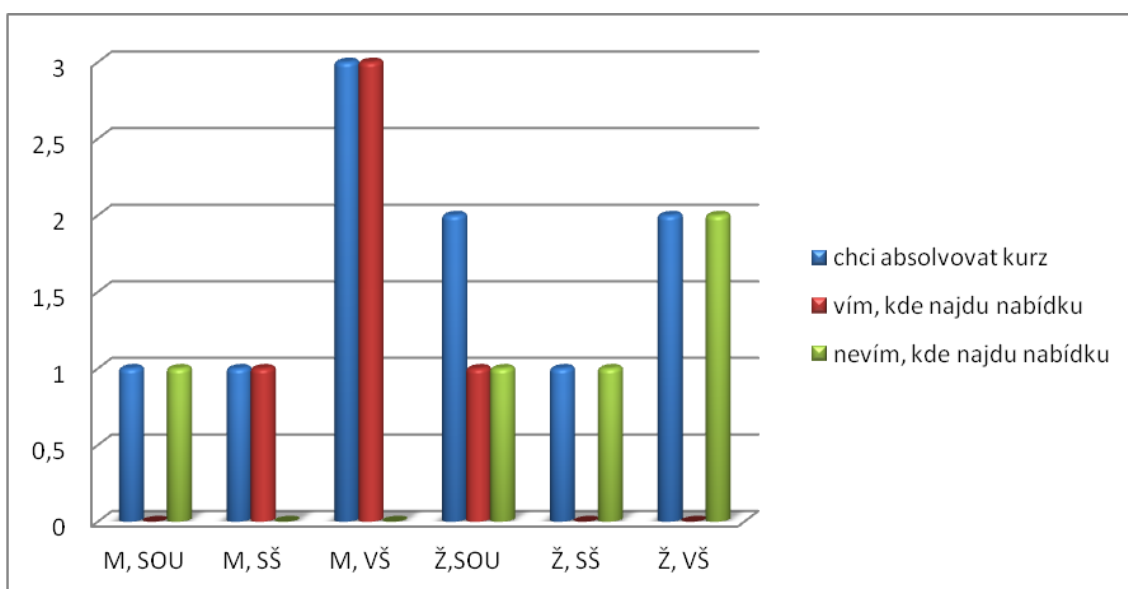
Zdroj: vlastní

Graf 11 Absolvování kurzů, 60–64 let

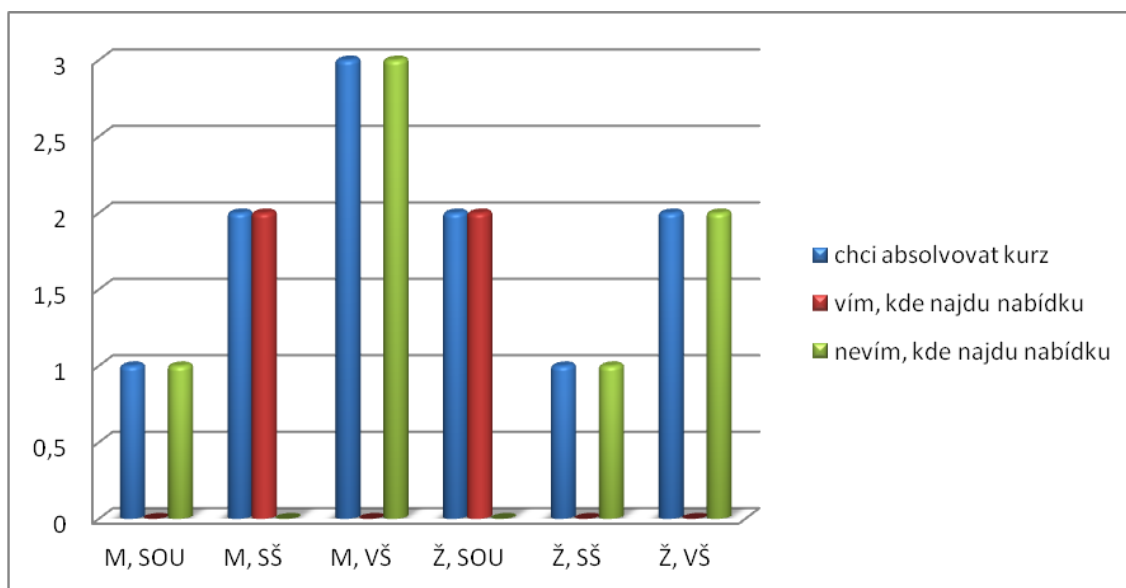
Zdroj: vlastní

Graf 12 Absolvování kurzů, 65–69 let

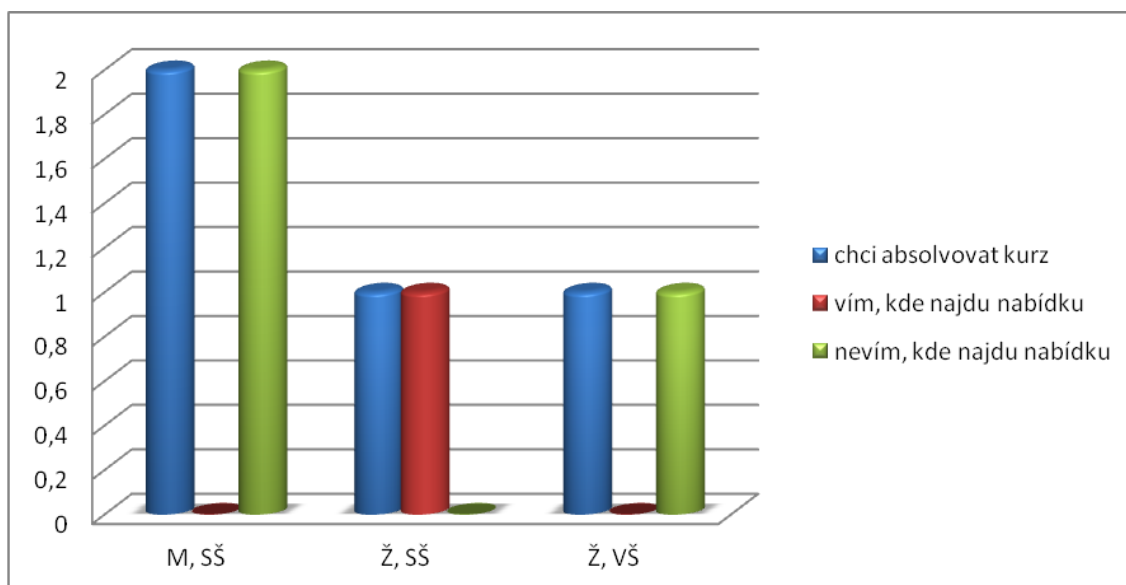
Zdroj: vlastní

Graf 13 Absolvování kurzů, 70–74 let

Zdroj: vlastní

Graf 14 Absolvování kurzů, 75–79 let

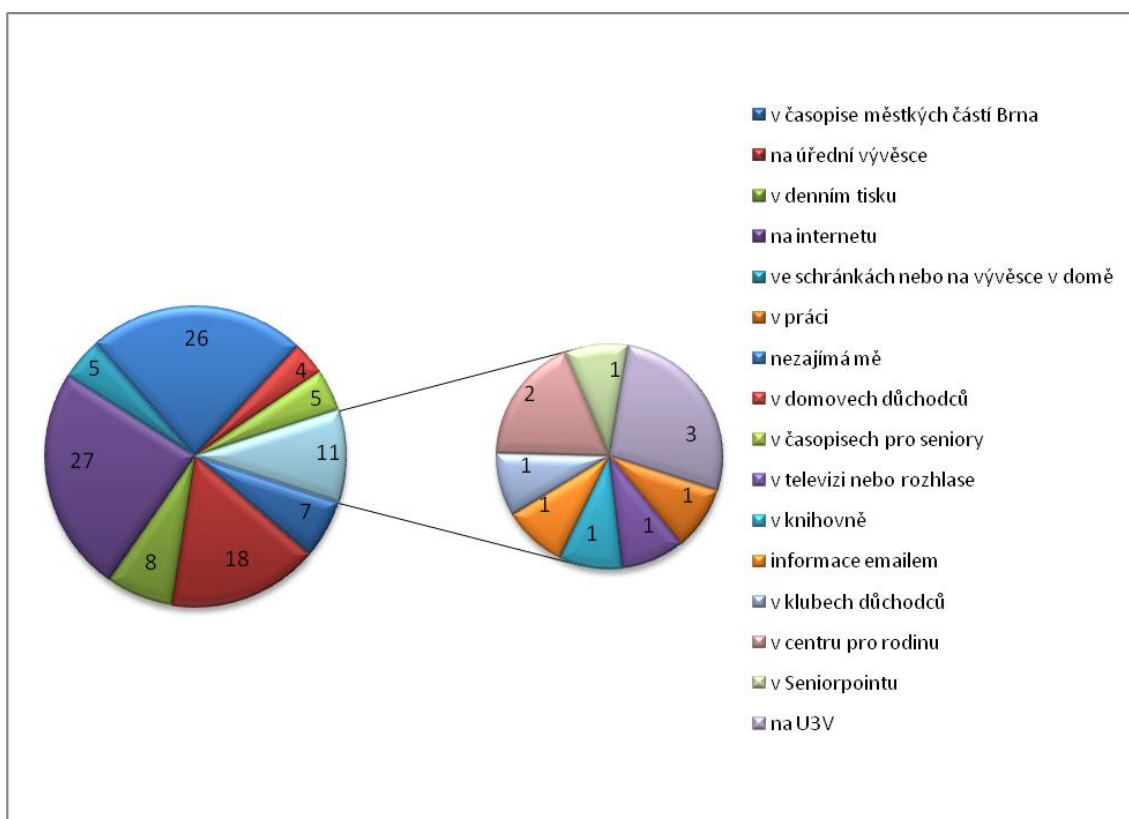

Zdroj: vlastní

Otázka č. 16: „Na jakém místě byste chtěli mít nabídku kurzů?“

Tato otázka směřuje k možnosti dalšího využití pro lepší komunikaci se seniory. V dotazníku se tato otázka týká kurzů. Může také částečně posloužit jako obecný návod, kam by bylo vhodné umístit informace pro seniory.

Graf 15 Kde byste chtěli mít informace o nových kurzech?

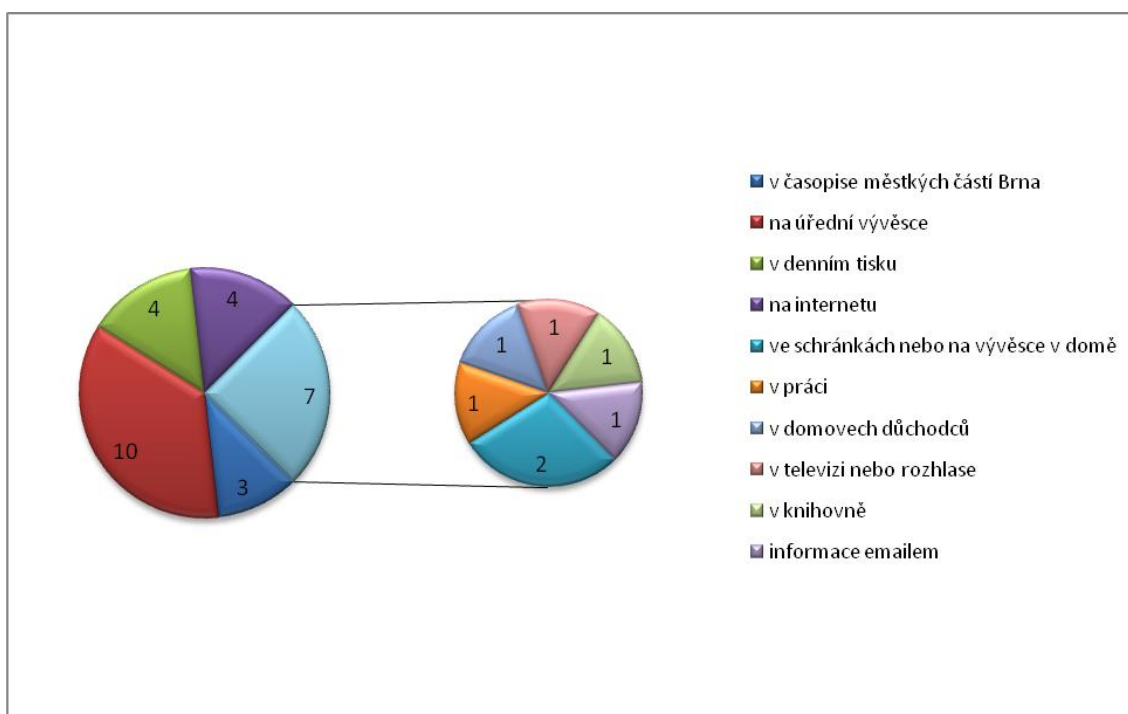

Zdroj: vlastní

Tuto otázku jsem zpracovala ještě v jednom grafu. Vyloučila jsem odpovědi všech respondentů, kteří vědí, kde nabídku najít, a ještě jednu možnost – neví, kde ji najít, ale současně je to ani nezajímá. Zaměřila jsem se na ty respondenty, kam by měla pomoc směřovat.

Předchozí graf v nás mohl vyvolat pocit, že nejdůležitější je uvést informace na internetu. Ano, je to správně, v případě že oslovujeme klienty, kteří umí pracovat s počítačem. Pokud chceme někoho naučit pracovat s počítačem, tak je lépe dát tyto informace i jinam (internet bych ponechala, může poradit kdokoliv, kdo se tam orientuje). V těchto případech bych zmínila odpovědi, kde odpověděli alespoň 3 respondenti shodně – nejvíce by chtělo najít tyto informace na úředních deskách obce (informačních tabulích), v denním tisku, zmíněn byl opět internet a časopisy městských částí.

Graf 16 Umístění informací pro neznalé

Zdroj:vlastní

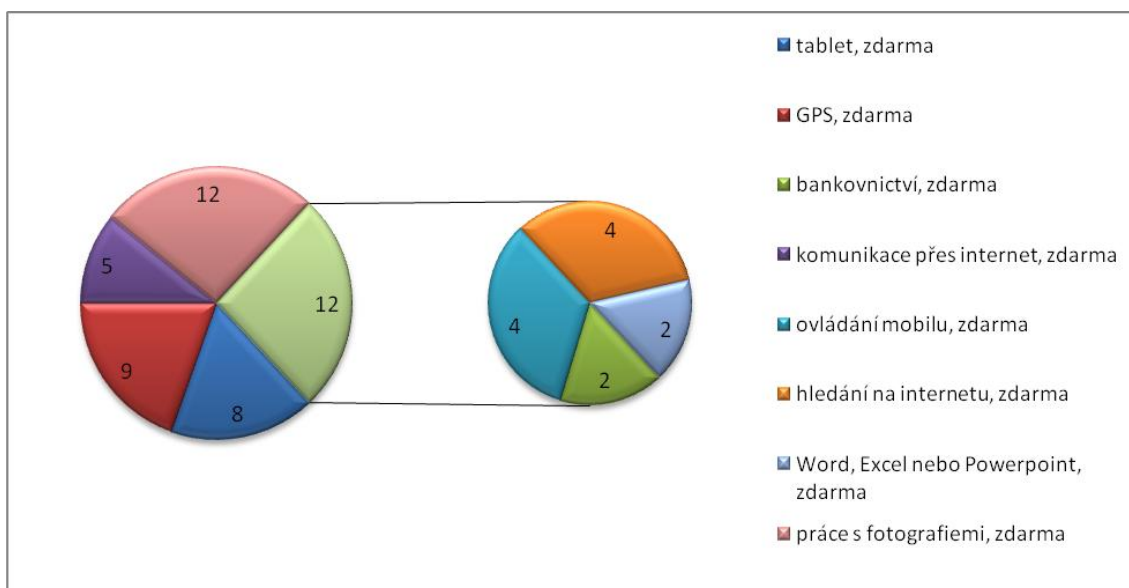
Otázka č. 17: „Chtěli byste navštívit tento kurz zdarma nebo i za menší poplatek?“

Respondenti měli na výběr z následujících možností – chci se naučit s tabletem, navigací GPS a její možnosti, bezpečné bankovníctví, komunikace přes Skype nebo ICQ, ovládání mobilu, co všechno najdu na internetu, Word nebo Excel nebo Powerpoint, práce s fotografiemi, nebo mohli sami napsat jinou možnost. Všechny varianty se daly označit kolečkem nebo křížkem (kolečko zdarma, křížek menší poplatek).

V grafu není zahrnuta jiná možnost. Jeden respondent uvedl, že již studuje práce s počítačem, a jeden respondent by se chtěl naučit stahovat hudbu.

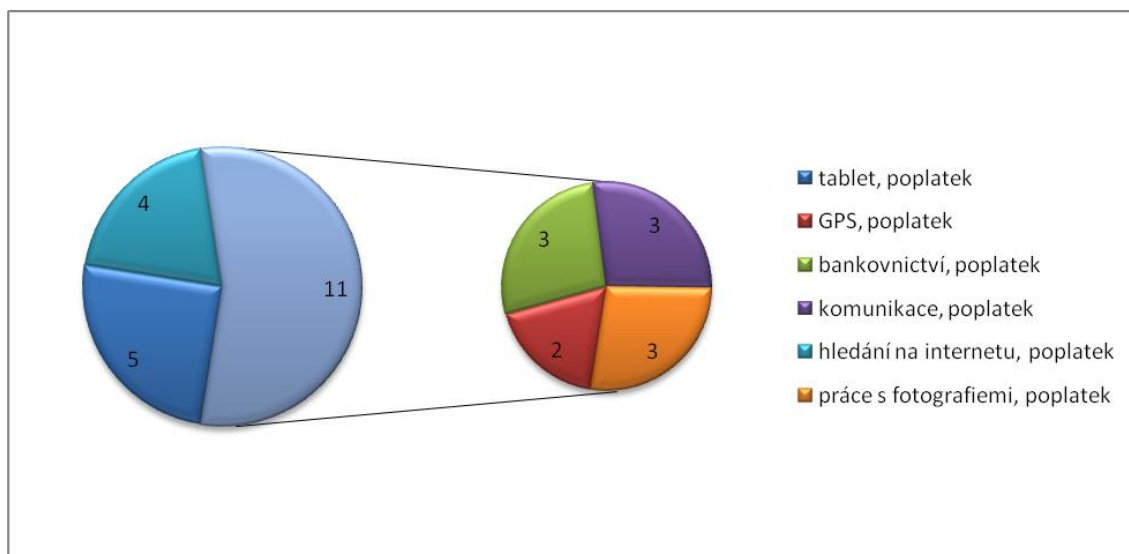
Z kurzů, které by byly zdarma, vede práce s fotografiemi, následována kurzem navigace GPS a chci se naučit s tabletem. Za menší poplatek by to s účastí bylo horší, ale za zmínku stojí kurzy chci se naučit s tabletem nebo hledání na internetu. Pokud bychom spojili obě tabulky (ti, co by byli ochotni dát poplatek, by určitě absolvovali i zdarma), tak nejvíce by oslovila nabídka práce s fotografiemi (15 účastníků), tablet (13 účastníků) a GPS (11 účastníků). 8 účastníků by se ještě zúčastnilo vyhledávání informací na internetu nebo komunikace přes internet (Skype, ICQ).

Graf 17 Absolvování kurzů zdarma

Zdroj: vlastní

Graf 18 Absolvování kurzů za menší poplatek

Zdroj: vlastní

Otázka č. 18: „Slyšeli jste o Seniorpointu a víte, kde byste jej v Brně našli?“

Jeden z projektů, který se realizoval v roce 2011 nejprve v městě Brně. Nyní vznikají v rámci jižní Moravy další místa, kde senioři obdrží velké množství informací převážně zdarma. Mají zde možnost využít počítač s internetem zdarma.

33 respondentů napsalo, že již o Seniorpointu slyšelo. Z toho pouze 16 specifikovalo, že se nachází na Mendlově náměstí. Specifikaci místa jsem zvolila

z důvodu ověření odpovědi. Musím přiznat, že při vyplňování dotazníku s některými respondenty docházelo k záměně Seniorpointu s různými webovými portály. V několika případech jsem při rozhovoru postřehla, že lidé skutečně o Seniorpointu četli v časopise Senior a pouze nevěděli, kde přímo tato instituce sídlí. Otázkou tedy zůstává, kolik lidí by bylo schopno v případě potřeby vyhledat Seniorpoint.

4.5 Vyhodnocení a možnosti použití v sociální pedagogice

Hlavním cílem výzkumu bylo potvrdit či vyvrátit mnou stanovené hypotézy. První 2 hypotézy se týkaly seniorů, kteří pracují s počítačem. Poslední hypotéza se zaměřila na znalost projektu, který umožnil vznik kontaktních míst pro seniory tzv. Seniorpointů.

H1: Senioři z Brna nejčastěji pracují na stolním PC.

V otázce 8A) jsem nejprve zúžila skupinu seniorů na ty, co používají stolní počítač notebook nebo tablet. Ze zmíněných 100 respondentů zbylo 48 %. Tady byla vidět velká závislost na věku respondenta. Tato skutečnost se dá odvodit i z otázky číslo 10, kde více než 58 % respondentů muselo začít používat počítač v práci.

V této skupině lidí skutečně většina, více než 67 %, pracuje na stolním počítači. *Tato hypotéza se mi potvrdila.*

Zajímavým zjištěním bylo, že jeden senior má doma tablet. Tento dotazník jsem s respondentem nevyplňovala, takže neznám pohnutky, které ho ke koupi vedly. Podařilo se mi oslovit pána staršího 70 let, uvažujícího o koupi tabletu do konce roku. Bylo na mně vidět, že jsem překvapena, tak mi vysvětlil, co ho k tomu vede. Pracoval jako programátor, a tak i přes vysoký věk má k takovým věcem blízko. Opět můžeme vidět, že člověka ovlivnila předchozí pracovní zkušenost.

H2: Seznam a jiné vyhledávací portály jsou brněnskými seniory z možností Internetu nejvíce využívány (výrazné prvenství).

Tato hypotéza se mi nepotvrdila, neboť vyhledávací portály výrazně nepředčily další možnosti.

Otázka 11 A) opět zúžila počet respondentů – 48 jich pracuje na počítači, ale jen 45 chodí na internet. Očekávala jsem, že se tato dvě čísla budou rovnat. 39 respondentů (87 %) využívá vyhledávací portály a stejné množství prohlíží www stránky – přímo zadává bez vyhledavače. Myslela jsem, že si někteří senioři nebudou chtít pamatovat z paměti webové stránky, a budou proto vždy přistupovat přes vyhledávací portály. Otázkou zůstává, zda tato otázka byla vhodně položena – zda v odpovědi nemělo být přímo napsáno zadávání konkrétních webových adres bez využití vyhledávacích portálů.

Elektronická pošta hned následuje tyto možnosti (84 %). V této otázce jsem nečekala tolik kladných odpovědí u elektronického bankovníctví. Pracovala jsem více než rok v bance a domnívala jsem se, že elektronické bankovníctví se pro většinu starších lidí jeví jako nespolehlivé.

H3: Většina seniorů neví, že existuje tzv. Seniorpoint.

Poslední hypotéza byla potvrzena. K určení sloužila poslední otázka číslo 18 rozdělená do dvou částí. 16 respondentů potvrdilo znalost, neboť znalo i místo, kde Seniorpoint v Brně sídlí. 33 % respondentů napsalo, že ví, co je Seniorpoint. Bohužel při vyplňování dotazníků s některými seniory jsem dle jejich komentářů k této otázce vytušila, že si jej pletou s internetovými stránkami pro seniory nebo kluby důchodců. Na druhou stranu byli lidé, kteří mi vysvětlili, co tam můžou najít. Četli o tom, ale nepamatovali si místo sídla.

Musím se zmínit o tom, že pokud lidé Seniorpoint neznali a já jsem jim o něm pověděla, 90 % bylo potěšeno a asi polovina řekla, že je dobré o takovém místě vědět, jen by chtěli být informováni i jinou cestou než náhodou (tím, že jsem je zastavila a požádala o vyplnění dotazníku).

Využití pro sociální pedagogiku vidím v možnosti zaměření se na různé znevýhodněné skupiny seniorů. Senioři jsou velká skupina a nikde jsem nenašla specifické zaměření pro lidi, kteří mají různé tělesné nebo duševní handicapy.

Další projekt by se mohl týkat distribuce informací, neboť v tomto je tato skupina specifická. Mnoho seniorů žije jen v domech pro seniory různého typu. Tři senioři žijící v domově důchodců měli možnost využívat počítač s internetem, ale

Seniorpoint neznali. Informovat je nejen z pozice domova, ale poradit i různé další instituce, kde získají podrobnější informace, případná spolupráce s těmito institucemi by některým lidem mohla pomoci. Ve větší propojenosti různých institucí vidím případnou budoucnost.

Závěr

Demografické stárnutí populace v rámci celé Evropy nás vede k zamyšlení nad skupinou seniorů. Tento významný jev má dalekosáhlé důsledky, zasahující do všech oblastí. Zapojení této skupiny obyvatelstva do společenského života je jednou z priorit současných vlád.

Ve většině zemí se projevuje věková diskriminace, tzv. ageismus. Je na nás, abychom přistupovali ke stáří z jiného pohledu a snažili se o to, aby senioři měli více možností, jak strávit stáří aktivně. Pomůže to celé společnosti. A také bychom si měli uvědomit, že jednou budeme na jejich místě i my.

Nové technologie a výzkum mohou seniorům pomoci k zvládnutí některých překážek. Mezigenerační spolupráce a nové technologie přispívají k lepšímu poznání tohoto světa. Nabízí seniorům rychlejší komunikaci, lepší orientaci nebo vyhledávání potřebných informací z celého světa na jednom místě. Těm šikovným mohou i ušetřit peníze. Sama jsem byla překvapena některými získanými daty z dotazníků. Množství seniorů používající internetové bankovníctví bylo pro mne nečekané.

Nabídneme seniorům pomoc při učení nových technologií. Zkusme se při zpracování zajímavých a podpůrných projektů týkajících se seniorů zaměřit na to, abychom se snažili vžít do role seniora, a tím minimalizujeme nedostatky.

V České republice vzniká mnoho projektů, ale mnohým seniorům zůstávají utajeny. Při psaní bakalářské práce jsem našla i portál věnující se sociální péči ve městě Brně. Pokud člověk má větší problémy a je nucen navštívit nějakou instituci, tak mu většinou dobře poradí. Existují lidé, kteří řeší menší problémy, a získávání některých informací bez vyhledání pomoci zabere mnoho času. Při vyplňování dotazníků jsem některé seniory potěšila tím, když jsem jim vysvětlila, co je to Seniorpoint, v čem jim může návštěva tohoto kontaktního místa pomoci, a hlavně jsem jim řekla, kde sídlí. Mnoho seniorů o něm vůbec neslyšelo, a pokud, tak jen okrajově. Pro maximální využití dobrých projektů se musíme důkladně věnovat otázce propagace a umístění informací. Zejména u seniorské populace je důležité umístění informací i mimo internet. Mnoho seniorů uvádělo, že má zájem o část obce jako takovou. Čtou měsíčníky, které jsou periodicky vydávány ve většině částí města Brna, nebo si všímají zpráv umístěných na úředních obecních informačních tabulích.

Do skupiny mladších seniorů se dostala také skupina lidí, která už musela v práci používat některé vymoženosti posledních let. Mají proto jiný vztah k novým technologiím, neboť jim to nepřipadá tak zvláštní. Generace 80+ se těmito technologiemi zabývá jen sporadicky. Většinou závisí na seniorovi samotném, jestli se bude o něco nového zajímat. Nepotvrdilo se mi, že lidé s nižším vzděláním se technologiím vyhýbají. Spíše jsem při vyplňování dotazníků (často jsem kladla otázky a zapisovala odpovědi, neboť senioři venku neměli brýle na čtení) postřehla silnou roli okolí, zejména nejbližší rodiny. I senioři, kteří neumí s počítačem, uváděli, že by chtěli nabídku kurzů na internetu. Mají v okolí někoho, na koho se v případě potřeby obrátí.

Při zpracovávání tohoto tématu jsem usoudila, že společnost nesedí s rukama v klíně, ale postupně se snaží zpracovávat nové podpůrné projekty pro seniory. Pokud senior chce, určitě si tyto informace zjistí. Jen je otázkou, kolik ho to bude stát času. Pokud se podíváme na možnosti ze strany obchodníků, tak je to už horší. Nejsou většinou připraveni na konkrétní skupiny obyvatel, ale mají určitou komplexní nabídku. Nejhorší situace je u seniorů, kteří trpí nějakým větším handicapem, tam jsem nenarazila na žádný konkrétní projekt. Tady má i sociální pedagogika široké pole možností pro další působení.

Resumé

Tato bakalářská práce zpracovává téma „Komunikace seniorů s novými technologiemi“ a obsahově se dělí na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je rozčleněna do 3 hlavních kapitol, z nichž každá má nejméně 3 podkapitoly.

Úvodní kapitola se zabývá pojetím seniorů. Nejprve jsou zde definovány základní pojmy. Kvalitě a způsobu života jsem věnovala dvě podkapitoly – obecné zaměření a z pohledu sociální pedagogiky.

Druhá kapitola je stěžejní. Nejprve je zde načrtnuta úloha flexibilních podpůrných technologií. Poté podkapitoly přibližují některé nové technologie z pohledu seniora jako zákazníka. Co mu dnešní trh může nabídnout? Reagují prodejci na potřeby a poptávku seniorů? To se v práci také dozvíte. Počítač nebo mobilní telefon si u seniora umíme představit, ale jaké je to s novějšími technologiemi jako GPS nebo tablety? Částečné zmapování internetu z hlediska portálů pro seniory může být pro některé seniory přínosem.

Poslední kapitola teoretické části je věnována vzdělávání v rámci aktivního způsobu života seniorů. Neopomenula jsem zmínit spolupráci v rodině napříč všemi generacemi. Zvláště jsem začlenila do této podkapitoly zmínku o zajímavém projektu v Německu. Celoživotní vzdělávání seniorů jsem pojala z více hledisek. Nejprve jsem zmínila přípravu na stáří, následoval význam edukace seniorů spolu se specifickými požadavky přizpůsobenými této skupině. V České republice existuje mnoho institucí nabízejících vzdělávání pro seniory. Zaměřila jsem na ty nejdůležitější a na projekty, které mě zaujaly. Na závěr jsem přiblížila nabídku některých organizací a fondů pořádajících kurzy pro seniory. Začlenila jsem zde i zvláštní projekt – vznik kontaktních míst pro seniory Seniorpointy na jižní Moravě.

Praktická část je věnována průzkumu ve městě Brně. Snažila jsem se zjistit, zda senioři slyšeli o nejnovějších technologiích. Internet a způsoby jeho využití seniory byly zahrnuty do jedné z hypotéz. Poslední sada otázek by mohla být využita v praxi, neboť se týká sdělování informací pro důchodce, zvláště dostupnost těchto informací a správná propagace přispějí k lepšímu uplatnění dobrých projektů. Analýzou získaných informací z dotazníku se mi podařilo zcela potvrdit dvě hypotézy. Poslední hypotéza kritéria zcela nesplnila. Nemohu ji tedy potvrdit.

Anotace

Bakalářská práce „Komunikace seniorů s novými technologiemi“ pojednává o pojetí seniorů v dnešní době. Evropská unie doporučuje všem vládám, aby se více zabývaly otázkou seniorů. Předpokládá snahu o větší začlenění seniorů do společnosti, neboť stárnutí populace má dalekosáhlé důsledky týkající se všech oblastí. Možnosti zlepšování kvality života seniorů jsou v této práci zdůrazněny zejména z pohledu aktivního stárnutí.

V teoretické části je zmíněn výzkum flexibilních podpůrných technologií, které seniorům umožňují samostatnost bez cizí pomoci. Používání nových technologií, dostupnost informací a přizpůsobení nabídky trhu pro skupinu seniorů je stěžejním bodem této práce. S tím souvisí možnosti dalšího vzdělávání na různých úrovních zaměřené zejména na nové technologie.

V empirické části jsou zjišťovány znalosti a využitelnost nových technologií seniory v Brně. Část průzkumu je věnována nejvhodnější propagaci (umístění) informací pro brněnské seniory.

Klíčová slova

Senioři, stáří, kvalita života, aktivní stárnutí, flexibilní podpůrné technologie, informační gramotnost, počítač, internet, mobilní telefon, GPS, tablet, celoživotní vzdělávání, možnosti vzdělávání pro seniory, Seniorpoint.

Annotation

This bachelor thesis „The communication of the seniors with the new technologies“ discusses the concept of seniors today. The European Union urges all governments to address the issue of seniors. It assumes the effort of greater integration of seniors into a society, as the ageing population will bring far-reaching consequences concerning all areas. The options to improve the quality of life seniors in this thesis are emphasized in the terms of active ageing.

The theoretical part mentions a research of flexible supporting technologies that allow seniors independence without further assistance. Using new technologies, availability of information and adjustment of the market supply for a group of seniors is a key element of this work. This connects with possibilities of an additional education at various levels focusing particularly on new technologies.

The empirical part measures the knowledge and the utilization of new technologies used by seniors in Brno. Part of the survey is devoted to the best promotion (location) of the information for seniors in Brno.

Key words

Seniors, old age, quality of life, active ageing, flexible supporting technologies, information literacy, computer, internet, mobil phone, GPS, tablet, lifelong learning, possibilities of education for senior Citizen, Seniorpoint.

Literatura a prameny

Zákony

1. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
2. Vyhláška č. 505/2006 Sb. ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Knihy a monografie

3. Bakošová, Z. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Public promotion, s. r. o., Mgr. Štefan Berdis, 2008, 251 s. ISBN: 978-80-969944-0-3
4. Balogová, B. Kvalita života seniorov. In Mühlpachr, P. (ed.). *Schola gerontologica*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 159-169. ISBN: 80-210-3838-1
5. Beneš, M. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 136 s. ISBN: 978-80-247-2580-2
6. Bočková, L., Hastrmanová, Š., Havrdová, E. *50+ Aktivně*. Praha: Respekt institut, 2011, 95 s. ISBN: 978-80-904153-2-4
7. Čornaničová, R. *Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku*. 2. dopl. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2007, 163 s. ISBN: 978-80-223-227-4
8. Dyson, E. *Release 2.1: vize života v digitálním věku*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2001, 287 s. ISBN: 80-7261-030-9
9. Friedmann, V. Aktuální problémy ústavní péče. In Mühlpachr, P. (ed.). *Schola gerontologica*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 98-107. ISBN: 80-210-3838-1
10. Haškovcová, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN: 978-80-87109-19-9

11. Hojgr, R., Stankovič, J. *GPS: praktická uživatelská příručka*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2007, 221 s. ISBN: 978-80-251-1734-7
12. Kalvach, Z., et. al. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004, 861 s. ISBN: 80-247-0548-6
13. Klevelandová, D., Dlabalová, I. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 202 s. ISBN: 978-80-247-2169-9
14. Kras, P. *Internet v kostce: užití v běžném životě*. Praha: Fragment, 2001, 144 s. ISBN: 80-7200-493-X
15. Lapáček, J. *Počítač pro seniory: [Windows, Word, Excel, Internet]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2011, 215 s. ISBN: 978-80-251-3397-2
16. Lapáček, J. *Počítač pre seniorov : [Windows, Word, Excel, Internet]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2010, 224 s. ISBN: 978-80-251-2785-8
17. Lapáček, J. *Počítač pro seniory: [Windows, Word, Excel, Internet]*. Vyd. 2. Brno: CP Books, a.s., 2005, 206 s. ISBN: 80-251-0820-1
18. Lindenberger, U. Technologie ve stáří; šance z pohledu výzkumu chování. In Gruss, P. (ed.). *Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 137-152. ISBN: 978-80-7367-605-6
19. Machalová, M. *Psychológia vo vzdelávaní dospelých*. Vyd. 2. Bratislava: Gerlach Print, 2006, 222 s. ISBN: 80-89142-07-9
20. Maróti, A. Andragogické zámery vzdelávania starších ľudí. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých“*. Bratislava, 24. - 25. Augusta 2000. Bratislava: Gerlach Print, 2001, s. 68-73. ISBN: 80-968564-3-X

21. Matulčík, J. Seniori – významná cieľová skupina vzdelávania dospelých v Rakúsku a Nemecku. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých“*. Bratislava, 24. - 25. Augusta 2000. Bratislava: Gerlach Print, 2001, s. 57-61. ISBN: 80-968564-3-X
22. Marvanová, E., Ressler, M. Informační gramotnost a veřejné knihovny v zahraničí. In Ressler, M. (ed.). *Podpora informační gramotnosti ve veřejných knihovnách – cesta k budoucnosti*. 1. Vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2006, s. 41-53. ISBN: 80-7050-500-1
23. Mühlpachr, P. Gerontologie – sociální nutnost postmoderní společnosti. In Mühlpachr, P. (ed.). *Schola gerontologica*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 7-20. ISBN: 80-210-3838-1
24. Mühlpachr, P. *Gerontopedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 203 s. ISBN: 80-210-3345-2
25. Murphy, J. *Moc podvědomí: Velká kniha vnitřního a vnějšího rozvoje*. Praha: Knižní klub, spol. s r. o., 1993, 236 s. ISBN: 80-85634-08-2
26. Pecinovský, J. *Notebook pro seniory: vydání pro Windows 7*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2010, 216 s. ISBN: 978-80-251-3178-7
27. Ressler, M., Vrzáček, J. Informační gramotnost ve veřejných knihovnách ČR z pohledu knihovníků a municipálního managementu. In Ressler, M. (ed.). *Podpora informační gramotnosti ve veřejných knihovnách – cesta k budoucnosti*. 1. Vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2006, s. 54-72. ISBN: 80-7050-500-1
28. Šanc, M. *Internet pro seniory: přívětivý průvodce krok za krokem*. 2. Akt. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2009, 181 s. ISBN: 978-80-251-2382-9

29. Tošnerová, T. *Jak si vychutnat seniorská léta*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s., 2009, 239 s. ISBN: 978-80-251-2104-7
30. Tošnerová, T. *Ageismus – průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKU Praha, 2002, 45 s. ISBN: 80-238-9506-0
31. Vaďurová, H., Mühlpachr, P. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 143 s. ISBN: 80-210-3754-7

Jiné zdroje

32. Cisaríková, E. Inovácie a nové trendy v domove sociálnych služieb. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Sociální pedagogika ve střední Evropě 2010: inovace a nové trendy*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, s. 286-291.
33. Gojová, A. *Senioři ve společnosti a jejich autonomie pohledem sociálních pracovníků: výzkumná zpráva za 3. rok řešení výzkumného úkolu GAČR, reg. č. 403/02/1182*. Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2004, 72 s. ISBN: 80-7326-068-9
34. *Kompletní průvodce světem GPS navigací: rady & návody*. Brno: Extra Publishing Brno, 6. 6. 2008, 98 s. ISSN: 1802-7970
35. Řehoř, A. *Metodologie 1*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, 74 s.
36. Vážanský, M. Sociálněpedagogický pohled na kvalitu života starších osob. In *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Sociální pedagogika ve střední Evropě, současný stav a perspektivy*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009, s. 609-616.

37. Vrabc, V. *Úvod do počítačů, Internetu a informační gramotnost* [CD-ROM]. Dingová, N., Kulda, M., Vrabc, O. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 2007. Verze 7.12.04. ISBN: 978-80-86792-36-1

Elektronické zdroje

38. Alpina. *Zájezd věnovaný orientaci, navigaci, GPS, mapám a busole* [online]. [cit. 2012-21-3, 11:08]. Dostupné z: <<http://www.alpina.cz/zajezdy/kurz-gps>>.
39. Archiv stránek bývalého Ministerstva informatiky. *Výzkum informační gramotnosti* [online]. Poslední revize červen 2008 [cit. 2012-5-3, 11:40]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/scripts/detail.php_id_2585.html>.
40. Celebrio software. *Celebrio most mezi Vámi a počítači* [online]. [cit. 2012-21-3, 22:05]. Dostupné z: <<http://www.celebriosoftware.com/cs>>.
41. Český statistický úřad. *Očekávaný vývoj počtu obyvatel podle hlavních věkových skupin do roku 2066* [online]. Poslední revize 19. 1. 2012 [cit. 2012-19-3, 18:35]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/ocekavany_vyvoj_poctu_obyvatel_podle_hlavnich_vekovych_skupin_do_roku_2066>.
42. E-senior. *Univerzita třetího věku a Virtuální U3V* [online]. [cit. 2012-21-3, 17:35]. Dostupné z: <<http://www.e-senior.cz/www/virtualni-univerzita-tretiho-veku>>.
43. ECDL. *ECDL Czech Republic* [online]. [cit. 2012-5-3, 11:00]. Dostupné z: <<http://www.ecdl.cz/index.php>>.
44. Elpida pro seniory. *Centrum Elpida* [online]. [cit. 2012-10-4, 20:10]. Dostupné z: <<http://www.elpida.cz/page.php?page=1>>.

45. Elpida pro seniory. *Elpida pro seniory – počítačové kurzy* [online]. [cit. 2012-10-4, 20:20]. Dostupné z: <<http://www.elpida.cz/page.php?page=100>>.
46. Fojtů, M. *Studentský nápad pomáhá seniorům a sbírá ceny* [online]. 21. 6. 2011 [cit. 2012-21-3, 21:20]. Dostupné z: <<http://www.online.muni.cz/student/2240-studentsky-napad-pomaha-seniorum-a-sbira-ceny>>.
47. Fojtů, M. *Studentský nápad uspěl v New Yorku* [online]. 19. 10. 2011 [cit. 2012-21-3, 21:42]. Dostupné z: <<http://www.online.muni.cz/student/2470-studentsky-napad-uspel-v-new-yorku>>.
48. Haškovcová, H. *Společnost pro každý věk – Mezinárodní rok seniorů* [online]. [cit. 2012-20-2, 17:48]. Dostupné z <http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/06_1999/spolecnost_vek.html>.
49. Helpnet. *Vysoká škola polytechnická v Jihlavě – obor GPS – využití pro turistiku a geocaching* [online]. [cit. 2012-21-3, 10:50]. Dostupné z: <<http://www.helpnet.cz/seniori/univerzity-tretiho-veku>>.
50. Hlavsová, E. *Studium pro seniory, bez přijímaček i bez palcátu* [online]. 22. 4. 2010 [cit. 2012-21-3, 17:55]. Dostupné z: <http://www.isenior.cz/volny-cas/2010/04/152_studium-pro-seniory-bez-prijimacek-i-bez-palcatu/>.
51. Hornicko-geologická fakulta Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. *U3V – obory otevřené pro akademický rok 2011/2012* [online]. [cit. 2012-21-3, 10:22]. Dostupné z: <<http://www.hgf.vsb.cz/cs/okruhy/studium-a-vyuka/u3v/aktualni>>.
52. Metodická podpora regionálního rozvoje. *Plán aktivního stárnutí ve městě Brně* [online]. [cit. 2012-22-3, 8:20]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/tl_files/soubory/Starnuti/Dokument_PAS/Profil_aktivniho_starnuti.pdf>.

53. Metodická podpora regionálního rozvoje. *Senioři v Brně* [online]. [2012-22-3, 15:20]. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/tl_files/soubory/Starnuti/Dokument_PAS/Profil_aktivního_starnuti.pdf>.
54. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 (Kvalita života ve stáří)* [online]. Poslední revize 9. 8. 2008 [cit. 2012-19-3, 19:25]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/5045>>.
55. Nadace Senio. Projekt Internet seniorů 2002-2010 [online]. [cit. 2012-21-3, 17:23]. Dostupné z: <<http://www.senio.cz/projekty/>>.
56. Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových. *Senioři komunikují* [online]. [cit. 2012-10-4, 20:45]. Dostupné z: <<http://www.nadacnifondklausovych.cz/projekty-a-nadacni-prispevky/ii-cyklus-projektu-seniori-komunikuji-2008.asp>>.
57. Novinky. *Ministerstvo kultury přestane financovat internet v knihovnách* [online]. 28. 2. 2012 [cit. 2012-21-3, 15:10]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/260420-ministerstvo-kultury-prestane-financovat-internet-v-knihovnach.html>>.
58. OSN Praha. *Světové shromáždění o problematice stárnutí: Výzvy demografické revoluce* [online]. 8. 4. 2002 [cit. 2012-19-3, 18:58]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=847>>.
59. Poradna, Kuba. *Tablet nebo PC pro SENIORA?* [online]. 21. 1. 2012 [cit. 2012-19-3, 13:40]. Dostupné z: <<http://www.zive.cz/poradna/tablet-nebo-pc-pro-seniora/sc-20-cq-466679/default.aspx?consultanswers=1>>.
60. *Portál práce pro seniory a OZP.* [cit. 2012-21-3, 19:10]. Dostupné z: <<http://cz.q4work.com/index.html>>.

61. Seniorpointy. *SeniorPoint – kontaktní místo pro seniory* [online]. [cit. 2012-10-4, 21:00]. Dostupné z: <<http://www.seniorpointy.cz/>>.
62. SeniorTip. *Seniorské klubové webové stránky* [online]. [cit. 2012-21-3, 18:48]. Dostupné z: <http://www.seniortip.cz/?module=article&uniqid_article=a6a7055dd709848a57230caf83ee22de>.
63. Spolužáci.cz. *Spolužáci z Gymnázia Hodonín* [online]. [cit. 2012-1-3, 16:45]. Dostupné z: <<http://www.spoluzaci.cz/schoolScreen?schoolId=446>>.
64. Švecová, T. *Brno sepsalo projekt, který má zlepšit životní podmínky seniorů* [online]. 29. 3. 2012 [cit. 2012-9-4, 21:20]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/brno/zpravodajstvi/_zprava/brno-sepsalo-projekt-ktery-ma-zlepsit-zivotni-podminky-senioru--1038818>.
65. Varták, M. *Brněnská radnice se zabývá stylem života seniorů ve městě* [online]. 22. 1. 2012 [cit. 2012-1-3, 12:15]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/vase-zpravy/jihomoravsky-kraj/brno-mesto/1796-8914-brnenska-radnice-se-zabyva-stylem-zivota-senioru-ve-meste-.html>>.
66. *Webové stránky helpnet.cz* [online]. [cit. 2012-21-3, 17:03]. Dostupné z: <<http://www.helpnet.cz/seniori/>>.
67. *Webové stránky isenior.cz* [online]. [cit. 2012-21-3, 17:52]. Dostupné z: <<http://www.isenior.cz>>.
68. *Webové stránky i.60.cz. Vraťte se po desetiletích do školy, mozek to ocení* [online]. 14. 11. 2011 [cit. 2012-21-3, 9:05]. Dostupné z: <http://www.i60.cz/clanek_105_vratte-se-po-desetiletichdo-skoly-mozek-to-oceni.htm>.

69. *Webové stránky seniorum.cz* [online]. [cit. 2012-21-3, 19:48]. Dostupné z: <<http://www.seniorum.cz/>>.

70. *Webové stránky tretivek.cz* [online]. [cit. 2012-21-3, 20:03]. Dostupné z: <<http://www.tretivek.cz/>>.

71. *Webové stránky vstupujte.cz* [online]. [cit. 2012-21-3, 19:32]. Dostupné z: <<http://www.vstupujte.cz/index.php>>.

72. Wikipedie. *IPad* [online]. Poslední revize 21. 3. 2012 [cit. 2012-21-3, 12:55]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/IPad>>.

Seznam příloh

- Příloha 1 Počet lidí žijících na našem území ve věku 90+ k určitému datu
- Příloha 2 Složení obyvatel města Brna
- Příloha 3 Kritéria standardů kvality sociálních služeb
- Příloha 4 Dotazník – senioři a nové technologie
- Příloha 5 Ukázka částečného zpracování v Excelu otázky číslo 17

Příloha 1

Tato data byla získána ze statistického úřadu e-mailem od paní Barbory Serbusové. Vyjadřují počet lidí, kteří dosáhli k 1. červenci daného roku tohoto věku. Data jsou zpracována vždy za celé území naší republiky (tj. ČR nebo ČSSR).

Ročenka za rok 2010			
	Celkem	Muži	Ženy
90	10097	2 608	7 489
91	5599	1 411	4 188
92	3224	798	2 426
93	2494	568	1 926
94	2260	506	1 754
95	2098	436	1 662
96	1698	380	1 318
97	1099	214	885
98	810	176	634
99	475	94	381
100+	829	197	632
Celkem	30683	7388	23295
90–94	23674	5891	17783
95+	7009	1497	5512

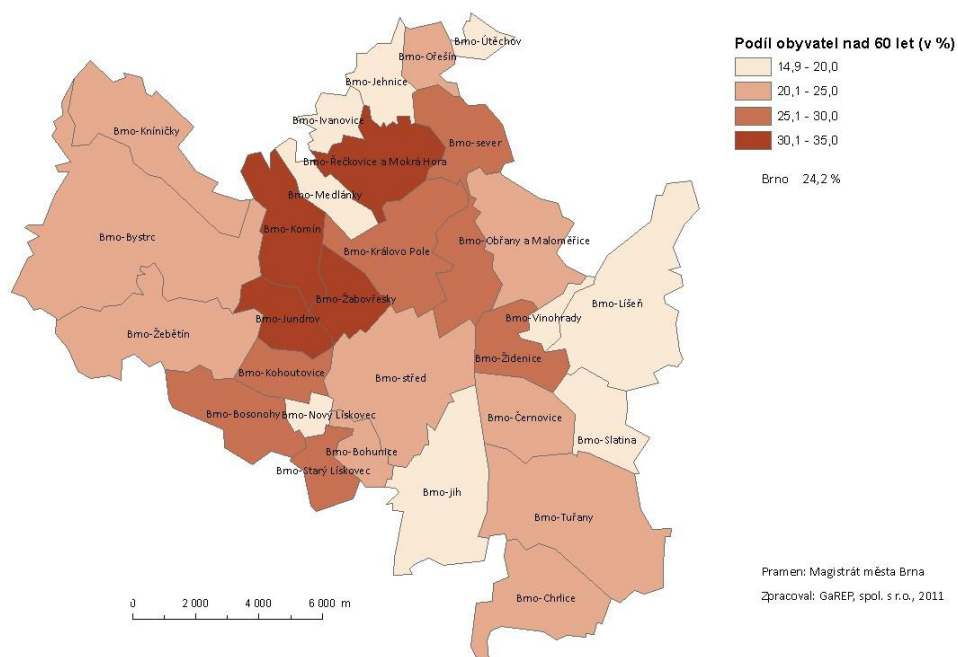
Ročenka za rok 1993			
	Celkem	Muži	Ženy
90	6444	1468	4976
91	4668	1031	3637
92	3208	657	2551
93	2223	454	1769
94	1476	297	1179
95	947	187	760
96	606	113	493
97	373	70	303
98	228	35	193
99	204	37	167
100+	74	14	60
Celkem	20451	4363	16088
90–94	18019	3907	14112
95+	2432	456	1976

Ročenka za rok 1980			
	Celkem	Muži	Ženy
90	3838	900	2938
91	2845	668	2177
92	1963	478	1485
93	1419	336	1083
94	973	225	748
95	643	158	485
96	415	102	313
97	257	56	201
98	187	37	150
99	431	130	301
100+	0	-	-
Celkem	12971	3090	9881
90–94	11038	2607	8431
95+	1933	483	1450

Ročenka za rok 1950			
	Celkem	Muži	Ženy
90	1484	599	885
91	824	280	544
92	560	207	353
93	333	132	201
94	217	95	122
95	131	50	81
96	87	33	54
97	52	16	36
98	23	8	15
99	7	4	3
100+	0	-	-
Celkem	3718	1424	2294
90–94	3418	1313	2105
95+	300	111	189

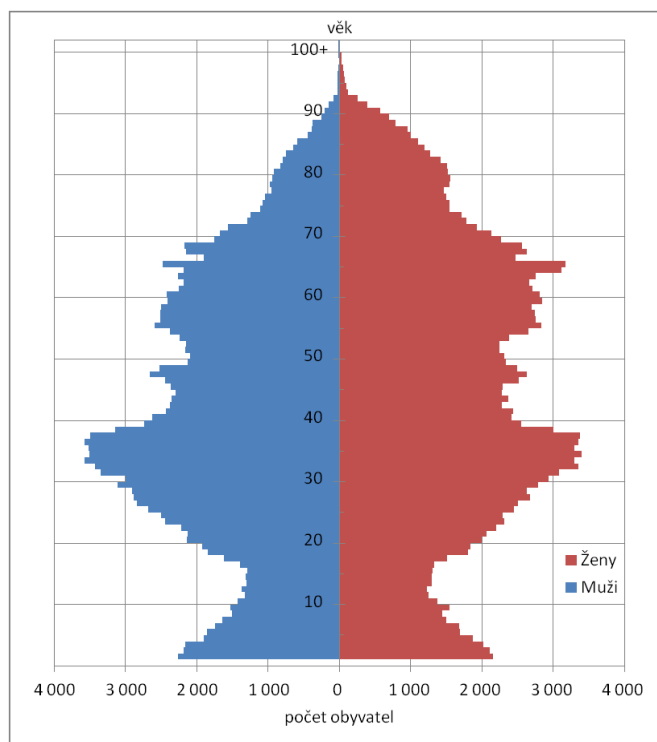
Příloha 2

Graf 19 Podíl seniorů v jednotlivých městských částech města Brna k 1. 6. 2011

Zdroj: <http://www.regionálníhorozvoj.cz>, 22.3.2012, 15:20

Graf 20 Věkové složení obyvatel města Brna k 31. 12. 2010

Zdroj: <http://www.regionálníhorozvoj.cz>, 22.3.2012, 15:20

Příloha 3

Příloha č. 2 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

1. Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně definováno a zveřejněno poslání, cíle a zásady poskytované sociální služby a okruh osob, kterým je určena, a to v souladu se zákonem stanovenými základními zásadami poskytování sociálních služeb, druhem sociální služby a individuálně určenými potřebami osob, kterým je sociální služba poskytována; podle tohoto poslání, cílů a zásad poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel vytváří podmínky, aby osoby, kterým poskytuje sociální službu, mohly uplatňovat vlastní vůli při řešení své nepříznivé sociální situace;
- c) Poskytovatel má písemně zpracovány pracovní postupy zaručující řádný průběh poskytování sociální služby a podle nich postupuje;
- d) Poskytovatel vytváří a uplatňuje vnitřní pravidla pro ochranu osob před předsudky a negativním hodnocením, ke kterému by mohlo dojít v důsledku poskytování sociální služby.

2. Ochrana práv osob

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro předcházení situacím, v nichž by v souvislosti s poskytováním sociální služby mohlo dojít k porušení základních lidských práv a svobod osob, a pro postup, pokud k porušení těchto práv osob dojde; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla, ve kterých vymezuje situace, kdy by mohlo dojít ke střetu jeho zájmů se zájmy osob, kterým poskytuje sociální službu, včetně pravidel pro řešení těchto situací; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- c) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro přijímání darů; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje.

3. Jednání se zájemcem o sociální službu

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla, podle kterých informuje zájemce o sociální službu srozumitelným způsobem o možnostech a podmínkách poskytování sociální služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel projednává se zájemcem o sociální službu jeho požadavky, očekávání a osobní cíle, které by vzhledem k jeho možnostem a schopnostem bylo možné realizovat prostřednictvím sociální služby;
- c) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro postup při odmítnutí zájemce o sociální službu z důvodů stanovených zákonem; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje.

4. Smlouva o poskytování sociální služby

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro uzavírání smlouvy o poskytování sociální služby s ohledem na druh poskytované sociální služby a okruh osob, kterým je určena; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel při uzavírání smlouvy o poskytování sociální služby postupuje tak, aby osoba rozuměla obsahu a účelu smlouvy;
- c) Poskytovatel sjednává s osobou rozsah a průběh poskytování sociální služby s ohledem na osobní cíl závislý na možnostech, schopnostech a přání osoby;

5. Individuální plánování průběhu sociální služby

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla podle druhu a poslání sociální služby, kterými se řídí plánování a způsob přehodnocování procesu poskytování služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
 - b) Poskytovatel plánuje společně s osobou průběh poskytování sociální služby s ohledem na osobní cíle a možnosti osoby;
 - c) Poskytovatel společně s osobou průběžně hodnotí, zda naplňovány její osobní cíle;
 - d) Poskytovatel má pro postup podle písmene b) a c) pro každou osobu určeného zaměstnance;
 - e) Poskytovatel vytváří a uplatňuje systém získávání a předávání potřebných informací mezi zaměstnanci o průběhu poskytování sociální služby jednotlivým osobám;
- Plnění kritérií uvedených v písmenech d) a e) se nehodnotí u poskytovatele, který je fyzickou osobou a nemá zaměstnance.

6. Dokumentace o poskytování sociální služby

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro zpracování, vedení a evidenci dokumentace o osobách, kterým je sociální služba poskytována, včetně pravidel pro nahlížení do dokumentace; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel vede anonymní evidenci jednotlivých osob v případech, kdy to vyžaduje charakter sociální služby nebo na žádost osoby;
- c) Poskytovatel má stanovenou dobu pro uchování dokumentace o osobě po ukončení poskytování sociální služby.

7. Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností osob na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby, a to ve formě srozumitelné osobám; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel informuje osoby o možnosti podat stížnost, jakou formou stížnost podat, na koho je možno se obracet, kdo bude stížnost vyřizovat a jakým způsobem a o možnosti zvolit si zástupce pro podání a vyřizování stížnosti; s těmito postupy jsou rovněž prokazatelně seznámeni zaměstnanci poskytovatele;
- c) Poskytovatel stížnosti eviduje a vyřizuje je písemně v přiměřené lhůtě;
- d) Poskytovatel informuje osoby o možnosti obrátit se v případě nespokojenosti s vyřízením stížnosti na nadřízený orgán poskytovatele nebo na instituci sledující dodržování lidských práv s podnětem na prošetření postupu při vyřizování stížnosti.

8. Návaznost poskytované sociální služby na další dostupné zdroje

Kritérium

- a) Poskytovatel nenahrazuje běžně dostupné veřejné služby a vytváří příležitosti, aby osoba mohla takové služby využívat;
- b) Poskytovatel zprostředkovává osobě služby jiných fyzických a právnických osob podle jejich individuálně určených potřeb;
- c) Poskytovatel podporuje osoby v kontaktech a vztazích s přirozeným sociálním prostředím; v případě konfliktu osoby v těchto vztazích poskytovatel zachovává neutrální postoj.

9. Personální a organizační zajištění sociální služby

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně stanovenou strukturu a počet pracovních míst, pracovní profily, kvalifikační požadavky a osobnostní předpoklady zaměstnanců uvedených v § 115 zákona o sociálních službách; organizační struktura a počty zaměstnanců jsou přiměřené druhu poskytované sociální služby, její kapacitě a počtu a potřebám osob, kterým je poskytována;
- b) Poskytovatel má písemně zpracovanou vnitřní organizační strukturu, ve které jsou stanovena oprávnění a povinnosti jednotlivých zaměstnanců;
- c) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro přijímání a zaškolování nových zaměstnanců a fyzických osob, které nejsou v pracovně právním vztahu s poskytovatelem; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- d) Poskytovatel, pro kterého vykonávají činnost fyzické osoby, které nejsou s poskytovatelem v pracovně právním vztahu, má písemně zpracována vnitřní pravidla pro působení těchto osob při poskytování sociální služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje.

Plnění kritérií uvedených v písmenech a) až d) se nehodnotí u poskytovatele, který je fyzickou osobou a nemá zaměstnance.

10. Profesní rozvoj zaměstnanců

Kritérium

- a) Poskytovatel má písemně zpracován postup pro pravidelné hodnocení zaměstnanců, který obsahuje zejména stanovení, vývoj a naplňování osobních profesních cílů a potřeby další odborné kvalifikace; podle tohoto postupu poskytovatel postupuje;
 - b) Poskytovatel má písemně zpracován program dalšího vzdělávání zaměstnanců; podle tohoto programu poskytovatel postupuje;
 - c) Poskytovatel má písemně zpracován systém výměny informací mezi zaměstnanci o poskytované sociální službě; podle tohoto systému poskytovatel postupuje;
 - d) Poskytovatel má písemně zpracován systém finančního a morálního oceňování zaměstnanců; podle tohoto systému poskytovatel postupuje;
 - e) Poskytovatel zajišťuje pro zaměstnance, kteří vykonávají přímou práci s osobami, kterým je poskytována sociální služba, podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka.
- Plnění kritérií uvedených v písmenech c) a d) se nehodnotí u poskytovatele, který je fyzickou osobou a nemá zaměstnance; kritéria uvedená v písmenech a) a b) se na tohoto poskytovatele vztahují přiměřeně.

11. Místní a časová dostupnost poskytované sociální služby

Kritérium

Poskytovatel určuje místo a dobu poskytování sociální služby podle druhu sociální služby, okruhu osob, kterým je poskytována, a podle jejich potřeb.

12. Informovanost o poskytované sociální službě

Kritérium

Poskytovatel má zpracován soubor informací o poskytované sociální službě, a to ve formě srozumitelné okruhu osob, kterým je služba určena.

13. Prostředí a podmínky

Kritérium

a) Poskytovatel zajišťuje materiální, technické a hygienické podmínky přiměřené druhu poskytované sociální služby a její kapacitě, okruhu osob a individuálně určeným potřebám osob;

b) Poskytovatel poskytuje pobytové nebo ambulantní sociální služby v takovém prostředí, které je důstojné a odpovídá okruhu osob a jejich individuálně určeným potřebám.

Plnění kritéria uvedeného v písmenu b) se nehodnotí u poskytovatele, který neposkytuje sociální služby v zařízení sociálních služeb.

14. Nouzové a havarijní situace

Kritérium

a) Poskytovatel má písemně definovány nouzové a havarijní situace, které mohou nastat v souvislosti s poskytováním sociální služby, a postup při jejich řešení;

b) Poskytovatel prokazatelně seznámí zaměstnance a osoby, kterým poskytuje sociální službu, s postupem při nouzových a havarijních situacích a vytváří podmínky, aby zaměstnanci a osoby byli schopni stanovené postupy použít;

c) Poskytovatel vede dokumentaci o průběhu a řešení nouzových a havarijních situací.

Plnění kritéria uvedeného v písmenu b) se nehodnotí u poskytovatele, který je fyzickou osobou a nemá zaměstnance.

15. Zvyšování kvality sociální služby

Kritérium

a) Poskytovatel průběžně kontroluje a hodnotí, zda je způsob poskytování sociální služby v souladu s definovaným posláním, cíly a zásadami sociální služby a osobními cíly jednotlivých osob;

b) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro zjišťování spokojenosti osob se způsobem poskytování sociální služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;

c) Poskytovatel zapojuje do hodnocení poskytované sociální služby také zaměstnance a další zainteresované fyzické a právnické osoby;

d) Poskytovatel využívá stížností na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby jako podnět pro rozvoj a zvyšování kvality sociální služby.

Příloha 4

Dotazník – senioři a nové technologie, který byl použit v empirické části.

Dotazník – senioři a nové technologie

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Andrea Růžičková, jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií v Brně. Prosím Vás o vyplnění dotazníku, jenž je součástí mé bakalářské práce s názvem „Komunikace seniorů s novými technologiemi“. Dotazník je anonymní. Veškeré získané údaje budou použity pouze pro účely této práce.

Pokyny pro vyplnění

U většiny otázek zaškrtnete pouze jednu odpověď.

U některých otázek lze zaškrtnout více možných odpovědí (bude napsáno v závorce za otázkou).

Na některé další otázky budete odpovídat vlastními slovy.

V otázce číslo 17 můžete buď udělat křížek, nebo kolečko, nebo nechat prázdné (pokyny budou opět u otázky).

Velmi si cením Vaší pomoci a předem Vám za ni děkuji.

1. Bydlíte v Brně?

- ano ne

2. Pohlaví

- muž žena

3. Věk

- 59 a méně let
 60–64 let
 65–69 let
 70–74 let
 75–79 let
 80 a více let

4. Stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání

- ZŠ
 SOU
 SŠ
 VŠ

5. Jste v současné době ještě ekonomicky aktivní (pracujete nebo máte živnost)?

- ano ne

6. K čemu je dobrá navigace GPS? (Pokud víte, napište.)

- nevím

7. Využili byste darovanou navigaci GPS?

- ano ne

8. A) Pracujete s počítačem, notebookem nebo tabletem? (V případě záporné odpovědi přejděte, prosím, k otázce č. 14)

- ano ne

B) Na čem nejčastěji pracujete? (Vyberte jednu odpověď.)

- stolní počítač notebook tablet

9. Máte počítač, notebook nebo tablet k dispozici doma?

- ano ne

10. Co Vás vedlo k tomu, abyste začali používat počítač (prvotní impuls)? (Vyberte jednu odpověď.)

- potřeba používat počítač v práci
 přivedla mě k tomu rodina
 využití ke vzdělání
 knihovna
 komunikace s ostatními
 možnost vyhledávání informací
 naučit se něco nového
 jiné (napište co)

11. A) Jakou činnost na počítači děláte? (Možnost více odpovědí.)

- psaní textů (Word, Wordpad, Poznámkový blok)
 vytváření tabulek (mimo Word) nebo prezentací
 prohlížení fotografií nebo poslech hudby nebo sledování filmů
 kreslení nebo úprava fotek apod.
 Internet
 jiné (napište)

B) Pokud jste v předchozí odpovědi zvolili Internet, označte konkrétní možnosti. (Možnost více odpovědí.)

- prohlížení www stránek (různé portály)
- portály typu Seznam, Centrum, Google (vyhledávání)
- telefonování nebo chat (Skype, ICQ,...)
- SMS brány
- sociální sítě (Spolužáci, MySpace, Facebook)
- pošta (e-mail)
- nakupování
- knihovny
- internetové bankovníctví
- vzdělávání
- jiné (napíšte)

12. A) Víte, jaký je rozdíl mezi počítačem a notebookem? (Napište.)

- nevím
-

B) Víte, jaký je rozdíl mezi notebookem a tabletem? (Napište.)

- nevím
-

13. Vyhovovalo by Vám ovládání počítače (notebooku) – spíše pomocí myši (pomůcka vedle počítače), nebo by Vám vyhovovala dotyková obrazovka (klikali byste prstem na obrazovku na ikony)?

- myš dotykové ovládání

14. Chtěli byste absolvovat nějaký zajímavý kurz nebo se dále vzdělávat?

- ano ne

15. Víte, kde se v Brně dá zjistit nabídka kurzů, dalšího vzdělávání pro seniory – kam byste se šli zeptat? Kde byste tuto nabídku hledali? (Napište.)

- nevím

16. Na jakém místě by pro Vás bylo nejpříjemnější mít tyto informace?

-

17. Chtěli byste navštívit tento kurz? (Pokud ano za menší poplatek udělejte křížek, pokud ano pouze zdarma udělejte kolečko, pokud byste nechtěli absolvovat vůbec, nechte prázdné.) (Možnost více odpovědí.)

- chci se naučit s tabletem
- navigace GPS a jeho možnosti
- bezpečné bankovníctví, základy financí
- komunikace pomocí internetu – Skype, chat, ICQ...
- ovládání mobilního telefonu
- co všechno najdu na internetu (slevové akce, nakupování, jízdni řády, kultura...)
- Word nebo Excel nebo Powerpoint
- práce s fotografiemi
- jiné (napíšte)

18. A) Slyšeli jste o Seniorpointu v Brně? (pokud odpovíte ano, přejděte na otázku B)).

- ano ne

B) Kde byste v Brně Seniorpoint našli (kontaktní místo pro seniory)? (Je zde i KLAS) (Pokud víte, napište.)

- nevím

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Příloha 5

Ukázka částečného zpracování otázky číslo 17 – absolvování kurzů zdarma, pro věkovou skupinu 60–64 let.

17.otázka	T, Z	GPS, Z	banka, Z	ICQ, Z	MOB, Z	NET, Z	W, E a P, Z	FOTO, Z
60–64, M, SOU		1						1
60–64, M, SOU								1
60–64, M, SŠ								
60–64, M, SŠ	1	1						
60–64, M, SŠ	1							
60–64, M, SŠ								1
60–64, M, SŠ	1						1	1
60–64, M, SŠ								
60–64 let, muži	3	2	0	0	0	0	1	4
60–64, Ž, SOU								
60–64, Ž, SOU								
60–64, Ž, SOU								
60–64, Ž, SOU	1		1					1
60–64, Ž, SOU								
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ								1
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ								1
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž, SŠ						1		
60–64, Ž, SŠ								
60–64, Ž VŠ								
60–64, Ž VŠ								
60–64, Ž VŠ							1	
60–64, Ž VŠ								
60–64, Ž VŠ		1						1
60–64, Ž VŠ								
60–64, Ž VŠ								1
60–64, Ž VŠ								1
60–64 let, ženy	1	1	1	0	0	1	1	6
Celkem 60–64	4	3	1	0	0	1	2	10